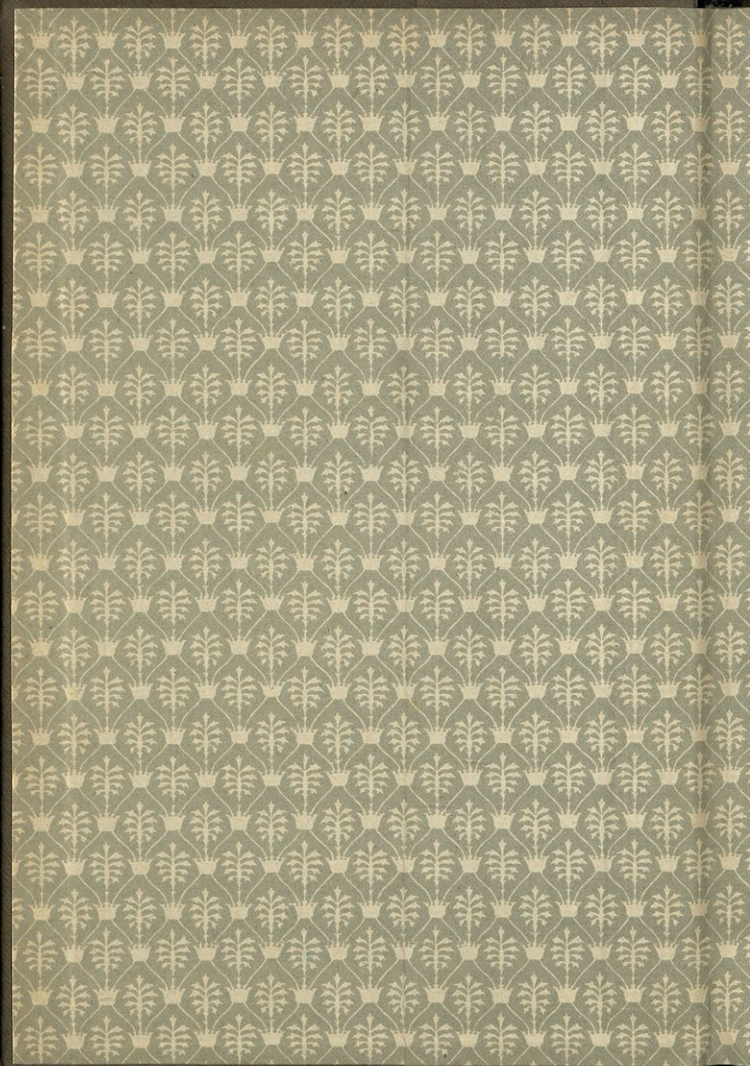

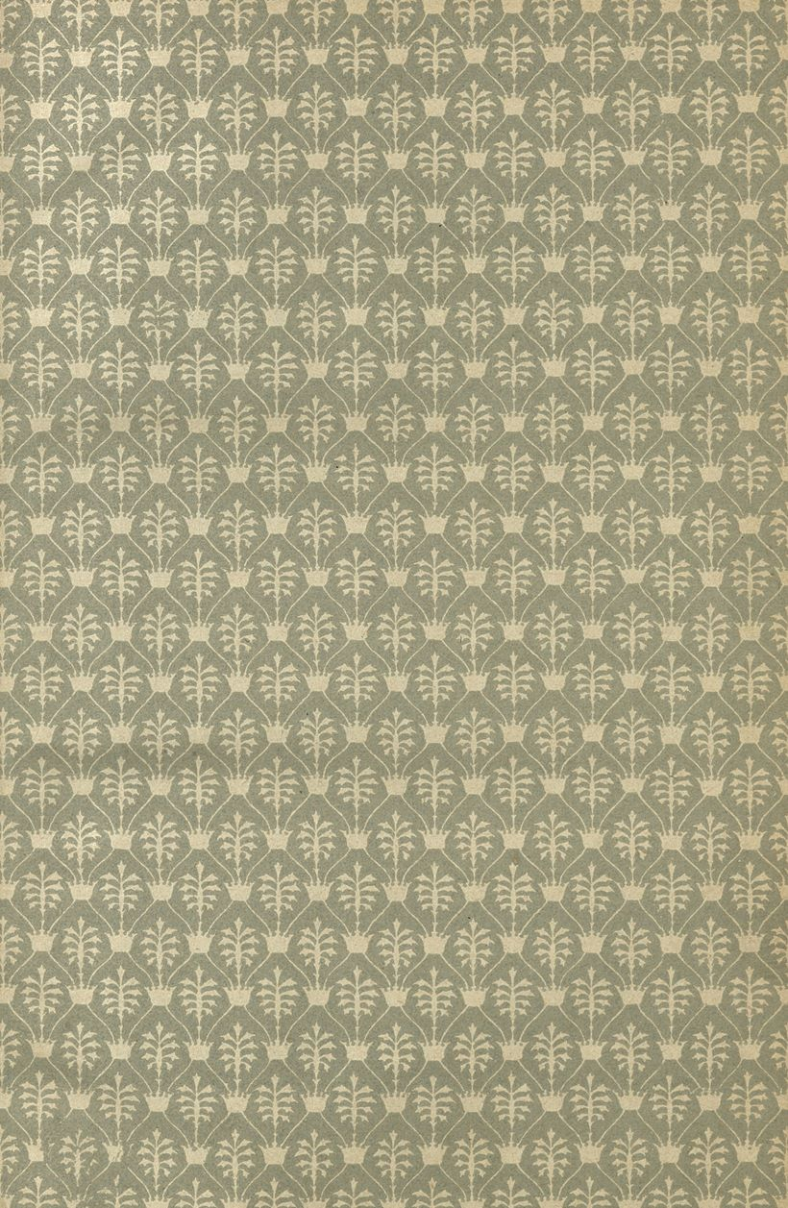

R.V. KORUN

❁ SPAKE ❁

VLJUBLJENI 1910 * * * * *
IG. PL. KLEINMAYR & FED. BAMBERG

K 2.40

SPAKE.

Satire, humoreske in drugo.

Spisal

dr. V. Korun.

Juan Verhove

V Ljubljani 1910.

Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

39.168

Ridentem dicere verum quid vetat?
Smejë se povedati resnico kaj brani?

Horacij.

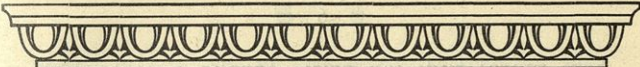

III h h
030032804

Kazalo.

Moje letovanje	5
Snujem novo društvo	39
V koga sem se zaljubil	50
Hero in Leander	56
Do smrti tvoja	64
Kandidiram	74
Parabola	82
Grobar Jakež	90
Domenek ob valčkih	96
Spominski verz na Kredarici	104
Janez na razpotju	113
Budoar naše Minke	123
Bolezen profesorja Omahna	134
Vaška idila	144
Ženin Mirko	155
Moj Rjavček	170

Moje letovanje.

I.

Mrtva sezona se je bližala. In tisti, ki so si bili kaj prihranili, zlasti pa oni, katerim so bile rojenice že v zibel nasule dukatov, so delali načrte, kam da poleté za dobo počitnic. Meni pa, ki sem bil že odnekaj slab financier, na svet sem pa tudi prišel popolnoma gol, si o izbiri letovišča ni bilo treba beliti glave. Najpreprostejša matematična operacija s številkami, ki predstavljajo moj budget, je pokazala neovržno, da je zame edino mogoče letovanje v Ljubljani. Sicer bi pred nekaj meseci ne bil verjel, da bom tako na slabem. Takrat sem bil še trdno uverjen, da se povzpnem tudi jaz kdaj med denarne mogotce in imetnike avtomobilov, sicer ne po varčnosti ali dedščini, pač pa po ramah svoje neveste.

Namreč edina hči bogatih staršev, gospodična Meta Pok, se je bila zagledala vame, čemur se slednjič ne bo čudil, kdor pozna mojo zunanost in notranost, ter se je zaročila z mano. Pa do trpkega spoznanja,

„da svoj čoln po sapi sreče,
komur sovražna je, zastonj obrača,“

sem moral tudi jaz priti. Zaroka z Meto Pok se je nenadoma razdrla in bil sem spet tam, kjer poprej. In pa zavoljo kake lapalijske se je razdrla! Velja poslušati, potem pa soditi!

Nekoč, ko že ni bilo daleč od zaroke do poroke, je prodrla na dan moja kmetavzarska narav, da sem se izpozabil in si začel v Metini navzočnosti obrezavati nohte. Zdaj bi jo pa bili morali videti, kako je vzrastla! Vše sem ji bil, samo to ne, kar sem v resnici. In ker od pričetega posla justement nisem hotel odnehati, že zato ne, da bi že pred zakonom ne kazal slabotne prijenljivosti nasproti njeni trmi, dala je beseda besedo, Meta pa meni slovo, prav ko so bili obrezani vsi nohti razen onega na mezinu leve roke. V spomin in iz pietete do tako trpko končane ljubezni nosim pa še danes ta nohet neobrezan.

Torej, da nadaljujem odondod, kjer sem pričel: Ona višja sila, ki tiči v mošnji, vezala me je na letovanje v Ljubljani. In jaz sem se ji vdano uklonil, ne da bi me bilo stalo kakih posebnih notranjih bojov. Mislil sem si: Če že mora biti, pa bodi; saj tudi v Ljubljani ne bo nápak. Da, celo v prilog nje so govorili različni razlogi, razlogi udobnosti, zabave in navade.

Da imam v Ljubljani udobnosti, kakršnih bi ne imel drugod, je lahko verjeti; pa tudi kar se tiče zabave, bi bil težko kje na boljem. Tukaj mi delajo kratkočasje prijatelji in cviček,

pojma, ki sta, kar se tiče mojih prijateljev, nerazdružna. Da bi po dolgem iskanju slednjič že tudi kje drugje našel cviček enakega onemu, ki se toči v gostilni Pri Raci, sicer ne oporekam, svečano pa oporekam, da bi dobil tudi kje drugje družbo enako oni, ki se zbira okrog vegaste mize Pri Raci. In cenjeni čitatelj se prepriča tekom pomenka sam, da imam prav, ko izuščam to navidez smelo trditev.

Končno pa, da pridem k razlogu navade, v pojasnilo tole: Sicer je stvar res precej smešna, pa je resnična, in ker je v moji navadi, moram vsekako računati z njo. Vajen sem namreč štirikrat na dan iti skozi Zvezdo in dvakrat na dan v posvetovalnico; sicer bi ne imel pravega teka, niti trdnega spanja. Kako bi pa bilo z mojim tekom in spanjem v kraju, kjer ni ne Zvezde, ne posvetovalnice? S samim markiranjem ni nič. O tem sem se prepričal lani, ko sem, živeč na kmetih, iz hrepenenja po Zvezdi in posvetovalnici markiral neki gozdič za Zvezdo in neko šupo za posvetovalnico. Vendar iluzija je bila preslaba, ker v gozdu ni bilo šetavk, ki bi bil z njimi pokoketiral, v šupi pa ne učenega tovariša Drena, da bi se bil z njim o grški črki digammi prepiral.

Napol prisiljen, napol zadovoljen sem sklenil torej ostati čez počitnice v Ljubljani. Ker je pa za modernega človeka letovanje vendar potrebno, sem začel letovati kar v Ljubljani.

Najprej sem svoje pohode skozi Zvezdo in v posvetovalnico omejil za polovico. S tem sem pridobil toliko časa, da sem se lahko šel vsak dan kopat v Gradaščico. Da bi pa združil vodno kopel z zračno, solnčno in peščeno, kopal sem se na prostem. In te kopeli, združene s pametno dieto, to je s primerno količino Račjega cvička, delovale so bolje name, kakor bi delovale Karlove vari s svojimi toaletami ob potih.

Da bi pa okusil še druge prijetnosti bivanja na kmetih, sem hodil zajtrkovat na Vič, malicat pa na Posavje. Pri tej priliki pa sem si izbral sedež tam kje na dvorišču blizu gnoja, ker sem bil in sem še vedno trdnega mnenja, da letovišcar na kmetih zaužij vsak dan tudi precejšnjo porcijo pohlevnega vonja. In vsakikrat se mi je rezal prav na debelo.

Nekoč pa sem se celo vrgel v svojo špeharsko turistovsko obleko ter sem golih kolen in z nahrbtnikom na hrbtu napravil turo v Mestni log, kjer sem pod nekim grmom piknikal. Bilo pa je to ravno tisti dan, ko so ljubljanski redarji priredili po Mestnem logu lov na barabe in barabule. Tako je tudi moje ležišče izvohal neki civilno preoblečen policist in se mi previdno približal. In že je odpiral usta, da bi izrekel besede: „V imenu postave“, in že je odpenjal suknjo, da bi pokazal znak svoje oblasti, kar si premisli, pač menda, ker se mu je zdela moja fiziognomija vendar pre-inteligenčna. Izpraševati pa me je začel o tem

in onem, in ko je izvlekel iz mene vse, od datuma, kdaj da sem bil rojen, do datuma, kdaj da se je razdrla moja zaroka z gospodično Meto Pok, me je šele spoznal.

„Ah, da!“ je rekel; „kaj ne, vi ste tisti gospod, ki hodi vsak dan po štirikrat skozi Zvezdo?“ — Bil je namreč tista številka, ki ima svoje stojišče v Zvezdi.

„Tako je; štirikrat, oziroma zdaj v počitnicah dvakrat. Vendar, vi mož postave, zapomnite si, da vam nihče ne daje pravice motiti piknik in nadlegovati ljudi mojega družabnega štanja in ugleda, ki niso nič zakrivili in brez mrmranja plačujejo visoke mestne doklade!“

Tako sem se razkoračil, ko sem videl, da se mi ni treba ničesar več bati, in samozavest mi je rastla, čim večja je bila zadrega redarjeva. Ta je pa jecljal: „Aprastite gspud! Danes lovimo po Mestnem logu barabe, in ker ste tako čudno opravljeni, mislil sem —.“ Nadaljnje besede so mu obtičale v grlu in njegova sreča, da so mu; zakaj jaz sem postajal že vražje-divji.

„Bomo videli, da je še pravica na svetu!“ sem vpil za njim, ko je prihuljeno odhajal.

Vendar v strahu, da bi ne prišla kaka druga številka, ki bi me ne spoznala tako kmalu, hitro popiknikom ter odidem domov, sicer s svetim srdom v srcu, vendar ponosnih in umerjenih korakov kakor turist, ki se vrača z nevarne, pa

srečno prestale ture. Zlasti sem se ponašal s praskami na kolenih, ki sem si jih nadel, ko sem nerodno legel pod grm.

Moja ogorčenost zaradi opisane barabske afere v Mestnem logu pa je bila toliko, da sem, prišedši domov, takoj sedel k pisalni mizi in začel o njej pisati dopis za tisti slovenski list, ki zabavlja čez vse, samo čez svojega urednika ne. Ker sem bil pa zavoljo silne razburjenosti tako malo zbranih misli, da razen napisa: „Kaj vse se more pripetiti ljubljanskemu davkopllačevavcu?“ nisem vedel naprej, opustil sem to nakano. Namerjal pa sem naprositi svojega prijatelja mestnega odbornika, da bi v prvi seji mestnega zbora stavil na župana krepko interpelacijo o tej zadevi. Vendar moje dobro srce in zgledna požrtvovalnost, ki zaradi nje vedno podrejam svoje osebne koristi skupnim težnjam svoje stranke, odvrnili sta me tudi od te namere. In to je bilo gotovo lepo od mene; zakaj interpelacija bi sigurno tako zelo razburila duhove mestnih očetov, da bi se zamajal stolec županov, dozdej zgledna disciplina v stranki bi se pa začela rušiti.

Tako torej sem s posnemanja vredno samozatajo več koristil narodni stvari kakor tisti, ki daruje dve kroni kakemu narodnemu društvu. In vendar se njegovo ime objavlja v vseh časopisih, dočim se je moje imenovalo le v zakajenih gostilniških prostorih, kjer so se na moj račun zbijale neslane šale in delali pikri dovtipi.

Sploh bodi pri tej priliki in na tem mestu Bogu potoženo, da me naša žurnalistika prav nič ne vpoštevaja. Dozdaj se je bralo moje ime samo dvakrat v listih, pa še tedaj brez „gospod“ in drugih naslovnih pritikin. Prvič je bilo, ko sem v Šelenburgovi ulici povozil s kolesom neko štokljasno mlekarico s Posavja, in ker sem jo, ko je bila že na tleh, tudi še pohodil, sem ji moral plačati za bolečine in mleko prav visoko odškodnino. Drugič pa, ko sem bil klican k sodišču kot priča zaradi nekih neumnih klofut, ki sta z njimi drug drugega obdelavala dva moja ljubezniva prijatelja o priliki neke burne debate v gostilni Pri Raci.

Poskrbeti pa hočem, da bo to v prihodnje drugače. Ko se razpišejo nove volitve, bom tudi jaz kandidiral, in ni hudič, da se ne bi začeli tedaj naši časniki zanimati zame in moje zadeve. Boste že videli, kolikokrat in v kolikih inačicah bodo pogreli omenjeno afero, ki sem jo imel z mlekarico s Posavja.

Seveda bo potem, ko bom poslanec, z brezskrbnim letovanjem pri kraju. Saj veste, pogostni volilni shodi, interviewi, obedi pri ministrih in vse drugo, kar prinaša s seboj dolžnost in čast poslanska, dela skrbi in jemlje spanje. Veljalo je torej sedaj, ko sem bil še procul negotiis, v sladkem brezdelju uživati počitnice. In reči moram, da sem bil, izvzemši dogodek v Mestnem logu, čisto zadovoljen z letovanjem v Ljubljani. Imel sem vse udob-

nosti, ki nam jih nudi mesto s štiridesetimi tisoči prebivavcev, in sem si z malim denarjem lahko nabavil vse neprilичnosti, ki jih morajo drago plačevati letoviščarji na kmetih. Še celo želodčni katar sem dobil poceni, ko sem nekoč na kislo mleko izpil vrček prestanega piva. In tako bi bil še nadalje letoval v zadovoljstvu, ko bi bili istotako ko cviček ostali tudi moji prijatelji isti, kakršni so bili med letom.

Moji prijatelji namreč, kolikor jih je borba za kruh tudi v tem času vezala na Ljubljano, so imeli svoje polovice v raznih kopališčih in letoviščih ter so postali tako vdovci pri živih ženah. Odtrgavali so si med letom ali pa napravili dolgove, da so mogli ustreči modnim aluram svojih sprog in potolažili svoje lastno hrepenenje po samski svobodi. Z začasnimi osvobodenci te vrste pa je vsako pametno občevanje, kakršno naprimer jaz ljubim, naravnost nemogoče. So kot kozli, kadar jih izpustiš iz hleva. Povem vam, da laže izpregovorite resno besedo z buršikoznim vseučiliščnikom razklanih lic ali z novopečenim lajtnantom povite talje kakor pa z vdovci živih žená.

V našo navadno gostilno Pri Raci jih ni bilo več. Res je, da se toči ondi neznansko kisel cviček, ki provzroča zgago in kolcanje, da te kar privzdiguje od tal. Zato pa imaš na mizi škatlico sode, da si z njo odpomoreš v sili. Res je nadalje, da je služila naša gostilniška soba pred potresom za konjski hlev. Toda pri-

zidek, ki so bile na njem pritrjene jasli, je zelo praktična priprava, da položiš nanj palico in klobuk. Res je slednjič, da so tla v sobi vsa vegasta, tako da se, kadar se nasloniš na mizo, zaguncaš, kakor da bi sédel na gugalnico v Latermanovem drevoredu. Vendar ko podložiš pod mizo pest vžigalic, jo spraviš spet v ravnotežje.

Sicer pa vse te hibe, če jih je sploh smatrati za hibe, daleč odtehtajo udobnosti, kakršnih ne najdeš niti v Unionu. Pri Raci lahko piješ in vpiješ, se zabavaš in zabavljaš, kolikor ti je drago, ter pljuneš, kamor hočeš, in ti ni treba niti napitnine dati. Jaz bi se celo drznil trditi, da ravno kisloba cvička, pohlevnost sobe in gugalnost mize je tisti talisman, ki nas veže na Raco. Kjer ni tega, tam ni dobre volje. V dokaz bodi naslednje dejstvo.

Ko je prijatelj naše družbe, ki se ima za imenitnega lovca, obhajal petindvajsetletni jubilej, odkar je ustrelil nekje na Gorenjskem prvega kozla, smo mu priredili banket v malem salonu hotela Union. Bilo je namreč v tistem času, ko je vsa Ljubljana kakor nora drla v Union in smo tudi mi mislili, da ne smemo zaostati za drugimi. Toda vkljub važnosti momenta dobre volje, kakor smo sicer, le nismo mogli postati. Onega dobrodejnega Račjega ozračja smo pogrešali ves večer; zlasti smo težko občutili prikrajšanje osebne svobode, ker nismo smeli pljuniti, kakor bi bilo komu najbolj pri rokah, oziroma pri ustih.

Je pa že v gostilni Pri Raci vse drugače. Ondi vlada neomejena svoboda, zato pa tudi kipeča veselost. Od upokojenega pismonoša z bujno razcvetelim, tulipanu podobnim nosom do dvornega svetnika in spe — to sem namreč jaz — vse je židane volje in še celo prijatelj, ki ima naduho, hudo ženo in za tri pode otrok, se pogosto, ko se nekolikokrat ob mizi zagunca, razkorači, da s hreščavim glasom zapoje:

Stóji, stóji cerkev svet'ga Ahaca,
tam imam dečlo, k' hod' ko 'na raca.

In pa kaki talenti se razvijajo Pri Raci! Popivši poldrugi liter cvička, je vsakdo korifeja vsaj v eni, navadno pa v več strokah. Jaz na primer sem vojskovodja, kakršen je bil jedva Gustav Adolf, upokojeni pismonoša pa je državnik, kakršen ni bil niti Aksel Oxenstierna. In tako se ni čuditi, da rešujemo z lehkoto najtežje probleme.

Le eno napako ima gostilna Pri Raci, nota bene, ne v mojih očeh, pač pa v očeh mojih prijateljev, ki so, kakor pravi upokojeni pismonoša v svoji blede zavisti, vsi velikanski babjaki. — Oh ta stari, onemogli grešnik, ki je že pozabil, kako je on bezljal pred tridesetimi leti!

Gostilna ima namreč napako, da je ondi moška postrežba, ker streže oče krčmar sam. Ker je pa tudi kuharica stara in kruljava, zato res ni v vseh Račjih prostorih ženskega bitja,

ki bi ob njem našlo utehe ljubezni žejno moško srce. To je pa, kakor rečeno, meni pogodu; prvič, ker sem prepameten, da bi uganjal kake otročarije, drugič pa, ker sem postal sovražnik ženstva, odkar me je pustila na cedilu gospodična Meta Pok in njena dota. Z moško postrežbo pa se morajo med letom radi ali neradi zadovoljiti tudi moji prijatelji. Ker namreč večkrat na dan slišijo od svojih soprog izpremenjeni Prešernov verz:

Žená se tujih boj ko hud'ga vraga!

je naravno, da jim obtiči njegov globoki pomen v spominu. Drugače je pa v počitnicah, kadar so vdovci. Tedaj pa prodre z vso silo na dan njihova, kakor pravi pismonoša, babjaška narav. Tedaj obletajo vse gostilne in druge javne prostore, kjer se nahaja kako manj tankovestno žensko krilo. „Fej jih bilo!“ vzklika pismonoša in zavija oči, do dna svoje moralne duše ogorčen.

In tako je bilo tudi letos. Večer na večer sva sedela jaz Gustav Adolf in Aksel Oxenstierna sama v gostilni Pri Raci. Pa kakor bi zgodovinski Gustav Adolf izvestno ne bil zadovoljen, ko bi imel vedno le svojega dolgočasnega državnika poleg sebe, tako sem se tudi jaz kmalu naveličal edine družbe svojega Aksla. Zato so mi večeri v Ljubljani postali dolgi in dolgočasni. Včasih sem srečal sicer koga iz naše družbe na ulici. In če sem ga vprašal, zakaj ga ni več k Raci, mi je hinavsko odgovoril:

„Saj veš, slaba pijača, slabi prostori!“ Jaz pa sem si mislil: Hinavec! nisem nič rekel in sem jezen odšel.

Še bolj ko ta hinavščina in nedostajanje družbe pa mi je moje ljubljansko letovanje zagrenilo namigavanje, kakor da sem ostal čez počitnice v Ljubljani, ker nimam denarja. Sicer je bilo to res, pa kakor vsaka resnica kolje oči, tako je klala ta tudi moje. Sram me je bilo in bal sem se za svoj kredit in prestiž.

Tako grem nekoč tisti dan prvikrat skozi Zvezdo, ko me sreča prijatelj, o katerem ve vsa Ljubljana, da ima več stotakov dolga ko las na glavi.

„Kaj pa ti? Kar v Ljubljani, kar v Ljubljani?“ me vpraša.

„Odločil sem se, da ostanem letos v Ljubljani. Tu imam domačo postelj, zdrav zrak, dobro pitno vodo in sploh vse udobnosti,“ mu začnem v enem dušku naštevati, da bi ga laže prepričal.

On pa: „He, he! Kaj ne, slabi časi in pa draginja! Jaz sem se pa ravnokar pripeljal iz Rimskih toplic, jutri se pa peljem k Vrbskemu jezeru, kjer imam že nekaj tednov svojo ženko.“

Bahač in lažnivec! sem si mislil! Tak širokoustnež! Ko je vendar znano, da niti fiakarja ni mogel plačati, s katerim se je peljal on in njegova rodbina v letovišče tja v neko vas za Golovcem. Tu za Golovcem so

njegove Rimske toplice in Vrbsko jezero! Razjezilo pa me je tako, da sem skoraj pozabil iti tisti dan drugič skozi Zvezdo.

Vse to je dalo povod, da sem začel resno premišljati, ali bi vendar ne kazalo, da bi za nekaj tednov zapustil Ljubljano. In ko je nastopila neka vis maior, ki je končno povzročila odločitev, moram reči, da nisem bil žalosten.

Ko hodim namreč nekoč umerjenih korakov in s pripognjeno glavo po svoji sobi, na prste štejoč pomisleke, ki sem jih imel za Ljubljano in proti, zaslišim strašen pok in šipe zaklepečejo v oknih. V tistem hipu pa me zapusti pogum, ki me diči vsekdar, kadar v gostilni Pri Raci z Gustav Adolfovo ženialnostjo prereševavam vzroke izgubljenih vojsk in snujem načrte za bodoče. Brez suknje in klobuka, samo z dlanjo leve roke pokrivajoč svojo velikansko plešo na glavi, hitim na ulico, misleč, da je potres. Tu pa izvem, da je zletela v zrak smodnišnica na ljubljanskem polju in da je nevarnost, da ne bi eksplodirala še druga, v kateri je mnogo stotov smodnika.

To bi bilo pa vendar preveč, da bi se zaradi nemarnosti vojaške oblasti, s katero kot neoficialni general že tako ne morem biti zadovoljen, pustil meninič, tebinič vreči v zrak! Zato sem takoj prevrnil vse svoje prejšnje naklepe, se hitro opravil in pripravil; in ko naročim svoji brezzobi služabnici, stari Mici, kako da naj odpravi krojača, ko bi prišel ta mrcina

spet s kakim neplačanim računom, vzamem kolo in nahrbtnik ter se odpravim na pot. Slovo od Mice je bilo kratko, pa presrčno. Jaz sem ji rekel: „Servus, Micrl!“ ona pa je zahreščala, zapiraje vrata za menoj: „Gospod, nohet si pa le porežite, da vam na kolesu ne bo v napotje!“ Reči pa moram, da mi je ta njena materinska brižnost privabila debelo solzo v oko, ki se mi je utrnila šele, ko sem se spotaknil nad zabojčkom smeti, ki so sredi veže čakale pobirača.

Nisem pa imel namena se takoj nastaniti v kakem letovišču, temveč hotel sem napraviti najprej nekajdnevno turo po svetu. In kam naj jo krenem, mi ni bilo treba premišljati; zakaj načrt sem imel že dalje časa pripravljen. Zdaj je šlo samo še za to, da ga uresničim.

II.

Mnogo sem slišal praviti o romantičnosti Ampeške doline (Ampezzo) na meji Tirolske in Laške, o slikovitosti njenih jezer in letovišč. Vse to je zbudilo v meni željo, to dolino prepotovati, obenem pa turo združiti s kratkim izletom v Benetke, kamor od južnega izhoda imenovane doline ni več daleč.

Dohod v Ampeško dolino na severu je pri Toblachu na Tirolskem, odkoder vodi nekaj časa v impozantni nadmorski višini (1450 m) lepa cesta preko orjaških dolomitskih Alp na-

ravnost proti jugu, dokler se ne prerije v Zgor-njeitalsko nižino. Vsa dolina, katere pa le srednji del se imenuje Ampezzo, je dolga kakih 100 km, in ker po njej ne teče železnica, cesta pa primerno visi, je za potovanje skozi njo kolo najpripravnejše sredstvo.

Do Toblacha pa sem se vozil z vlakom. Ker je bilo treba v Beljaku prestopiti in nekaj ur čakati vlaka, ki bi me popeljal proti Tirolski, sem imel priliko si ogledati mesto.

Bilo je ravno opoldne in zato stopim v neko gostilno. Ker so bili drugi prostori zasedeni, sedem k mizi, pri kateri so bili samo trije gos-podje. Na običajno vprašanje, jeli dovoljeno prisesti, so sicer milostno prikimali, vendar pa je bilo opaziti, da jim moja družba ni bila nič kaj povšeči. In šele, ko srebam juho, spo-znam, kaj da je temu vzrok; zagledam namreč na mizi stojalce, na njem pa v nemških barvah napis: Stammtisch. Da nisem jaz sem spadal, to je bilo gotovo; vendar pa mi ni kazalo se pre-sedati sredi obeda. Kakšni gostje pa sedajo za to mizo, mi je postalo kmalu jasno. Na mizi je bil nabiralnik za Südmarko, odičen z Bis-markovimi in drugimi vsenemškimi izreki; tudi vžigalice so bile Südmarkine. Ko pa se nakosim in prižgem svalčico s Cirilovimi vžigalicami, ki sem jih nosil pri sebi, opazili so ti trije neodrešenci na škatlici slovenske barve. Po-membno so se spogledali in njih vsenemške oči so se zablisnile, kakor da bi imeli pred seboj

kandidata za drugi slovenski mandat koroški. Iz njihovih napol glasnih opomb pa sem slišal nekaterikrat besedo „Kraner“ in „Provokation“. Da bi jim pa ne dajal dalje povoda za razburjenje, sem v svoji slovenski pohlevnosti mirno vstal in odšel.

Prišedši iz gostilne, pa zapazim na ulici izredno mnogo ljudi; povod temu je bil lov na vola, ki je ušel mesarskemu hlapcu. Iz zanimanja, ki je z njim sledila ljudska množica prizoru, sem sklepal, da je bil za Beljačane ta dogodek pač najzanimivejši vsega tedna.

Raznobojno pa je bilo življenje na kolo-dvoru. V tem času je na Koroškem mnogo tujcev in zato je promet prav živahen. Ko se je ustavil vlak, so se usipali ljudje iz kupejev kakor mravlje iz mravljišča, drugi so pa z nervozno naglico hiteli s perona proti vozovom. Slišati pa je bilo vse mogoče jezike; kajpada tudi slovenskega, ki sem se jaz v njem sam s seboj pogovarjal. Tako sem pripomogel na slovenskih tleh tudi slovenščini do veljave.

Od Beljaka proti Tirolski je bila vožnja dolga in dolgočasna. Sicer je Dravska in Pustrska dolina lepa in zanimiva; vendar pa tistega, ki je navajen opazovati naravne lepote peš hode ali vozeč se s kolesom, razgled iz železnega voza ne more zadovoljiti. Jedva se ti zbudi zanimanje za kako točko, že ti izgine iz vidika, ne da bi se je mogel nagledati in tako nasititi svojih telesnih in dušnih oči.

Čimdalje se je pa vlak pomikal, tem bolj se je zoževala dolina, ob straneh so se pa kazali vedno višji vrhovi, tupatam tudi že s snežnimi progami. V vozove je vstopalo vedno več turistov. Zlasti na neki tirolski postaji jih je vstopilo toliko, da so bili vsi kupeji natlačenopolni. Kakor sem spoznal iz njihove govorice, so bili Angleži. Vsakdo pa je imel nahrbtnik, gospodje in dame, dečki in deklice; sicer pa tudi domačine, odrasle in otroke, vidiš tukaj redkokdaj brez nahrbtnika, tudi ko gredo po vsakdanjem pravilu. In kako pripraven je nahrbtnik, sem se prepričal tudi jaz na tej turi. Spravil sem vanj vse, kar je potrebno na nekajdnevnem potu, nosil sem ga pa na hrbtu ali pa imel privezanega ob kolesu.

Ker so se vozovi z letoviščarji vedno bolj polnili, izstopil pa je le malokdo, sem sklepal, da so vsi namenjeni v Toblach. In ker mi je priporočeval prijatelj v Ljubljani, da so v visoki sezoni hoteli v Toblachu često vsi zasedeni, sem se začel že v resnici bati, da ne bi dobil prostora. Ozlovoljil me je pa tudi dež, ki je začel polagoma rosi. V strahu sem bil, da bi mi jutri ne nagajal in kazil ture. Vendar eno in drugo se mi je pogodu izteklo. Ker je imel vlak zamudo, je bil že trd mrak, ko je privozil v Toblach. Prvo je torej bilo, da sem si poiskal prenočišča. Dobil sem v hotelu, sicer ne prve, vendar pa druge vrste, lepo opremljeno sobo po tako zmerni ceni, da sem se čudil. V vsakem

oziru sem bil pa zadovoljen tudi z jedjo. V vsakem našem trgu bi prenočeval in večerjal draže, dasi neprimerno slabše.

Drugo jutro sem si ogledal kraj. To je malo mesto, obstoječe iz samih vil in hotelov, izmed katerih so nekateri prav impozantni i po velikosti i po eleganci. Kako velik pač mora biti promet tujcev, da so vse te naprave dobičkonosne, ko sezona traja vendarle samo dva meseca! Sicer pa podjetniki in domačini store vse, da bi kar največ tujcev privabili in jim omilili bivanje tukaj; in to sem videl nekaj let pozneje tudi v Švici.

Zaraditega ti prekrasni hoteli in penzionati, restavranti in kavarne z vsem komfortom, in kakor omenjeno, v onih, kamor zahajajo srednji sloji, ne pretirane cene. Da je seveda v najelegantnejših vse dražje, je naravno, kakor je tudi umevno, da so cene tem višje, čimdalje se gre po Ampezzu proti laški meji, in sicer zato, ker se kraji oddaljujejo od železnice in je torej dovoz težavnejši.

Pa tudi narava je te kraje bogato obdarila s svojimi krasotami, seveda samo za nekaj mesecev v letu; večji del leta jih pač krije sneg in led.

Pri Toblachu se Pustrska dolina nekoliko razmakne; pokriva pa jo bujno zelenje, travniki in temni jelovi gozdovi, ki so z njimi obrastli tudi obrobni hribi. V ozadju pa se vzdigujejo mogočni gorski velikani, mestoma po-

kriti z večnim snegom; izmed teh so posebno veličastni Dolomiti, ki na jugozahodni strani od Toblacha molé visoko pod nebo svoje razdrapane, rdečkaste vrhove. Zrak pa je svež in rezek; saj leži Toblach že 1200 m nad morjem.

Preden sem zapustil ta kraj, sem otipal kolo, da bi videl, ali je na vlaku kaj trpelo; ker manj se ti pokvari, ko se voziš z njim, kakor pa na železnici, kjer ga premetavajo semintja, kakor so ravno razploženi. In ko najdem vse v redu, se odpeljem po cesti, ki se pri Toblachu odcepi od Pustrske doline in vodi proti jugozahodu v Ampezzo in Italijo. Cesta je kakih 20 km sicer še precej napeta, ker se vzpne od 1200 m še do 1450 m nad morje, vendar pa sem vozil brez posebnega truda, ker je pot izredno lepa. V svežem jutranjem zraku sem dričal skozi jelove gozde po ozki, na obeh straneh od visokih gorá obdani dolinici, da je bilo veselje, ter sem prvič razsedel kolo pri Toblaškem jezeru, da sem si ga ogledal. Sicer ni bilo več zgodaj, vendar pa sem se čudil, da je bilo že toliko turistov na potu, ki sem jih ali srečaval ali prehiteval. Kakor jaz, so bili tudi oni prav razposajene volje. Smejali so se in vriskali, da je odmevalo od gorovja.

Potem pa naj reče kdo, da življenje ni lepo! Bežite vi, čemerikavi modrijani in bledični poeti, ki učite in pojete, kako pusto je življenje! Pusto se vam zdi, ker ste sami pusteži in ga s svojo puščobo grenite še drugim!

Vozeč se dalje, sem opazil na levi strani ceste griček, ki je deloma porastel s travo, deloma pokrit s ploščevino, iz njega pa štrle cevem podobne naprave. Ker so korakale po njem in okrog njega vojaške straže, ki so takoj postale pozorne, ko sem si začel ogledovati to grmado, sem uvidel, da imam pred seboj trdnjavo, namenjeno za ne ravno prijateljski sprejem našega zaveznika Laha, ko bi se mu kdaj vzljubilo prodirati po tej poti s sovražnimi četami. Prav tako se je pa tudi Lah zavaroval proti svojemu prijatelju kakih 50 km niže, onkraj Pieva di Cadore.

Navadnemu davkoplačevavcu civilnoomejene pameti sicer ne bo šlo v glavo, zakaj je proti zavezniku treba takih smrtonosnih priprav, ki požro milijone in milijone denarja. Jaz pa, ki v gostilni Pri Raci vodim vojske in rušim trdnjave, vse to lahko umejem, in to tem bolje, ker imam tudi jaz prijatelje, ki kar preže na moje hibe in jim ne moreš pripraviti večjega veselja, kakor ako me osmešiš in oškoduješ. Zato moram njim nasproti biti vedno na braniku prav kakor Avstrijec proti Lahu in narobe.

Za dokaz samo dva zgleda: Ko sem nekoč prosil za službo, ki pa še nikakor ni bila dvornosvetniška, ampak le daljna etapa do nje, in so se šanse zame nekaj časa res ugodno kazale, to bi bili morali videti obraze mojih ljubeznivih prijateljev. Po strani so me gledali, zabavljali čez me in intrigirali, kolikor in kjer so mogli. Čim-

bolj pa je kurz zame padal, tem prijaznejše obraze so navidez delali meni nasproti. In ko sem slednjič res strašansko propadel — prišel nisem niti v terno —, so mi kar po vrsti izrekli sočutje in obžalovanje ti hinavci, dočim so se mi za hrbtom rogali in smejali.

Prav tako so se vedli, ko se je zaročila z mano dotasta Meta Pok. Zavist jih je zvijala, kakor zvija podagra izžete ude starega lahkoživca. Bil jih je pa spet sam sladkor in med, ko se je najina zaroka razdrla. Kadar jim pa v gostilni Pri Raci zleze cviček v lase, da se nahajajo v stanju, ko človek govori, kar misli, zbadajo me in mi očitajo kmetavzarsko kmetavščino, češ, kako se more olikan človek toliko izpozabiti, da si začne vpričo dame obrezavati nohte. Zlasti jih bode v oči moj edini spomin tako trpko končane ljubezni, moj nohet. In tedaj jim pomaga še celo upokojeni pismo-noša z nabuljenim nosom, venomer jecljajoč: „Pa res, omikan človek! To je že preveč! Jaz bi kaj takega nikdar ne storil!“

Temu mojemu premišljevanju o pravem prijateljstvu je bil konec, ko sem privozil k Direnskemu jezeru (Dürrensee). Prekrasna leža in kristalnočista voda sta obrnili nase vso mojo pozornost. Zdaj se mi je prvič pokazal sloviti Monte Cristallo v vsem svojem veličanstvu. Njegovi razriti vrhovi so se zrcalili v jezeru. Počasi sem vozil mimo, da sem si mogel ogledati vso to lepoto.

Nato pa sem prišel v Schluderbach. To je letovišče z elegantnimi hoteli, ležeče 1440 m nad morjem. Tukaj sem pustil kolo in sem jo peš udaril po stranski cesti, ki vodi od Schluderbacha proti jugovzhodu. Ogledati sem si namreč hotel tudi Mizurinsko jezero, ki leži od glavne ceste kaki dve uri vstran sredi Dolomitov. Ta stranska pot je mestoma sicer strma, tako da morajo tudi oni, ki se vozijo na vozech, stopati z njih, vendar pa mestoma bi mi bilo kolo dobro služilo. Ker sem imel pa peš hode še več prilike naslajati se nad prirodnimi lepotami, ki jih je tukaj toliko, da ne veš, kam bi najprej obrnil svoj pogled, mi je bilo tudi tako prav. Zanimal me je zlasti veličastni Monte Cristallo, ob katerega severovzhodnem znožju sem hodil. Njegove gole in navpične stene so kaj lepo kontrastirale z beloto snega, ki je bil nasut po razsekah in rovih. Ko pa prekoračim italijansko mejo, ki se tukaj globoko zaje v Tirolsko, se mi je odprl na severni strani razgled na Rdečestenec (Rotwand), čigar rebri so se rdečile v jutranjem solncu, kakor bi bile prevlečene s škrlatom. Turisti, katerih je bilo na cesti toliko, kolikor pri nas semnjarjev, kadar gredo na semenj, so tukaj postajali, oziroma stopali z vozov in opazovali prekrasni panorama, ki ga je nudil od solnčnih žarkov oblit Rdečestenec. Postal sem tudi jaz in se divil krasoti.

Ko sem se nato povzpел malo više, se je prikazal izza vzhodnega obzorja slikoviti Trivršec (Drei Zinnen). To je gora posebne vrste. V višini kakih 2500 m se vzdigujejo iz ruševitih tal druga tik druge tri velikanske, več 100 m visoke skale, katerih srednja je najvišja, najnižja pa je vsa razrita kakor kaka podrtina. Vsaj videti je oddaleč tako. Njih od jutranjega ali večernega solnca obsevane stene se rdečijo ko kri, dočim so odsojne strani plavkaste barve. Kaj lepo se je videlo tudi prostrano turistovsko zavetišče ob Trivršču, natančno sem pa razložil tudi turiste, ki so lezli proti njemu.

Ko sem čital pred več tedni v časnikih, da se je ubil neki Berolinec, ko je plezal na Trivršcev Mali vrh (Kleine Zinne), se nisem prav nič čudil; priznati pa tudi moram, da mi je zbudila njegova nesreča prav malo sočutja. Kdor je tolikanj neumnodrzen, da se iz gole malenkostnosmešne ničemurnosti podaja v takó očividno smrtno nevarnost, je po mojem mnenju prej vreden obsodbe ko sočutja. Tega mnenja pa nisem samo o onih, ki plezajo na vrh Trivršcev — mogoče, da v normalnih razmerah pot nanj ni niti nevarna — ampak ravno tako o tistih, ki lazijo po nepristopnih stenah na Triglav, Mangart ali magari tudi na Šmarno goro. Kdor že na vsak način hoče izvršiti umor na samem sebi, svobodno mu; toda stori naj to na takem kraju, kjer ga ne bo nevarno

iskati. Na ta način vsaj ne spravlja v smrtno nevarnost še drugih, ki radi živijo.

Mizurinsko jezero, kamor sem nato prišel, leži na mali planoti in je obdano okrog in okrog od slikovitih Dolomitov, ki so pa v tej višini (1800 m) še obrastli z zelenjem. Paviljoni in hoteli stojé ob jezerski obali in se z obrobnimi gorami vred zrcalijo v kristalni vodi. Turisti so prihajali in odhajali in že itak pestro življenje je oživiljal oddelek laških gorskih lovcev, ki so bivakirali ob jezeru.

To je bilo seveda spet nekaj zame. Ko bi bili vedeli, da pridejo Pri Raci pod moje kritično rešeto, izvestno bi se kretali drugače, kakor so se. Tako so pa prostaki polegali po travi, častniki se pa izprehajali ob bregu in žvižgali pred se arije iz laških operet.

Ko bi bil imel kolo s seboj, peljal, oziroma šel bi odtod lahko proti Trem Križem (Tre Croci), koder je od Mizurine najkrajša pot v Cortino d'Ampezzo. Ker sem ga pa pustil v Schluderbachu, sem moral po isti poti nazaj. In bilo je tudi tako prav. Zakaj glavna cesta, ki vodi iz Schluderbacha proti Cortini, je zelo lepa in zanimiva zaradi drznih vijug, ki je po njih izpeljana.

V Schluderbachu sem torej zasedel kolo in se spustil v tek. Nekaj kilometrov je cesta še napeta, dokler se ne vzpne do absolutne višine 1450 m, potem začne pa padati in pada daleč doli do Zgornjeitalske nižave. Vendar

je padec le malokje tako hud, da bi se ne moglo varno voziti. Tako sem se vozil blizu sto kilometrov, ne da bi mi bilo treba posebno pritiskati, in le tam, kjer so bile ride preveč zavite, nakar opozarjajo svarilne tablice ob cesti, sem razjahal kolo in hodil peš.

Velezanimiv je bil pogled na Monte Cristallo, ko sem mu privozil za hrbet. Od tukaj se vidi orjaku prav v rebra: velikanski skladi so nametani drug na drugega, najvišji pa štrle v nebo v fantastnih oblikah kakor pošasti.

Srečal sem tri turiste, namenjene na Monte Cristallo, ko so ravno prihajali iz krčme. Dasi so bili že v onih letih, ko kaži po vulgarni morali filistrov kisloresni obraz in stopaj preračunjeno umerjenih korakov, so se vedli kakor koštruni. Ne samo da so vriskali liki urlavbarji, metali so tudi klobuke v zrak in po tleh, da bi mislil, da so prišli iz uma. Umazana krčmarica pa je sredi ceste skakala in se vrtela, da so se ji krila opletala okrog drobnih beder, kličoč za njimi iz polnega grla: „Z Bogom! Na svidenje!“ Tej veseljaški družbi sem hotel tudi jaz pokazati svoje simpatije. Ko sem pridrdral do njih, sem zavriskal, da je zabrliznilo kakor iz kake počene parne piščalke. Pri tem napor nem dušku pa sem izgubil ravnotežje in malo je manjkalo, da se nisem zvrnil za cesto.

Nekoliko pred Cortino sem videl gospoda, ki je nesel neko damo čez jarek. Ona se ga je držala za vrat, on pa je držal njo precej niže

doli. Ker je bila dama lepa in mlada, mi je bilo v resnici žal, da se ji nisem jaz ponudil za ta težaški posel. Zakaj pa ne? Močan sem, dobrega srca tudi. Pa je že smola: k delikatnim slučajem prihajam vedno prepozno.

Cortina d' Ampezzo leži v romantični kadunjasti dolinici. Obdajajo jo visoki Dolomiti, skoz njo pa teče majhen potoček. Hoteli za letoviščarje leže ob cesti, s pogorskih rebri se pa prijazno svetlikajo izza zelenja tirolske kmetske hišice z zidanim pritličjem in lesenim nadstropjem. Nekoliko vstran visoko gori nad cesto stojita dva velika in elegantna penzionata z napisom: Mira monti (Občuduj gore). In res, primernejšega imena bi se jima ne bilo moglo dati. Zročemu skoz okna teh krasnih stavb, se ti nudi razgled, kakršnega najdeš le malokje na božjem svetu. Seveda so cene tukaj visoke, da jih zmorejo le bogatinci. Sicer pa, kdor pride z Angleškega in Francoskega sem na letovišče, mora že imeti dovolj pod palcem. In letoviščarji so večinoma Angleži in Francozi.

Jaz sem se mudil v Cortini le mimogrede. Spoznal sem pa, da prevladuje tukaj že romanski živelj. Domačini govore menda ladinski.

Nadaljujoč svojo pot, sem kmalu privozil do avstrijsko-laške meje. Na laški strani ni več letovišč, dasi so kraji še daleč doli ravno tako lepi in romantični kakor onkraj meje. Tudi tiste snažnosti in tistega blagostanja ni videti

kakor na avstrijski strani. Cesta je sicer še vedno enako lepa, vendar ker je nekoliko prej tod okrog deževalo, je bila polzka, tako da sem moral voziti zelo previdno. In ker je bilo proti jugu še vedno močno zakajeno, sem se bal, da me zaloti dež in me prisili prenočiti tukaj kje v kaki gostilniški podrtiji. K sreči se pa to ni zgodilo. Proti šesti uri popoldne sem privozil v Pieve di Cadore. Sicer leži to mestece nekoliko vstran od glavne ceste, vendar sem si ga hotel ogledati, ker je rojstni kraj slavnega slikarja Tiziana, ki ima na glavnem trgu svoj spomenik iz bron.

Gostilničar, v čigar gostilni sem se mudil, mi je sicer prigovarjal, da naj ostanem pri njem, češ, da do Longarona, kamor sem hotel še tisti dan priti, je še daleč; vendar pa ga nisem poslušal, ker je moj kolesarski kažipot imel razdalje med krajema Pieve in Longarone zaznamovano samo z osmimi kilometri. Vozeč se naprej, sem pa kmalu spoznal, da zaznamek na kažipotu ne more biti točen; ker ciklometer na mojem kolesu je že kazal nad 15 km, jaz pa še vedno nisem bil v Longaronu. To mi je pripravljalo skrbi, zlasti še, ker se je začelo mračiti, ob cesti pa ni bilo videti gostiln, pripravnih za prenočevanje. Če sem pa koga vprašal, kako daleč je še do Longarona, vsakdo mi je povedal drugačno razdalje. Sicer je pa okolica tudi tukaj okrog zelo zanimiva. Izza nekega zatišja luka mogočni fort s proti cesti obrnjen-

nimi žreli. Cesta se pa vije visoko ob gorski rebri, dočim šumi daleč doli v globini reka Piave, napravljač slapove in kaskade.

Ko sem slednjič privozil v Longarone, je bilo že mračno. Dasi so imeli Longaronci tisti večer promenadni koncert, ki je, kakor je v takem malem kraju običajno, privabil na ulico vse polno ljudi, me vendar niso zanimale melodiozne laške arije, niti longaronske krasotice; ker sem prevozil ta dan lepo število kilometrov, razentega pa napravil še triurno pešpartijo k Mizurinskemu jezeru, sem bil silno utrujen in sem komaj čakal, da zlezem v postelj. To sem dobil v hotelu Roma; bila pa je tako široka, da bi zadostovala za pet oseb moje telesne obsežnosti, dasi tudi jaz ne morem biti najvitkejših eden, ker računa krojač vedno toliko blaga za moje obleke. Bil sem pa povsem zadovoljen, ker je bila soba snažna in kuhinja dobra, čeprav hotelova zunanost in znotranjost sicer nikakor ni odgovarjala njegovemu imenu.

Tukaj sem dobil dva kolesarja iz Inomosta. Pripeljala sta se po isti poti ko jaz in sta bila namenjena istotako v Benetke. Ker sta se tolikanj bahala, sem ju smatral za izredna vozača. Zato sem tudi hvaležno odklonil njuno povabilo, da naj bi se vozil drugi dan z njima, rekoč, da nisem nikak kilometrež, ampak čisto navaden kolesar, kakršni se pač vozijo po Krakovskem nasipu v Ljubljani. Da sem pa imel

o svojem vozaštvu vse preskromno mnenje, oziroma da sta imela moja športna tovariša vse predobro o svojem, se je pokazalo drugega dne. Sicer pa, ko bi bil temeljit opazovavec, bi bil moral to spoznati že iz dejstva, da je imel eden njiju eno roko vso opraskano in tudi krvavo odrgnjeno čelo, znamenji torej, ki jih ni mogel dobiti, sedeč na kolesu, ampak pri neprostovoljni dotiki s cesto.

Primerjajoč svoj kažipot z onim, ki ga je imel eden gospodov, sem se prepričal, da je moj kažipot pri razdalji od Pieva di Cadore do Longarona zamolčal kakih deset kilometrov. Da je to res, uveril sem se tudi, ko sem pogledal svoj ciklometer. Zdaj ko sem sedel na varnem, mi je bila ta netočnost mojega kažipota čisto prav. Zakaj da je bil točen, prenočil bi bil v Pievu.

Ko sem povedal, da sem iz Ljubljane, je začel peti eden gospodov:

Ljub'ca, povej, povej!

Sicer pri petju ni prišel daleč in tudi besede, kolikor jih je izpel, so bile le približno podobne slovenskim; vendar pa že ti rudimenti domačih glasov in domačega napeva so me tako navdušili, da nisem več čutil svinca na nogah in skeline na onem delu telesa, ki je bil čez dan v najtesnejši dotiki s kolesom; in malo je manjkalo, pa bi bil pozabil, da sedim v hotelu Roma v Longaronu pri buteljki ognje-

vitega laha, ne pa Pri Raci pri kupici kislega dolenjca. Vendar pa, ko je moje navdušenje prikipelo do vrhunca, sem se vkljub obstoječim razmeram v duhu vzdignil in sem v mislih napil v čast one ljubljanske gospodične, od katere se je, ko je bila s svojimi starši čez počitnice v Inomostu, ta gospod naučil večnolepe narodne pesmi slovenske. Pozdrava pa, ki ga naj bi v njegovem imenu izročil gospodični, se še dodanes nisem iznebil. Dasi jo sicer večkrat srečam pri svojih štirikratnih vsakodnevnih pohodih skozi Zvezdo, vendar si je ne upam nagovoriti, ker sem tako boječ in neroden. Bojim se, da ne bi tudi v njeni navzočnosti napravil kake take nonšalanse kakor tedaj, ko sem zadnjič govoril s svojo nevesto. In če se o pravem času ne osokolim in ogladim, ji bom nosil pozdrav do sodnega dne.

Ponoči sem imel, ne vem, ali zaradi utrujenosti ali zaradi použitega laha, precej vznemirljive sanje; vendar z ozirom na širokost ležišča sem se čutil popolnoma varnega, tako da se mi ni bilo bati, da bi se v spanju zvrnil na tla. Ko sem se zjutraj zbudil, ni bilo več zgodaj; zato sem se pa zelo čudil, ko najdem svoja inomoška tovariša še pri zajtrku, ko sta mi vendar pravila prejšnji večer, da se bosta zarano odpeljala, kakor je to navada dobrih vozačev. Že to dejstvo je nekoliko omajalo mojo vero v izbornost njunega vozaštva. Do cela sem jo pa izgubil, ko ju na potu nisem

le kmalu dohitel, ampak celo prehitel in sta nazadnje tako onemogla, da sta že na prvi železnični postaji sedla na vlak, medtem ko sem jaz vozil še dalje.

Od Longarona naprej je svet še gorat, vendar pa se že kažejo prijazne dolinice. Polagoma pa se začne gorovje zniževati in umikati, dolina se razmakne, ob brdih že vidiš bujno rastlinstvo, od juga sem pa začutiš toplo sapo. Pričenja se prehod med alpskim in južnim svetom, med alpsko in južno cvetano. Kontinentalno in oceansko podnebje si podajata roke.

Prekrasno ležo imata dve jezeri, ki sta nedaleč drugo od drugega nekako v sredi med Longaronom in mestecem Vittorio. Ker ji obkrožajo srednjevisoke gore in tudi nista preveč oddaljeni od železnice, bi človek mislil, da je njiju okolica mnogo obiskovano letovišče. Pa nič tega. Zapuščeni sta in zanemarjeni, kakor je bilo nekdaž naše Bohinjsko jezero. Ni dobiti čolna, da bi se po njiju vozil, niti kopališča, da bi se skopal.

Tu blizu nekje sem prisostvoval tudi šolskemu pouku. Ta hospitacija me je zanimala tem bolj, ker je bila to prva šola na Laškem, ki sem jo videl na tej svoji turi, dasi sem se, vozeč skozi vasi in trge, skrbno oziral, kje bi opazil kako šolsko poslopje. Sicer me tudi tukaj na to ni opozoril kak napis, ampak ko sem korakal peš po klancu navzdol, sem opazil v pritličju neke razdrapane hiše skozi naste-

žaj odprta vrata, ki so vodila naravnost na cesto, množico deklic. Sedele so v nekakih klopeh in po tleh ter so pletle in šivale, medtem ko je ena stala pri tabli in računala. Poleg nje pa je bila učiteljica. Ker je pred vrati stalo več dečkov in nemoteno prisostvovalo pouku, sem postal tudi jaz sredi ceste in poslušal. — Približno tako se je menda tudi pri nas poučevalo pred polstoletjem.

Proti enajsti uri sem privozil v mesto Vittorio, kjer je začetna postaja neke lokalne železnične proge, ki se združi pri Coneglianu z glavno. Sem dospevši, sem čutil živo potrebo se odpočiti. Nato pa sem spet zasedel kolo in se odpeljal naprej, dočim sta moja inomoška tovariša, ki sta že mej potom pešala in posedavala za cesto, počakala vlaka.

Vittorio leži ob zadnjih gorskih obronkih. Od tu naprej se pričinja Zgornjeitalska nižava in popolnoma južni svet. Cesta visi le še neznatno in vodi v tako ravni črti, kakor bi bila načrtana s črtalom. Sicer so pa vse ceste v Zgornji Italiji izpeljane popolnoma ravno, tako da delajo v tem oziru vso čast laškim inženjerjem in avstrijskemu denarju, s katerim so bile zgrajene, ko so bili ti kraji še avstrijski. Imajo pa to napako, da so pri lepem vremenu zelo prašne, o grdem pa zelo blatne.

Prah in vročina sta začela mučiti tudi mene. Zato mi ni kazalo drugega, kakor da sem, privozivši v Conegliano, sklenil odtukaj naprej

kolo in sebe izročiti vlaku. Ker pa je bilo treba vlaka še čakati, sem si med tem časom ogle doval mesto in ljudi. Na mestu sicer ni bilo mnogo videti. Zanimivo pa je bilo opazovati ljudi, ki so bili prišli na semenj. Šel sem na vrt neke gostilne, kjer je bilo vse polno semnjarjev. Ko sem jih premotrival, se mi je zdelo, kakor da bi imel naše kmete pred sabo. Ravno tako so se kretali, mešetarili in kričali. Le en prizor mi je pokvaril to iluzijo. Videl sem namreč, kako so s silo vlekli v gostilno nekega moža, ki se je branil iti vanjo. Mislil sem si: Kaj takega se ne primeri zlahka pri nas na Slovenskem; iz krčme tirati sem videl že marsikoga, vanjo pa še nikogar! Sicer pa moram v ohrambo svojih rojakov takoj pristaviti, da se mi je zdela tudi ta tirada precej prisiljena. „Težko, težko“, sem modroval, „če se ne pusti tudi ta laški kmet samo zaradi lepšega vleči v gostilno!“

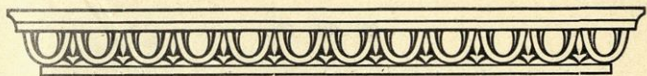
*

S to gostilniško epizodo pa bodi konec pripovedovanju o mojem letovanju. Če povestničarji radi pričenjajo svoje romane v gostilni, kaj meni brani, da ne bi svojih pomenkov končal v gostilni? Sicer bi pa tako, kakor zahteva pripovedna umetnost, tudi več ne mogel pripovedovati o svojih nadaljnjih doživljajih. Ker v tistem hipu, ko sem porinil kolo med prtljago, sam pa sédel na vlak, mi je Pegaz ohromel in poet me je zapustil.

Sledi naj samo še kratek epilog.

Situacija, ki sem jo našel, ko sem se povrnil v Ljubljano, je bila sledeča: Raca je imela spet svoje polnoštevilno omizje. Z veselim vdovstvom mojih prijateljev je bilo namreč pri kraju, s tem pa tudi konec njihovemu brezumnemu pehanju za tujimi krili. Zdaj jim gostilniška soba ni bila več prepohlevna, cviček ne več prekisel, moška postrežba ne več predolgočasna. Veseli so bili, da se jim je zakonski konopec, ki so z njim tako tesno poviti, da se jim zjeda v živo, izpustil vsaj toliko na dolgo, da so smeli in mogli priti do Race. Bilo je torej vse po starem. Le na nosu upokojenega pismonoša so bile rože še v bujnejšem cvetu, spominski nohet na mezincu moje levice pa je ravnokar dosegel dolžino dveh centimetrov. Spet sem začel po štirikrat na dan hoditi skozi Zvezdo in dvakrat v posvetovalnico, Mestnega loga se pa skrbno izogibljem.

Snujem novo društvo.

Izprehajal sem se po Zvezdi. Vendar če pravim po Zvezdi, se ne sme misliti kar vsa Zvezda, temveč samo majhen njen del, namreč tista srednja pot, ki vodi od središča proti Šelenburgovi ulici. Ta pot je moje najljubše izprehajališče pozimi in poleti. Seveda poleti imam pri svojem ondotnem izprehajanju včasih težave; namreč tedaj, kadar se v Zvezdi koncertuje. Tedaj moram biti pripravljen na sunke od desne in leve ter na žareče poglede, ki pa veljajo drugim, ne meni.

Pozimi pa imam mir na tej poti. Počasi postavljam nogo pred nogo, zdaj naprej in nazaj, zdaj na desno in levo, z rokami na hrbtu in z glavo navzdol, kakor tisti, ki ve, kaj da nosi v njej, ter se nemoten vdajam premišljevanju o svojih vrlinah in tujih napakah. In snovi imam vedno dovolj. Kako ne? Saj veliko je število vrlin, ki jih čutim v sebi, še večje pa število napak, ki jih vidim na drugih.

Tako sem se izprehajal tudi včeraj ter mislil in mislil. In te moje misli od kraja niso bile

nevšečne. Poglej, moj ljubi Jesih, sem si dejal, ne godi se ti ne ravno slabo. Plačo ti zvišujejo tako naglo, da te niti mesarji ne morejo dohajati s svojimi mesnimi cenami. Lep kupček dobivaš na mesec in potrebno bi bilo, da bi ti dali prvi dan vsakega meseca dopust, da bi mogel lagotno prešteti prejeto mesečnino. Le odkritosrčen bodi in priznaj, da dobivaš mnogo več, kakor zaslužiš!

Kako je že zadnjič sodil o uradnikih tvoj prijatelj, hišni in zemljiščni posestnik iz Krakovega, ko sva sedela pred njegovo hišo na klopi? Modroval je takole: Uradnikov je sama delomrznost, je rekel. Kaj pa je to, če prese-dajo po osem ur po uradih? To vendar ni nič. Moj drvar mi razsekava drva po deset ur na dan. In kako dela! Da mu curkoma teče pot s čela; pa za to dobiva samo po štiri kronce. Kdaj se je pa še kak uradnik potil? In če se je, je sam kriv; naj pa bolj varčuje s kurjavo!

Potem pa kako so objestni! Vse premalo požrtvovalnosti je v njih. Ozro naj se na druge stanove, in ni treba, da ravno na nas hišarje in zemljake. Ondi bodo videli, kaj je požrtvovalnost in patriotizem. Tu se pravi mnogo in hudo delati za nič ali pa celo za izgubo. Zato je pa tudi tako: Uradniki bogatijo in postajajo hišarji in vilarji, drugi stanovi pa prihajajo na kant.

In denar, ki se troši za uradnike, je v dvoj-nem oziru vržen skozi okno. Prvič je uradniški

stan neproduktiven: Ne proizvaja niti jela, niti pila. Jelo in pilo je pa vendar glavna stvar za življenje. Od jela in pila se ti redi trebušček, ki je vendar središče života, od učenosti te pa boli glava. Da, ko bi po šolah teleta redili in buče sadili po pisarnah, bi bilo kaj drugega! Tako te pa po šolah pitajo z neko, kakor pravijo, dušno hrano, ki je pa slabša od neslane čobodre. Z njo si še ni nihče napasel želodčka, s čobodro pa že. He, Jesih! Li ne?

Po pisarnah te pa sodijo in obsojajo, ako si skušaš na lahek in izdaten način pomagati iz revščine. Pa pravijo, da skrbe za red. Čemu neki? Vsaj meni se zdi v krčmi na žegnansko nedeljo najbolj fletno, kadar frče stoli po sobi ko žoge pri lantenu in se bliskajo noži ko zvezdni utrinki. Pa reci, da tedaj ni fletno!

Nadalje pa, ali misliš, da pusti uradnik kaj svoje plače v kraju, kjer služi? Niti patakona ne! Tam po Švici in Nizzi ti božjake zapravlja. Ti davkoplačevavec pa skrbi, da se ti pritrkljajo iz inozemstva nazaj v mošnjiček.

Pa bi že ne rekel tolikanj, ko bi bili uradniki listi naših gorá. Bodi! bi si mislil. Saj so sinovi našega naroda, in če jih že moram rediti, redim vsaj domačine. Toda tujci so po rojstvu in mišljenju. Le poglej, koliko jih je pa iz Krakovega! Nič. Sami Gorenjci so, Dolenjci in Notranjci; da, še celo kak Štajerec je vmes — in pri tej zadnji besedi je zlobno pomežiknil ter me grdo izpod obrvi pogledal —. In te pri-

tepence naj pitamo mi davkoplačevavci, zato ker nam ne pridelujejo niti jela, niti pila! Ali smo nori!

In vrhu vsega tega hočejo imeti še svoje prepričanje! Ta je pa lepa! Uradnik imej prepričanje tistega, ki ga plačuje! V moji hiši velja že odnekdaj tako načelo, in zakaj bi ne veljalo tudi v državi! Jaz naprimer verujem v čoprnice in moja služinčad tudi. In tako je prav.

Pa pravijo, da so si tekom študij pridobili prepričanje, ki jim je sveto, in da si po tem uravnavajo svoje mišljenje in življenje. Pojdite, pojdite! Ali vprašam jaz voľa, kakšno prepričanje si je pridobil, ko se je učil voziti? Kaj takega mi še na misel ne pride. Vleči mora, kakor jaz hočem. In če sem jaz pijan, da smatram jarek za cesto, mora tudi vol vanj, čeprav morebiti misli v svoji govedji pameti, da se laže in bolje vozi po cesti ko po jarku.

Sicer je pa tudi grd anahronizem, v dobi enake volilne pravice govoriti o prepričanju. Enaka volilna pravica pomenja vendar, da naj volijo vsi enako, namreč tako, kakor hočemo mi hišarji in zemljaki, ki spadamo k produktivnim stanovom in smo zato okostje države.

Tako je modroval moj prijatelj iz Krakovega, ko sva sedela pred njegovo hišo na klopi. Jaz sem mu sicer navidez burno ugovarjal, tako da bi se bila skoraj resno sporekla. In sporekla bi se bila v resnici, pa v tistem tre-

nutku, ko sva najživahnejše klatila z rokami, stopi na prag njegova zastavna soproga ter mu zakliče, da si je sinček Francek zmočil plenice: Naj ga gre hitro previjati.

Pa kakor rečeno, ugovarjal sem mu samo navidez; zakaj na tihem sem pristajal njegovemu mnenju.

In da je imel prav, sem se vnovič prepričal, ko sem prišel domov. Na pisalni mizi me je namreč poleg mesečnine čakal še tudi doposlani honorar za moje književno delovanje. In kak visok kupček denarca je bil to! Četudi sem takoj sedel k mizi in začel preštovati cekine in kronce, vendar tistega dne nisem bil s štetjem gotov. Bog bodi zahvaljen, sem dejal, da imam tako vsestranske zmožnosti! Visoka plača in še višji honorarji, ni vrag, da bi se mi ne godilo dobro!

Seveda zaradi tehle honorarjev sem si nakopal že tudi mnogo jeze in zavisti. Zadnjič mi je neki list celo javno očital, da pišem po štiri vinarje vrsto, meneč, da se od samega sramu pogreznem v zemljo. Jaz sem pa tako nesramen, da me ni bilo čisto nič sram. Pač pa sem mu poslal popravek, glaseč se: „Ni res, da pišem vrsto po štiri vinarje, ampak res je, da pišem vrsto po kroni“. Sicer pa bodi med nami povedano, da sem se grdo zlagal v tem popravku; toda mislil sem si: V onem listu je že tako vse polno laži; torej je vseeno, ali je še ena več ali manj. Poznalo se ne bo nič.

S tem argumentom sem si potolažil vest in upam, da sem se povoljno opravičil tudi pred občinstvom.

Vendar pa, če hočem biti odkritosrčen, moram priznati, da ni nikakor lepo, pisati za nagrade. Prvič, ker je književno delovanje nekaj tako zvišenega, da se ne da nikdar poplačati z denarjem, vsaj moji proizvodi ne; drugič pa tudi, ker so izdajatelji, založniki in tiskarnarji veliki reveži in stradavci. Sicer pa tudi s kulturnozgodovinskega stališča ne gre, da bi se otresli lepih starih navad slovenskih. Taka lepa stara navada slovenska pa je bila tlaka. In če je že kmet tak sebičnež, da noče več tlačaniti bogatincem, naj bi se je držali še vsaj naši književniki, ki so zastopniki idealizma.

Toda jaz sem že iz takega testa, da malo maram za vse to, kar je staro, in da izmed raznih starin ljubim edino le vino starino. Iz tega vzroka in pa, ker sem mnenja, da je na neobdelanem slovstvenem polju našem še mnogo nedvignjenih zakladov, dvigujem jih sam in prigovarjam tudi drugim, da naj jih dvigujejo.

Tako naprimer, ko mi je zadnjič tožil neki oče, ki ga je Bog blagoslovil z mnogobrojno otročadjo, kako težko da izhaja s svojimi rednimi dohodki. Jaz sem mu kratkomalo rekel: „Priatelj, vzemi pero v roko in piši, pa ne po geslu „nulla dies sine linea“, ampak po geslu „nulla dies sine plagula“. Bodi Smiros della Papiros, kakor sem jaz, in dobro boš živel ti in tvoji otroci“.

In res, nekaj tednov pozneje sem ga srečal, ko je peljal svojo rodbino na Posavje. Že od daleč mi je hitel naproti, mi stiskal roko in me zahvaljeval: „Lepa hvala ti! Tvoj nasvet se je izborno obnesel. Lepe denarce služim za svoje pisateljjevanje. Dobro sem si oddahnil. Prej nisem nikdar mogel takole ob nedeljah popoldne izleteti v kako okoliško gostilno. Če sem pa kdaj, smo tam sedeli pri latvici kislega mleka in otepali krajce črnega kruha. In ko je postalo otrokom dolgčas, sem migal z ušesi, da sem jih kratkočasil. Zdaj si pa že lahko kaj privoščim, pikfajn pečenko in tistega z Gadove peči. Za otroke sem pa dal napraviti gugalnico na gostilniškem vrtu, da mi ni treba migati z ušesi njim v zabavo. In za vse to imam tebe zahvaliti. Zato pa še enkrat: Lepa hvala ti! Prav lepa hvala!“

In v istini, videti so bili čisto drugačni ko prej, dokler oče ni pisateljval. On je bil lepo rejen ter trebušček mu je bil zaokrožen, da so se mu kar gumbi trgali na hlačah, gospa je imela klobuk, ki je bil širok ko poveznjena rehta in okrašen s pristnim nojevim repom, otročički so bili pa rdeči ko črešnje. In to vse so zlati sadovi njegovega književnega delovanja.

Tako se godi tudi meni dobro, prav dobro, namreč kar se tiče gmotnosti, denarčkov. Pa teži me nekaj drugega; ker nas eden, ki se giblremo v višjih sferah, hoče imeti še tudi kaj drugega, ne samo pečenko in Gadovo peč;

užival bi rad tudi nekaj časti in malce ugleda. Tega pa ni in ga ni. V tem oziru so ljudje tako skopi, da bi mi rajši privoščili svetel cekin ko pohvalo. V javnosti ne štejem prav nič; mnogo manj ko moja stara služabnica Mica, ki naprej moli pri večernicah v cerkvi. Pa kako tudi? Saj nisem predsednik nobenega društva, kot književnik pa zaslovim šele po smrti. Za posmrtno slavo kajpada nisem v strahu; toda jaz bi rad že tudi zdaj kaj veljal. In ne pomaga nič, ako se še tako silim v ospredje.

Zadnje čase se udeležujem vsakega pogreba, da bi me opazil kak časnikar in natisnil moje ime med sožalniki. Pa mrcina me noče opaziti, četudi stopam na prste, da bi me laže zagledal. Ko bi bil predsednik kakega društva, seve, tedaj bi bilo drugače. Pisalo in bralo bi se: Med mnogobrojnimi sožalniki smo opazili tudi predsednika tega in onega društva, preblagorodnega gospoda tajnika Jesiha. Slišite! Preblagoroden bi bil, preblagoroden jaz, ki sem prvič zavekal pod raztrgano slamnato streho! In meni bi delo kaj dobro.

Zato pa že vidim, da bo treba osnovati kako društvo. Saj v tem oziru se da pri nas še marsikaj koristnega storiti. To je še zelo neobdelano polje, ker društev imamo zares še premalo. Pravijo, da jih imamo samo nekaj nad sto v Ljubljani. Ali je to kako število za štirideset tisoč prebivavcev? Mislim, da ne. Šele na vsakega štiristotega prebivavca prihaja en pred-

sednik. Kdaj torej pride vsak posameznik na vrsto? Nikdar, ker prej umrje.

In če imamo enkrat društvece, potem tudi ni težko osnovati novo politično stranko. In moja gospoda! Teh nam je šele treba, teh; kakor ribicam vode. Le pomislite: Marsikdo je skregan s pristašem te, s pristašem one stranke. Ali more potemtakem sedeti pri skupni mizi svoje stranke, ko seda k njej tudi njegov neprijatelj? Umevno, da ne. In zato je neobhodno potrebno, da si novo osnuje. Jaz na primer imam sovražnike v vseh strankah slovenskih. Ali mi je potemtakem mogoče pripadati h kateri teh strank? Kakor vidite, ne; in že iz tega vzroka je potrebno, da kaj pametnega ukrenem. Ker divjak vendar ne maram biti; nikakršen, tudi politični ne.

No, in če imamo enkrat društvo in stranko, potem je samo še za petelinji kobal do ustanovitve novega lista. In listov nam krvavo primanjkuje. V tem pogledu smo silno zaostali. Poldrugi milijon Slovencev bi imelo lahko na tisoče listov, tako jih imamo pa samo na stotine. Jaz vedno trdim: Dokler ne bo Kurja vas imela svojega dnevnika in ne svojega Kravja dolina, bo zijala v našem kulturnem in političnem življenju vrzel, ki bo nje posledico ves narod bridko občutil.

In pa takle književno delavni človek, kakršen sem naprimer jaz, pride večkrat v neljubo zadrego, ker ne ve, kam bi dal tiskati

svoje proizvode. Prvič, ker so vsi listi z izbornim gradivom dobro založeni, drugič pa, ker se tvoj spis kaj lahko razlikuje za kako piko od struje, ki jo zastopa vsak že izhajajoči časopis. Navedem naj samo en slučaj, da ne bo kdo rekel, da se le širokoustim.

Zadnjič sem sestavil poročilo o občnem zboru društva Fregata, ki ima prekoristni namen pospeševati plovljenje po Ljubljani. Pa mislite, da je hotel kak list moje poročilo sprejeti! Kaj še! In sicer zato ne, ker sem naštel udeležencev pri občnem zboru sto, kolikor jih je v resnici bilo, listov vsak pa je hotel imeti drugačno število; eden je hotel, da bi jih bilo tristo, drugi pa, da bi jih bilo trideset, in tako naprej. Pa ni nič pomagalo, da sem prisegal: Toliko jih je bilo, in zatrjeval, da znam šteti do sto. Urednik za urednikom je skomizgnil z ramení ter mi hrbet obrnil, tako da še dodanes nisem spravil svojega poročila v javnost in denar. —

In ravno, ko sem se hotel iznebiti prav hude kletvice, ki mi jo je položila na jezik upravičena nejevolja zaradi teh uredniških kapric, zaslišim za svojim hrbtom:

„Sevs, Jesih! Kaj pa tako zamišljen korakaš po Zvezdi gor in doli?“ In nekdo me potrka po rami.

„A, prijatelj Lešnik! Ti si! Na zdravje, na zdravje! Veš, ravnokar sem sklenil, da osnujem novo društvo.“

„Pojdi no! Saj jih imamo že tako desetkrat preveč. Jaz sam sem pri tolikih, da si že ne morem zapomniti vseh njihovih imen.“

„Ker imaš slab spomin. — In pa novo stranko si tudi ustvarim.“

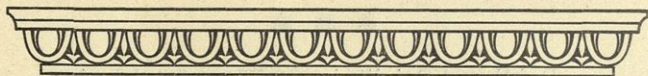
„Bog te prekrižaj! Ali jih že ni dovolj? Saj v Ljubljani ima že vsaka ulica svojo.“

„Vidiš, da nič ne veš. Krakovski nasip na primer že še nima svoje. — Za stranko pa začnem izdajati novo glasilo.“

„Jesih! Tebe pa trka. Ali ne vidiš, da bomo imeli kmalu več listov, kakor je čitanja večših Slovencev!“

„Se ni bati. Analfabeti, ki so svoje nasprotnike v jezi in pijanosti pobijali s kolom in klali z nožem, izumirajo, hvala Bogu; na njih mesto pa stopa nov zárod, ki želi, da se isti rabeljski posel opravlja na finejši, pa za prizadetega nemanj mučen način, namreč s peresom in tinto. — Sicer pa pojdi z menoj v gostilno K Podrečani Metki; ondi imam nocoj z ožjimi somišljeniki o tej stvari pomenek. In ko pojasnim svoj naklep ter ga podprem z razlogi in nameni, mi z drugimi vred pritrdiš tudi ti, da je novo društvo živa potreba.“

V koga sem se zaljubil?

Da sem se zaljubil, to se mi je zdelo tedaj, ko sem bil še nerazsoden mladič, in se mi zdi tudi danes čisto naravno, čeprav moji kokljasti gospodinji ni nikakor hotelo iti v glavo. Vedeti je namreč treba, da sem ravnokar prišel v tista leta, ko se pričenja občutiti nedostatnost lastnega bitja, iz česar izvira hrepenenje po njega izpopolnitvi; v leta torej, ko postaja mlademu človeku tako mehko tam nekje okrog srca, kadarkoli vidi kako stvarco ženskega spola. In tako se je zgodilo, kakor se je moralo zgoditi, da je tudi v meni zazijala tista tajnostna vrzel, ki jo moreš zapažiti samo na ta način, da jo zatakneš s podobo kake ljubljene ženske.

K naglejšemu razvoju tega fiziološkega pojava, ki prihaja, kakor omenjeno, z leti že tako sam po sebi, je pripomogel pa tudi milje, ki sem se v njem gibal in trpel. Moji sošolci namreč so imeli vsi svoje „ideale“, ne izvzemši onih, ki so bili namenjeni v lemenat. Janez Podbregar naprimer je bil tajno zaročen z neko

kratkokrillko, ki je hodila še v šentjakobsko šolo; Jožef Udeb je vsak dan pomagal neki učiteljiščnici nositi knjige v šolo in ji je potoma razgrinjal svoje srce in čuvstva; Štefan Tolovaj, priznani kapo našega razreda, pa je ljubil neko štiridesetletno vdovo in je k njej vsak dan hodil v posete. Pravil je, da je njegova ljubezen prav uspešna. Zato je za svoje križe in težave, ki jih je imel v šoli s profesorji in predmeti, nahajal, kakor je zatrjeval, dovolj sladkega nadomestila v svojem srečnem zasebnem življenju. Največ mojih součencev pa je bilo zaljubljenih v kratkonožno hčerko našega gimnazijskega hišnika. Jaz edini sem bil, ki še nisem imel nič konkretnega; in to je bilo v očeh mojih součencev kaj malo častno zame.

Zdajpazdaj sem res že vzplamtel za kak obrazek, ki sem ga, gredoč v šolo ali iz šole, srečal na ulici. Pripetilo se je včasih, da sem tudi za kakim pozretom postopil in zato zamudil pouk ali kosilo; vendar pa, ker navzlic vsemu prizadevanju le nisem zbudil v zasledovanki simpatetičnega čuvstva, sem se spet tako hitro ohladil, kakor sem se ogrel, ker instinktivno sem bil že tedaj načelen nasprotnik nesrečne ljubezni in po njej provzročenih samomorov.

Torej to nesoglasje: V štirinajstih dneh bi imel dovršiti peto šolo in v tiskarni sem si že naročil vizitke, ki naj bi na njih figuriral kot šestošolec, pa zaljubljen še ne!

Ni čudno, da so me dražili součenci: „Ti, Pepe Stržen, si preneumen in pregrd, zato te nobena ne mara!“

Tako in enako draženje me je hudo žalilo. Ne sicer toliko, ker so mi očitali, da sem neumen. Tega očitka sem bil vaje, ker sem ga mnogokrat slišal od svojih učiteljev. Tudi ne, češ, da sem grd; ker sem bral v nekem romanu, da ravno grdi može dobe navadno najlepše žene in obratno. In verjel sem sveto; zakaj, kar je bilo tiskanega, je tedaj veljalo pri meni za pribito resnico. Seveda se je od tistega časa tozadevno moje mnenje korenito izpremenilo; postal sem v tem oziru skrajno skeptičen, tako da dandanes verjamem samo še to, kar poteka iz mojega peresa.

Torej da še enkrat poudarim, taki očitki me niso mogli bogve kako žaliti. Ampak žalilo me je to, da sem bil brez „ideala“.

Ali je potemtakem kaj nečuvnega, da sem v teh škripcih, v katerih sem se nahajal, hlastnil po najbližjem, kar mi je moglo za silo utešiti oni metafizični glad, ki ima svoj sedež v srcu?

Bilo pa je takole: V razložnem oknu Pepelove trafike, ki sem tedaj mimo nje hodil ravno tolikokrat na dan, kolikorkrat sedaj skozi Zvezdo, je visela poleg drugih tudi razglednica, na kateri mi je slika izredno ugajala. Predstavljala je razkošno, pa pomanjkljivo oblečeno žensko

bujnih prsi in močno obokanih ledij. Plesala je kankan; zato ji je kratko krilce frlelo po zraku, da bi mogel videti vse, prav vse, ko bi čipkaste hlačice ne bile zakrivale sramežljivo vsaj tega, kar se na ulici ne sme očitno kazati. Prožni nožici pa sta plešoč delali tako mika-ven kolobarček, da bi najrajši kar smuknil skozenj.

Vendar pa sem bil nepokvarjen dovolj, da mi vse to, čeprav mi je ugajalo, ni ugajalo najbolj. V začetku še celo ne; užaljen je bil moj idealizem in ogorčena moja sramežljivost, da me je oblila rdečica in sem povetil oči, ko sem se ozrl na sliko. Sčasoma sem si pa le dal do-povedati, da na vseh koncev koncu bi pa ven-dar ne bilo nič napačnega, imeti takole žensko pri hiši. In čimvečkrat sem jo videl in čim-dalje sem jo gledal, tem bolj mi je ugajala. Osobito še, ko je je bila videti sama prijaznost in ljubezen. Srčkano je gledala, ljubko se smeh-ljala, s prsteci svojih ročic pa je metala po-ljubčke. In kakorkoli sem se postavil pred okno in od katerekoli strani sem jo ogledoval, mene je gledala, meni se smehljala, meni metala po-ljube. Taki sladki izkušnji se pa ustavlja, če moreš. In tako se ji v resnici nisem mogel.

Tedaj se je pa naenkrat raznesel glas po razredu: Pepe Stržen je zaljubljen v razgled-nico, ki visi v oknu Pepelove trafike! In od-zdaj naprej krohotanja in zbadanja ni bilo ne konca, ne kraja.

Ko sem se pa skušal zagovarjati, češ, da nisem zaljubljen v sliko, ampak v tisto lepo in imenitno gospo, ki jo slika predstavlja, in sem v svoji sveti jezi še pristavil, da je ta dama lepša ko vse šentjakobske kratkokrilke, vse učiteljsčnice in še kratkonožna hčerka našega hišnika povrhu, je nastal tak vrišč, da so višje sile morale priti nas mirit. Od jeze in užaljenosti me je v grlu tiščalo, v prsih me je pa peklo, da sem hlatal po sapi.

Tedaj pa pristopi k meni Štefan Tolovaj, pač zato, ker je iskal zaveznikov proti sošolcem ovaduhom, ki so ga naznanili, da zadnjo nedeljo ni bil pri maši, in jih je pri priliki hotel preteptsti, ter mi sočutno pravi:

„Pepe, ne bodi neumen, pa ne ljubi tiste mrtve slike tam v Pepelovi trafiki! Zaljubiti se je vendar treba v kaj živega, naprimer v kaj takega, v kar sem jaz zaljubljen!“

Ko mu pa odgovorim, da nisem zaljubljen v sliko, ampak v ono visoko gospo, ki jo slika predstavlja, me neusmiljeno zavrne:

„Ne samo neumen, ampak tudi zabiti si, Pepe! Pojdi, pojdi ti in tvoja visoka gospa! Kaj misliš, da se bo kaka poštena ženska, kaj šele kaka visoka gospa, dala slikati napol gola in v tej pozituri! Ta slika predstavlja čisto navadno —“ in zašepetal mi je v uho nadaljnjo besedo.

Meni pojem te grde besede sicer ni bil popolnoma jasen, vendar pa sem slutil, kaj da približno obsega. Zato so mi zardele oči, v očesnih jamicah me je zaščegetalo, po licih mi je začelo nekaj mokrega lesti, nakar sta kanili dve ko lešnika debeli solzi na nepomita tla ter se pomešali med umazani prah — dve grenki solzi moje prve, nesrečne ljubezni.

Hero in Leander.

Kaj mi nuca planinca,
kjer vedno snežek gre?
Kaj mi nuca moja punca,
ko ne morem do nje?

Tako se je razlegalo z enega vrha Menine planine, kjer je pasel čredo volar Jernač; z drugEGA, kjer je opravljala isti posel devica Maruša, pa je odmevalo:

Če 'maš fantič korajžo,
se mlakuže ne zboj!
Zavihaj si hlače,
pa pridi nocoj!

Tema popevkama pa so sledili še drugi izlivi njunih zaljubljenih src, in sicer je prideval Jernač svoji popevki vrsto juhejev, Maruša pa je svojo končavala z brezštevilnimi la, la, lom.

V pojasnitev položaja, ki sta se v njem nahajala pevca, pa je treba pripomniti tole: Opevana planina ima dva grebena, na katerih enem je pasel Jernač, na drugem pa Maruša. Med grebenoma pa je široka, dolga in precej globoka kadunja, v katere sredi stoji leto in dan voda, ki se nabira od obeh navpičnih rebri. Idealiziranju in pretiravanju vdani mestni turisti, ki o poletnem času tukaj okrog strašijo

kozle in koštrune ter begajo pred planinskimi biki in voli, to blatno vodo imenujejo planinsko jezero; toda domačini, ki trezneje in zato stvarneje premotrivajo take naravne prikazni, so ji z ozirom na blatnost dna po vsej pravici nadeli ime mlakuže. In tako jo je zvala tudi Maruša, ki pa se, kakor smo videli, ni pomišljala, jo vkljub prozaičnosti imena vpletati v svojo popevko.

Ta nesrečna mlakuža torej je bila kriva, da Jernač in Maruša nista mogla drug do drugega, kakor bi bila rada. In ker je Maruša in njena čreda bila doma iz doline, ki leži ob južnem znožju planine, Jernač pa iz doline, ki leži ob nje nasprotni strani, zato se sploh nista поблиže poznala. Videti sta se mogla samo preko mlakuže, kadar je stal Jernač na parobku strme skale na enem bregu, Maruša pa na zeleni tratini na drugem. Vendar je neprevelika daljava omogočila Jernaču, da je spoznal po pisanem krilu in rdeči ruti, da je Maruša ženska, ta pa po sivih hodnih hlačah in črnem klobuku, da je Jernač moški.

Pa tudi drug drugega približno starost sta mogla dognati. Da Jernač ni star dedec, je Maruša uvidela iz tega, ker je, na skali stoječ, po cele ure pokal z bičem; da pa tudi Maruša ni stara baba, je Jernač spoznal po tem, da je često zavilá krilo med noge, se zamotala v klopčič ter se zakotalila po rebri. Način njunega zabavanja, ki sta si z njim preganjala

dolgčas, je torej kazal, da sta še mlada. In to spoznanje ju je veselilo ravno tako, kakor ju je veselilo spoznanje, da sta različnega spola.

Bilo je samo še nekaj, kar je vsakemu posebej grenilo njuno kravarsko življenje. Jernaču namreč to, da je bil kruljav na desni nogi, Maruši pa, da je šepala na levi. Vsak izmed njiju se je namreč bal, da ga drugi vzčrti, ko opazi hibo na njegovem telesu. In zato sta jo najskrbneje prikrivala. Ko so pa Maruši nekoč ovce zbezljale in se je spustila za njimi v dir, ne da bi pazila na kljukavost svoje noge, je spoznal Jernač, da šepa. Od tega časa pa tudi Jernač ni več prikrival svoje krivenčaste noge, temveč kazal jo je kakor nalašč, da je Maruša končno opazila v svoje zadovoljstvo, da tudi pri Jernaču ni vse ravno, kakor bi moralo biti.

To medsebojno spoznanje pa je rodilo najprej medsebojno zaupanje. Dolgčas in pa pojavi ljubezni, ki sta jih imela priliko opazovati pri njima poverjeni živini, pa so sčasoma zbudili v njiju srcih ljubezensko hrepenenje, katero je postajalo tem močnejše, ker ga zaradi zapreke, ki ju je ločila, nista mogla nikdar utešiti. Odtod njuni vzdihi, ki sta jim dajala duška v vezani besedi in mogočno zvonečih akordih, in sicer Jernač z bobnečim basom, da je odmevalo od skalnatih robov nalik votlemu gromu, Maruša pa z nežnim sopranom, da je šuštel po bukovju, kakor zahuhti, kadar smukne podlasica po osehlem listju.

Toda niti petje, niti pokañje z bičem in trkljanje po rebri jima ni moglo utolažiti hrepenenja zastalno. Ohladilo ga je samo malce in za trenutek. Ko pa je ponehala utrujenost, provzročena pri Jernaču po pokanju, pri Maruši po trkljanju, jima je postalo dolgčas in vnovič je vzplamtela ljubezen in še z večjim plamenom. Po vsem je bilo soditi, da pride v kratkem do srečne razrešitve ali pa do pogubne katastrofe.

In tako je tudi prišlo.

Nekega soparnega popoldne, ko so bili komarji in mušice silno nadležni in zato živina skrajno nemirna, se je polastila tudi Maruše neobična vznemirjenost. S pomenljivimi podarki je pela in nešteto krat ponovila:

Zavijaj si hlače,
pa pridi nocoj!

To je Jernaču globoko seglo v srce. Začel je vnovič resno premišljati, ali bi se vendar ne dalo na kak način prebresti mlakuže. Da bi jo namreč preplaval, o tem ni mogel misliti, ker ni bil plavanju vešč. Preostajalo mu je torej samo, da jo prebrede. Sicer je že večkrat nameraval to poskusiti, toda ostalo je zgolj pri nameri, ker mu je bila voda pregloboka in premrzla. Tisti večer se je pa opogumil in sklenil za trdno, da izvrši svoj naklep.

K temu važnemu koraku pa ga ni privedlo samo hrepenenje po Maruši, ampak še pleme-

nitejše čuvstvo, namreč skrb za njo in bojazen. Vse je namreč kazalo, da bo po soparnem popoldnevi nastala viharčna noč; te pa se je Maruša hudo bala, kakor mu je dala razumeti z različnimi znamenji in klici. Sicer se je pa tudi njemu samemu zdelo kratkočasneje, prebiti tako noč v družbi ko v samoti.

Ko je torej legel mrak na planino in je na nasprotni strani zaplapolal ogenj, ki ga je zakurila Maruša, da bi si skuhala mlečne kaše za večerjo, ki pa naj bi bil njenemu Leandru obenem to, kar je bil nekdanj Leandru iz Abida Herin svetilnik, si je Jernač zavihal hlače čez kolena in se spustil v mlakužo. In od kraja je šlo dobro, dasi mu je mrzla voda polagoma ohlajala hrepenenje, na dnu ležeče blato pa zadržavalo noge, da jih je komaj pulil iz njega. Ko pa je pribredel nekako do srede, se je tako globoko vanje vgreznil, da ni mogel ne naprej, ne nazaj.

In ko bi bili mi tako neusmiljeni, kakor so bili olimpski bogovi, ki so sicer sami radi dobro živeli in vroče ljubili, katerih pa je bila sama zelena zavist in škodoželjnost, kadar je šlo za srečo in ljubezen takega smrtnega zemljana, in ki so, kakor nam pripovedujejo zanesljivi zgodovinski viri, v morju ugonobili tudi nesrečnega Leandra, ko je plaval k svoji ljubici Heri, prav zaraditega, ker so jima zavidali sladke poljube in tesne objeme, pravim torej, ko bi tudi mi bili tako neusmiljeni, bi zapisali

tudi mi, da je Jernač utonil v tej mlakuži. Ker smo pa usmiljenjsega srca ko nekdanji Olimp-ljani in čisto nič zavistni, tako da vsakemu smrtniku, in bodi tudi le preprost kravar, prav iz srca privoščimo vso sladkost ljubezni, zlasti pa, ker ne maramo udariti resnici v obraz, ki se glasi, da se je Jernač srečno izkobacal iz mlakuže, zato beležimo to dejstvo z vsem zadovoljstvom, dasi moramo žalibog priznati, da zaenkrat še ni dosegel svojega namena.

Po daljšem naporu se mu je namreč posrečilo, da je izpulil noge iz ilovice; vendar pa zaradi strahu in mraza ni silil več naprej, temveč se je obrnil ter se slednjič ves moker in blaten privlekel do svoje kolibe. Ko pa je legal spat, se je priduševal, da rajši pozabi Maruše, kakor da bi se še enkrat izročal blatu in vodi. In po prestalem trudu je tako trdno zaspal, da ni kar nič slišal viharja, ki je ponoči bučal okrog njegove kolibe ter lomil in ruval drevesa.

Odtod pa veliko presenečenje, ki ga je čakalo drugega dne. Ko je namreč šel k mlakuži, da bi si ogledal kraj, kjer se je prejšnji večer boril z vodo in blatom, in pa tudi, da bi Maruši izdaleka poročal o svojih snočnjih dogodljajih, je zapazil v svoje začudenje, da je na nasprotni strani vihar podrl mogočno bukev in jo položil počez čez vodo, tako da je bilo treba le nekaj korakov iti po vodi, potem pa se je lahko zlezlo na vejevje in deblo izruvanega drevesa in se tako kakor po brvi prišlo na ono stran.

In tepec bi moral biti Jernač, ko bi se ne bil poslužil te od neurja mu ponujene ugodnosti. Toda Jernač ni bil tepec in zato se je je poslužil takoj tisti dan in se je je prav pridno posluževal tudi ostali del poletja.

Ko bi bili mi takšen mojster sloga, kakršni nismo, bi imeli sedaj najlepšo priložnost, da bi orisali z minuciozno natančnostjo in s psihološko fineso, s kakšnimi čuvstvi se je po toliki zapreki približal Jernač Maruši in Maruša Jernaču; kako je Maruša od sramežljivosti zardela in pobesila oči, ko je stopil Jernač pred njo; kako sta razprostrla roke v objem in strnila ustnice v poljub; in slednjič, da je zadrhtela vsaka mišica na njunih telesih, ko se je v kipeči ljubezni oklenil Jernač Maruše in Maruša Jernača. Ker pa takšen mojster nismo, zato moramo opustiti to lepo priložnost vkljubtemu, da se nam povrne težko kdaj vdrugič. Tolažimo pa se z zavestjo, da se nahaja med našimi čitatelji menda vendar kateri, ki je, če že ni sam izkusil enakih objemov, poljubov in drhtljajev, vsaj že čital kdaj o njih v kaki povesti; ako ne, da pa še utegne. In ta zavest z našo nezmožnostjo vred naj nas opraviči, da pohitimo naravnost k zadnjemu dogodku, ki še spada v naše področje.

Ko se je poletje nagnilo in so začele briti mrzle jesenske sape čez planinske goličave, je bilo treba Jernaču in Maruši misliti na ločitev.

In slovo ni bilo lahko. Otožno je pel Jernač,
goneč čredo v dolino:

Po dolin'ci je ivje,
po planin'ci snežek gre.
Zdaj boš sama ležala,
oj ti bore dekle!

Maruša je pa ihtela, ker od žalosti ni mogla
peti.

Do smrti tvoja!

Nekoč sem hodil po grajskem vrtu, ko se je izprehajala po njem baronesa Urzi. Pravzaprav nisem hodil, kakor se hodi navadno, ampak postajal sem za rožnimi grmi in odondod opazoval baroneso, ne da bi ona mogla videti mene. Sicer se pa tudi Urzi ni izprehajala, kakor se izprehajajo navadni ljudje, ampak stopicnila je dvakrat, trikrat, potem pa postala ter pisala in pisala na listek papirja, ki ga je držala v roki. Jaz pa sem izza rožnega grma občudoval eteričnost njenega stasa, se divil njeni ženialnosti, s katero je polagala svoje vznesene misli na listek, in v pekoči ljubezni do nje mi je tolklo srce v prsih, kakor da bi bilo zdivjalo.

Ko pa je začela z držajem svojega solnčnika začrtavati v pesek jambe in troheje ter jih vezati v stihe, stihe pa v kitice, tedaj mi ni bilo več obstanka za grmom. Neodoljiva moč me je potegnila proti njej. Zahrepenel sem jo videti od blizu in zaželel, da bi tudi ona videla mene. Hoteč pa napraviti vtisk, kakor da bi slučajno prišel po poti, sem delal silo svojim kretnjam, srce mi je pa utripalo, ko sem se ji bližal. Prišedši do nje, sem jo zaradi zastale sape komaj

slišno pozdravil, potem sem pa hitel dalje, čeprav bi bil stokrat rajši ostal pri njej.

Moj pozdrav jo je le deloma vzdramil iz pesniške ekstaze; odzdravila mi je sicer, vendar oči ni obrnila od jambov in trohejev v pesku.

Šele ko sem se oddaljil, zaslišim:

„Monsieur Omladè!“

„Prosim, baronesa!“ in v tistem hipu sem bil že tudi pri njej.

„Ali bi hoteli priti opoldne v moj salon?“ me vpraša in pristavi: „Imela bi vas nečesa prositi.“

„Prosim, baronesa! Sem vam v katerokoli uslugo“; tako nekako sem menda odgovoril.

„Torej au revoir, monsieur Omladè!“

Zdaj pa je bila mera moje mlade, nerazvaje sreče polna. Le pomislite: Urzi, baronesa, pesnica in pisateljica, vabi mene, vanjo zaljubljenega gimnazijca, ki se je od blizu nisem upal niti pogledati, k sebi v salon na pomenek!

Ko potegnem iz žepa staro ankerico, ki sem jo bil koncem šolskega leta zamenjal pri neki starinarici tam za Ljubljano za sklad starih šolskih knjig, je bila ura polenajst. Da bi mi torej prej minil čas, ki me je ločil od baronese Urzi in njenega salona, sem hodil po poti ob potoku, ki teče za grajskim vrtom, in skušal misliti to in ono. Pa ni šlo; ker glava in srce sta bili naphani z mislimi in čuvstvi, ki so valovala okrog Urzine podobe kakor razburkano morje okrog skalnatega otoka.

Iz omenjenega razloga torej ne morem razložiti, kaj vse se je tekom te poldruge ure godilo v moji notranjosti. Zato pa hočem poseči nazaj in razbrati nekaj dejstev, ki naj služijo v pojasnjenje položaja.

Urzi je imela brata, ki je bil moj sošolec. Ker sva si bila dobra in sva med letom pomagala drug drugemu, kolikor sva mogla, me je povabil, da naj prebijem del počitnic na gradu njegovega očeta. Imela pa je tudi dve sestri, ki sta bili mlajši in lepši od nje, česar mi ni bilo težko uganiti. Ker je pa imela vsaka njiju svojega ženina in bi bila moja ljubezen na to stran očitno brezuspešna, zaraditega se nisem zaljubil v nobeno izmed njiju.

In tako je prišlo, da sem si izbral izmed treh barones tisto, ki je bila še prosta, in to je bila Urzi. Priznati pa moram, da ta izbira ni bila samo drzna z ozirom na mezalianso, ki je pretila na ta način nastati, ampak je bila tudi dokaj čudna glede na okus, ki sem ga pri tej izbiri pokazal. Ne govoril bi namreč resnice, ko bi trdil, da je bila Urzi mlada, grdo bi pa lagal, ko bi pravil, da je bila lepa. Prav nasprotno je bilo res. Videla je kakih petnajst zim in spomladi več ko jaz, in ker sem imel jaz tedaj kakih šestnajst let, je stala torej z eno nogo že v srpanu.

Pa tudi narava je hudo skoparila pri lepotičenju njene zunanosti, tako da bi jo moral, ko bi jo bil gledal z nemotnim očesom,

smatrati najmanj za nelepo. Seveda se mi je zdela tedaj, ko jo je obdajala svetla gloriola moje ljubezni, precej drugačna. Vendar pa bodi povedano v čast mojemu prirojenemu okusu, da mi tudi ljubezen ni mogla tolikanj pokvariti estetičnega čuta, da bi jo bil smatral za krasotico. Zdela se mi je vse predolga, presuha in preploska. Pa tudi nad njenimi zobmi sem se spotikal. Tako čudno so se svetikali, kakor da bi bili zaliti z zlatom. Sicer so res bili, česar pa nisem razumel. In kakor mi je ugajalo zlato že tedaj kjerkoli drugje, zlasti pa v denarnici, tako malo prikladno se mi je zdelo v čeljustih.

Pa vse te — napake ne morem reči, ker za take jih nisem smatral — temveč, recimo nekam učeno, manj ugodne telesne kakovosti so se odtehtale v obilni meri po vrlinah njenega duha. In teh pri Urzi ni bilo treba iskati. Ležale so vidno na dlani. Saj je bila Urzi pesnica in pisateljica, in sicer je bila med pesnicami in pisateljicami tiste vrste, katerih spisi se tiskajo. Založnika ji res ni bilo treba iskati, ker je bila v srečnem položaju, da je svoje spise sama zalagala. To je že bilo res; pa tega tedaj nisem vedel, in ko bi bil tudi vedel, ne bi bil razumel. Merodajno je bilo zame dejstvo, da so bile njene pesmi in novele natisnjene in da jih je tako razen nje lahko bral še tudi kdo drugi, če jih je hotel.

Kaka razlika je bila potemtakem med njo in menoj! Sicer sem bil tudi jaz pesnik in pi-

satelj, česar, mislim, mi ni treba še posebej omenjati. Tisti čas naprimer sem po Pindarjevem zgledu pesnil odo, v kateri sem z vznesenimi epiteti opeval baroneso Urzi. Nje vodilno misel sem izpeljal nekako takole: Kakor si ti, Pigoklej, bil vreden Pindarjevega opevanja, ker si v olimpskih igrah zmagal nad svojimi tekmeči, tako dôni večna slava baronesi Urzi, ki si je spričo tolikih tekmovavk ona edina znala pridobiti moje srce in ljubezen! Kakor je lahko razvidno, pesnik sem bil vsekako, ampak sitnost je bila ta, da moji spisi še niso zagledali belega dneva. To pa zaraditega ne, ker so mi bili uredniki naših listov slave tako zavistni, da jih niso hoteli natisniti. Pa ne samo zavistni, temveč tudi skrajno nevljudni so bili. Niti odgovarjali mi niso na moje drezanje, čeprav sem vsakemu svojemu pismu priložil desetvinarsko znamko. Pač, eden je res odgovoril, ko mu nisem dal prej miru; in sicer kar na platnicah svojega lista, tako da je ves svet lahko bral njegove grobosti. Pa kako je odgovoril? Tako, da se Bog usmili! Mislil sem si: Očividno je, da mi hočeš moj talent ubiti! Pa ga ne boš! — In še z večjo vnemo sem pesnil na svoji odi.

Vendar pa z baroneso Urzi se le nisem mogel meriti, ker ona je bila tiskana, jaz še pa ne. In prav to dejstvo, da je bila Urzi pisateljica po glasu, jaz pa rokopisnik brez imena, je zbudilo v meni do nje najprej visoko spoštovanje, iz katerega se je izlegla čez teden in dan globoka lju-

bezen, in sicer vkljubtemu, da dotlej nisva govorila niti petnajst besed skupaj in sem se jaz zadovoljeval zgolj s tem, da sem jo opazoval izza rožnega grma, kadar se je izprehajala po vrtu in črtala v pesek jambe in troheje.

In tako je bilo tudi tisti dan, ko me je povabila v salon.

Kazalo moje stare ankerice se še ni pomaknilo na dvanajst, sem že stal pred salonom in trkal na vrata. In ko vstopim, je sedela Urzi pri mizi ter pisala pa pisala, da je od peresnega škrtanja kar odmevalo po dyorani. Pa ščipalnik je imela na nosu! Lahko si je misliti, kako se mi je zdela učena; skoraj tako kakor naš razrednik, ki nam je v prvi šoli predaval zemljepisje po škriptih. Lepa pa še bolj. In ker je to učenost v tistem trenutku združevala tudi z neobičajno ljubeznivostjo, kakršne na njej do tistega časa nisem opazil, vdahnila mi je novega navdušenja zase in za odo.

„Très bien, monsieur Omladè!“ me je nagovorila; potem pa nadaljevala: „Ali bi mi hoteli načisto prepisati tole novelico, da bi jo lahko poslala v tiskarno? Jaz nikakor ne utegnem izgubljati časa s prepisovanjem, ko mi vrši vse polno sujetov po glavi. Ali bi hoteli? Prosim.“

In pri tej priči se mi je tako ljubko nasmejala in me tako milo pogledala — ščipalnik je bila že prej odložila — da sem bil pripravljen ji prepisati kar cele foliante, pa ne samo eno kratko

novelo, akoravno se je že tudi meni mudilo; da bi skoro dovršil svojo pindarsko odo, ker sem hotel še v tistih počitnicah vreči na knjižni trg neko tragedijo v verzih, za katero sem imel načrt že izgotovljen in v kateri sem namenil sebi vlogo junaka, baronesi pa vlogo junakinje.

Ko mi je pokazala rokopis ter mi to in ono razložila, sem ga začel prepisovati.

Naslov tej noveli je bil: „Do smrti tvoja!“ V njej je pisateljica v fantastnih bojah in prekipavajočih besedah opisovala nekakega imaginarnega ljubčka svojega ter mu z brezštevilnimi ahi in ohi razodevala svoja ljubezenska čuvstva; refren pa je bila prisega, da hoče ostati do smrti njegova.

Ko sem tole stvar prečital, si jo ogledal in premislil, se me je polastila ženialna, pa kakor je pokazala prihodnost, usodepolna ideja. Domislil sem si: Omladè, zdaj je prilika kakor nikdar več! Glej, tole novelo lahko uporabiš, da odkriješ baronesi Urzi svojo ljubezen!

In takoj sem uravnal po tem načrtu svoje prepisovanje.

Epiteta, katera je Urzi dala svojemu namišljenemu ljubčku, ki pa očitvidno niso bila lastna meni — tako naprimer je on imel dolge, navzgor zavihane brke, jaz pa še nisem imel niti njih sence; on je imel ko oglje črne oči, jaz pa plave ko vedro nebo itd. — sem nadomestil s takimi, ki so se lahko nanašala name. Sicer pa moram reči, da mi v tej točki ni bilo treba

mnogo izpreminjati; ker je bil Urzin imaginarni ljubček lep kakor Adonis, jaz pa kajpada tudi, tako se je pretežna večina tega, kar je bilo njemu lastnega, moglo prenesti tudi na mojo osebo.

Nadalje je prihajalo mojemu početju vprid tudi to, da je bilo v noveli vse polno pik in pomišljajev, zavzemajočih mestoma kar po več vrst, ki so se pa lahko brez vsake škode izpustili. Te vrzeli sem uporabil, da sem namesto pik in pomišljajev, če je bilo ostali vsebini prikladno ali ne, napisal iz svojega to, kar se mi je zdelo najpripravnejše za odkritje moje ljubezni. Naprimer v rokopisu se je bralo: „Ah, ali je res, da me ljubiš, in se li smem zanesti na tvojo zvestobo — — — ...?“

Jaz pa sem izpustil te pomišljaje in pike ter na njih mesto kratkomalo napisal odgovor na zgornje vprašanje: „Oh, neznansko te ljubim in ostal ti bom zvest čez groba vrata!“

In to je šlo tako naprej, dokler nisem rokopa popravil po svoje.

Tako popravljenega sem pa potem kar najlepše prepisal, začetne črke tudi umetno okrasil, in ko sem uničil Urzin rokopis, da bi onemogočil kontrolo, sem zavil svojega v svileni papir, povezal zavitek z zelenim, plavim in rdečim povodcem ter ga oddal strežaju, da ga je ponesel baronesi.

Nato sem pa šel na vrt in sem se izza rožnega grma z utripajočim srcem oziral proti

oknom Urzinega salona, koprneč radovednosti, bo li ona razumela sladko skrivnost, katero sem ji razodel na način, ki bi ne mogel biti izvirnejši.

Kmalu pride strežaj in mi pravi: „Gospod Omladè, baronesa Urzi vas kliče.“

„Hvala Bogu“; si mislim, „razumela me je. Zdaj pa hajdi po odgovor!“

Toda lepo sem naletel. Premetavala je liste po mizi, da so leteli kosčeki od njih, in sikala je kakor razjarjena kača, ne da bi se vame ozrla. Slednjič pa zahohni:

„Une telle impertinence! Omladè, kje imate moj rokopolis?“

„Premilostna baronesa, ko sem ga prepisoval, se mi je razlilo črnilo po njem in zato sem ga vrgel v ogenj“, zajeccljam s tresočim glasom.

Zdaj je pa vzrastla! Že itak dolga, suha in ploska, je postala še daljša, bolj suha in bolj ploska. Lica so ji ozelenela, oči orumenele, iz njenih pozlačenih ust pa se je ulila name, ubogega Omladeta, ploha raznih priimkov, ki je v mojem srcu namah pogasila ogenj ljubezni.

Kakor polit kužek sem taval nekaj časa ob potoku. Vendar v naglici premotrivši novi položaj, v katerega me je pognala Urzina besnost, sem se kmalu spet otresel.

„Hudič!“ sem zaklel, potem pa nadaljeval: „Peklensko je ta ženska grda, kadar se ujezi! In pa kako je vražjegadja! To bi bil lep zakon! Hu, hu! Bog me varuj in sveti križ božji! Je

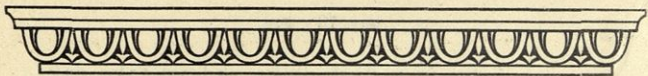
že prav, da se je ta ljubimska zadeva tako raz-
motala. Zdaj bi je pa jaz ne hotel; tudi ne, ko
bi me prosila na golih kolenih. Maram za njo
in njena suha kolena!“

Nato potegnem iz žepa listek, ki sem imel
na njem napisano svojo pindarsko odo, ga raz-
trgam in pomečem kosce v vodo.

Pa tudi za žaloigro v verzih nisem imel več
tistega navdušenja, ki je za tako delo potrebno,
in tako je ostala nedovršen osnutek še do da-
našnjega dne.

In to je v resnici škoda!

Kandidiram.

Ko sem stal kot praktikant zastonjik s polno glavo pa praznim želodcem še pod prvim klinom birokratske lestve, sem bil smel junak in drzen pogumnik, da nič takih. Zato pa, kadar sem se ozrl s svojega pritličnega stališča tja gor v nebeške višave zadnjega klina — in v svojem hrepenenju sem storil to pogosto — ne samo da se me ni polastila omotica, ampak obšla me je celo nekaka samozavestna veselost, češ: Tudi ti boš enkrat široko sedel ondi pri vrhu in s prešernim zadovoljstvom gledal na one, ki plezajo proti tebi, poteč in kriveč se, da jim pokajo koščice v hrbtišču. Sicer sem si bil v svesti, da je lestva, računjeno od golih tal neplačanega praktikanta pa tja do zadnjega kolca, res precej visoka in strma; toda previsoka in prestrma se mi vendar ni zdela, seveda zato, ker sem bil neizkušen junak in drzen pogumnik.

V zadnjem času pa je prišlo razočaranje in spoznanje, da v birokratskem svetu ni pravice, ne pripoznanja. Res, da sem se vzdignil od tal

in se povzpel za nekaj klinčkov. Toda naprej ne gre in ne gre, naj plašč svojega prepričanja še tako skrbno obračam po vetru. Nazadnje zares obtičim za večne čase na tem klinu! In to bi bila kajpada škoda. Saj samega sebe vendar poznam, bolj ko me morejo drugi poznati. Zdaj pa pogledajte! Če se premotrivam od spredaj in zadaj, od desne in leve, pri najboljši volji ne najdem na sebi ne ene lastnosti, ki bi bila neprikladna visokemu dostojanstvu, pač pa vse polno takih, ki me priporočajo zanje. Samo videti jih je treba in pa vpoštevati. Pa to je ravno!

Toda ljudje božji! Dokler se gibljem samo med štirimi stenami svoje pisarne in ždim nad zaprašenimi akti, rešujoč in registrujoč jih, kako naj pokažem svoje zmožnosti in vrline, ko jih nihče ne vidi ali pa videti noče! Zato pa, če hočem priti naprej, moram drugam kreniti. To mi je bilo takoj jasno; in kam, mi tudi ni bilo treba dolgo premišljevati.

Saj se vendar bližajo volitve in po Ljubljani iščejo kandidata. Iščejo! To se pravi tako; ker iskati ga pač ni treba. Vsaj meni se dozdeva, da sleherni Ljubljančan, ki ga srečam na ulici, je latenten kandidat, ki ga je treba le vprašati: „Prijetelj, ali sprejmeš kandidaturo?“ pa takoj dobiš povoljni odgovor. Samo preveč sramežljivi so tile ljubljanski gospodje. Zato si ne upa nihče na dan s svojo pritajeno željo. Sicer je tudi mene bila nekoč sama sramežljivost;

odkar pa sem izgubil vero v pravico in advancement, je nimam prav nič več in zato sem sklenil proglasiti svojo kandidaturo, četudi vsa Ljubljana popoka od zavisti in jeze.

Kaj me skrbi! Samo da sem izvoljen, pa je dobro. V areni državnega zbora, kjer se kreše talent ob talent, vsaj človek lahko pokaže, kaj ve in zna, ter koristi lahko drugim in — sebi.

V takih razburljivih mislih in s tem trdnim sklepom jo zavijem okrog vogla naravnost v gostilno Pri Raci, kamor se sploh zatekam, kadar mi vrši kaj važnega po glavi ali me pa grize nejevolja. In ker sem bil zaradi neuspešne kompetence v zadnjem času vedno nataktnjen, zaradi latentnega kandidatstva pa vedno razmišljen, zato sem zadnje dni posedal Pri Raci več nego v uradu.

Ta dan me je pa gnal v gostilno še drug razlog. Tukaj, v svojem ožjem prijateljskem krogu, sem hotel najprej proglasiti svojo kandidaturo. Sklepal sem takole: Če se mi posreči, da pridobim za svoj načrt može veljake, ki se zbirajo okrog mize Pri Raci, potem je moja igra dobljena. In nisem sklepal napačno.

Vendar ko vstopim v gostilno, najdem od svojih prijateljev samo dva: upokojenega pismonoša in mesarja Vendelina Lacka. Pismo-
noša je večerjal lingerle, Lacek pa pobiral ci-
bebe iz kosa potice.

„Kje pa so drugi nocoj?“ vprašam, ko sem sedal na vegasti stol.

„Hčerke so peljali na semenj v Narodni dom, kjer je danes veselica“, odgovori prijatelj mesar v žanru svojega krvavega metieja. „Pa preteto! Če ni žvenka, je dandanes težko najti kupca za tako blago“, nadaljuje isti v svojem mesarskem žargonu.

„No, Balon in Pečar jih že pomožita; saj moža imata podalcem!“

„Kje neki?“ se oglasi pismonoša, ko posrka zadnjo kapljo lingerlskega soka. „Balon bo v nekaj tednih zapljuval célo svojo vilo na Bledu. Zakaj je pa tudi tako trmast in uporen! Saj vendar ve, da je postava postava, naj jo sklene državni, deželni ali pa mestni zbor. Tu pa lahko čita na vseh koncih in krajih, da je v Ljubljani pljuvanje po tleh prepovedano do globe štirihsto kron, pa ta mrcina pljuje in pljuje kakor za stavo; in ker je oko pravice budno, mu gre štiristo kron za štiristo kronami iz mošnjička, tako da od njegove vile na Bledu je njegov baje samo še napis „Vila Balon“. Saj bi ne rekel, tukajle Pri Raci, kadar smo takole sami med seboj, naj pljuje, kolikor hoče. Zastran mene lahko izpljune celega velbloda naenkrat. Saj tudi jaz, kadar se lagotno razpoložim za mizo, ne vstajam rad, da bi svoj pljunek nesel tja v kot v tisto kahljačo, ki ji pravijo hijenski pljuvalnik, ali kako že“ — čof! — „ampak drugje ne.“

Kh! kh! si odkašlja prijatelj mesar, ker se mu je zaletela cibeba v grlu, potem pa pravi:

„Prav tisto je s Pečarjem. Temu pa njegov neumni pes prizadeva toliko troškov. Dasi dobro ve, da je hudo kaznivo jemati pse s seboj v javne prostore, se za to ne zmeni pa ne zmeni in tako plačuje globo za globo. Svojo ekvipažo je na ta način že spravil na psa. In ravno glede psov so na rotovžu posebno strogi. Bog ne daj, da bi se drznil kak magistratni uradnik vzeti psa s seboj v kavarno ali gostilno; takoj je po njegovi službi. Meni je že več takih slučajev znanih. Sicer je pa pri Pečarju to sama trma in prezirljiva noblesa. Če se že ne more ločiti od psa, naj ga vbožjeime pripelje sem k Raci. Tukaj ga ne bo nihče z globami preganjal. Saj tudi jaz semle rad s seboj vzamem svojega Pinča — Pinč komm herda! — ampak drugam ne.“

„No, Lacek!“ posežem slednjič še jaz vmes; „kaj pa vlečke tvoje milostive gospe soproge? Pravijo, da si zavoljo njih že mnogo volov zvlekel na rotovž. Sem k Raci naj pride z njimi! Tukaj bo dobrodošla tvoja gospa in njene svilene vlečke. Se bo vsaj soba enkrat pošteno pometla. Toda po Zvezdi in Tivoli, saj veš, se tudi častite gospe ljubljanskih mesarjev ne smejo izprehajati v oblekah z vlečkami.“

„Paperlapa! Kaj tebe skrbi? Njej se podajajo vlečke, pa punctum.“

„Lacek, reci rajši: Baba tako hoče, pa punctum!“ pristavi pismonoša.

„Vesta kaj, prijatelja?“ povzamem spet jaz besedo. „Vse, kar je prav. Tele naredbe, nič ne rečem, so čisto pametne, a izvajajo se vse predrakonsko. Nekoliko milejše bi se pa že lahko postopalo! Saj ni, da bi se moralo takoj s štiristo kronami kaznovati, ako se kdo izpozabi, da nepremišljeno pljune, ali če se kaka gospa takole v največjih praznikih, o Božiču ali Veliki noči, pokaže z vlečkami na promenadi; zakaj kolikor se jaz razumem na kupčijo, mislim, da mora pljunek biti že izredno masiven in debel, da je med poštenjaki vreden vsoto štirihsto kron. Zato vama pravim: Ko bi imel jaz v mestnem svetu kaj govoriti, bi imel Balon svojo vilo še danes nezadolženo, Pečar svojo ekvipažo, tvoji voli, Lacek, bi pa ne romali na rotovž.“

Tako je polagoma krenil naš pogovor na politično polje, kar je bilo meni čisto prav, da sem zadobil priliko odložiti krinko svojega latentnega kandidatstva. In da bi se kot kandidat primerno uvedel, sem začel zabavljati kar čez vse: čez davke, postave, ministre in tiste, ki bi ministri radi postali, vedno previdno pristavljajoč, kako bi jaz vse bolje napravil. Da bi pa še bolj razvnel svoja poslušavca, sem začel navdušeno govoriti o našem milem narodu in našem dobrem ljudstvu, o krutem sovragu in krivični vladi in govoril sem pa govoril, da sem se že sam začel čuditi svojemu govorniškemu talentu, in govoril bi bil do jutra, da mi ni slednjič glas odpovedal.

In kar sem namerjal, to sem dosegel. Pismo-
noša, ki je bolj mehkega srca, se je začel čudno
kremžiti; spodnja ustna mu je zlezla navzgor,
zgornja pa navzdol. Z zobotrebcom pa je ner-
vozno čečkal po umazani mizi, da bi zakril
svojo zadrego. Mesar Lacek, ki je manj rahle
čudi, je pa stiskal pesti in mahal z njimi po
zraku, kakor da bi pobijal vola v klavnici.

Ko se je pa slednjič poglela senzacija, ki jo
je povzročil moj govor, in sta moja poslušavca
spet prišla kolikortoliko v navadno razpolo-
ženje, jaz pa zadobil nazaj svoj glas, tedaj pravi
pismonoša:

„Po Ljubljani iščejo kandidata za državni
zbor! Čemu neki? Prijatelj, kandidiraj ti, ki
imaš talent in znaš tako lepo govoriti, kakor bi
rožice sadil. Jaz pravim: Kandidiraj, prijatelj,
kandidiraj!“

„Jaaz? He, he, he! Na to še nikdar mislil
nisem“, mu hinavsko odvrnem.

„Res; daj no!“ pristavi Lacek. „Vsi te bodo
volili; to ti povem jaz Vendelin Lacek, ljub-
ljanski mesar in hišni posestnik.“

„Prijatelja, odkrito vama povem, da sta me
skrajno presenetila. Toda“ — tu sem nekaj
časa navidez hudo zamišljen zrl pred se —
„toda če mi kandidaturo ponujata dva tako raz-
sodna in vplivna moža, kakor sta vidva, pa jo
sprejemem; zagotavljam vaju pa, da bolj nerad
ko rad. Vendar javnemu mnenju se uklonim in
za našo belo Ljubljano se tudi žrtvujem.“

„Zastaviti pa boš moral svoj vpliv, da se upokojemcem starega štila zviša pokojnina,“ pravi nato idealist pismonoša. „Nas rev so čisto pozabili, ko so na novo uravnavali plače.“

„Gotovo!“ mu pritrdim.

„In na to boš tudi moral delati, da se uvede za mesarje *numerus clausus*“, pripomni altruist Lacek. „Mi mesarji že kar dihati ne moremo, toliko je konkurence.“

„Sigurno!“

Ko sta mi nato naštela še celo vrsto svojih zahtev, ki sem njih uresničenje seveda brezpogojno obljubil, je bila moja kandidatura soglasno sprejeta, nakar se je izdelal podroben agitacijski načrt.

Le-ta je skrajno preprost, pa vkljubtemu je uspeh neizogiben. Ima pa tudi to dobro stran, da agitacija mene ne bo stala niti vinarja.

Vso agitacijo je prevzel namreč mesar Lacek sam, ki bo med svojimi tovariši agitiral zame z geslom „*numerus clausus*“, kar bo pri gospodih mesarjih brezdvomno vleklo. Ti pa bodo pritiskali na svoje odjemavce in upornim zapretili s povišanjem mesnih cená. Ker pa izvestno ni nihče padel na glavo, da bi si zaradi enega neumnega mandata dal dražiti meso, vsak ljubljanski volivec si pa vsaj nekolikokrat na leto privošči kosček pečenke, zato je pribito, da bom soglasno izvoljen.

Zdaj se pa drugi naj le pehajo za mandate, jaz se jim smejem v pest, ker imam svojega že v žepu.

Parabola.

Bogsigavedi kaj je bilo vzrok napetosti, ki je vladala v mojem času med nami nižjegimnazijci in med učenci nižje realke. Menda nič drugega kakor različnost zavodov, ki smo ju pohajali. Pa bodisi že karkoli, resnica je, da smo si bili sovražni. In svojemu sovraštvu smo dajali duška s hudimi pogledi, s priličnimi sunki in z različnimi psovkami. Izmed teh najnavadnejša je bila za realce priimek kozel, medtem ko so oni nas gimnazijce imenovali kostrune. In ti psovki sta se tako udomačili, da sta bili naša stalna pridevka.

Dočim pa se je omenjeno sovraštvo omejevalo večji del leta le na hude poglede, sunke in psovke, je vzkipevalo, čim bliže je prihajala pomlad. Namreč tedaj smo začeli lesti iz svojih dijaških stanovanj kakor murni iz lukenj ter se zbirali na planoti ljubljanskega gradu. Ondi smo se igrali Indijance in bili žogo. Ker so si pa ta prostor za svoje torišče prisvojevali tudi kozli, je prišlo med nami in njimi često do burnih prizorov. Najprej so začele leteti psov-

ke, potem je padla kaka osamljena bunka, slednjič pa smo se s strašnim vriščem spoprijeli, ter ruvaje se, drug drugemu izpodbijali noge. Vendar pa, ker smo bili junaki tu in tam, je zmaga omahovala zdaj na to, zdaj na ono stran, ne da bi prišlo do odločitve; to tem manj, ker smo se kmalu naveličali biti obenem nakovalo in kladio in pa, ker je navadno, ko je bojna vihra najbolj divjala, posegla tudi višja sila med nas borivce.

Ko smo bili namreč v najhujšem ognju ter so kozli in kostruni cepali po tleh kakor muhe jeseni, se je prikazal v podobi stražnika Jupiter tonans. Ta pa je bil naš skupni strah in sovražnik. Zato, komaj je sprednja straža zavpila: Polip! so se naše vrste razklenile, ranjenci in mrtveci so se hipno pobrali ter spustili smo se v najhujši dir navzdol po rebri, v najlepši slogi prijatelji in sovragi. In strah pred polipom nam je tako prešinil ude, da smo se ozrli nazaj šele, ko smo zaloputnili za seboj vrata svojih dijaških lukenj.

Drugi dan pa so se pričela mirovna pogajanja. In ker smo stali pred vtiskom strahu, ki smo ga prejšnji dan prestali, so tekla mirno in uspešno. Zaključek je bil, da smo si pravično razdelili svet in pravice. Vsaki stranki se je pripoznala ena polovica planote. In da bi že zanaprej odstranili vsakateri povod za morebitne pritožbe in boje, smo ukrenili, da se lastnina vsak teden menjuje. En teden naj bi kozli

imeli pravico se igrati na onem delu, ki gleda proti Rožniku in je lepši, kostruni pa na onem, ki je obrnjen proti Golovcu in je grši, drugi teden pa narobe in tako dalje.

Vendar pa navzlic natančni štilizaciji pogodbe sprava le ni dolgo držala. In to zaradi tega ne, ker sta pogojena prostora bila vsak zase premajhna za igrišče. Že kadar smo bili žogo, se vkljub vsej previdnosti ni moglo preprečiti, da ne bi zletela kaka mečka na sosedno lastnino. Indijanski boji se pa sploh niso mogli v potrebnem obsegu razviti na tej pedi prostora. In tako je umevno, da je prišlo kmalu zopet do medsebojnih prask, katerih nasledek je bil divji krik in ravs, konec pa skupni beg pred polipom.

Da tako ne more iti dalje, je bilo uvidno vsakemu, če nismo hoteli potratiti za igranje dragocenega pomladanskega časa v neplodnem medsebojnem ravsu in kavsu. Toda kako si od pomoči?

K sreči so bodrejši izmed nas čitali včasih odlomek iz kakega političnega lista, v katerem je bil zavit roksdrops ali pa safalada, ki si jo je kot priboljšek kosila kupil ta ali oni o postnih dneh, ko se je kadil z mize le običajni fižol. In ti so se začeli oglašati s svojimi nasveti, češ, da posnemajmo „te vélike“ in se organizujmo: „Dobro organizovani bomo mogočni, da za vedno izpodrinemo kozle s planote.“

Takim modrim nasvetom bi bilo seveda ne-spametno zapirati srca. In zato jim jih nismo, temuč smo se začeli takoj igrati „te vélike“ ter se lotili organizovanja.

Pred vsem nam je bilo treba vojvode, ki ne bi le preudarno razpolagal z našimi močmi in nas po premišljenem načrtu vodil v boj, ampak ki bi, in to je bilo pri naših razmerah še nujnejše, znal krotiti in v strah prijemati nepokorne našince; zakar mu je bilo zlasti potreba močnega glasu in trdnih pesti.

Toda tu smo zadeli ob prve težkoče. Ne sicer, da bi nam nedostajalo sposobnih „mož“. Bilo jih je med nami dovolj, ki so imeli pljuča ko kovaške mehove in roke velike ko lopate. Še manj je tičala težava v tem, da bi nihče ne bil hotel prevzeti vojvodstva. Kaj še! Ravno nasprotno je bilo res. Vojvoda je mogel biti samo eden, postali bi bili pa vsi radi.

Ktemu se je pa pridružila še razlika v načelih, in sicer v važnih načelih: Nekateri izmed nas so se pri molitvi pred poukom in po pouku križali po kmetsko, drugi pa tako, kakor večina naših profesorjev, namreč da so se samo s kazavcem narahlo pobezali po čelu in prsih, torej po gosposko. In ta različnost križanja nas je cepila v dve stranki, kmetsko in gosposko. Sicer križanje ni imelo nič opraviti z vojvodstvom, ker naš namen je bil le si izvojevati planoto, kar je pa bilo mogoče samo z bojem, ne pa s križanjem; vendar pa je vsaka stranka zahte-

vala, da se izvoli vojvoda iz njene srede. In ker ni hotela nobena odnehati, temuč je vsaka postavila svojega kandidata, se je začela divja gonja.

Kandidatu kmetske stranke se je očitalo, da nima niti žepne rute in se mora pod nosom brisati z rokavom; da ima zadaj na hlačah špeglje; da je tat, ker je tresel nekoč jabolka na sosedovem vrtu. In vzklikalo se je: „Tak falot naj bi bil naš vojvoda! Nikdar ne!“

Nad kandidatom gosposke stranke pa so se spotikali, češ da, noseč suknjo na škric, bi kot poveljnik gledal v boju le na to, da bi si je ne zamazal; da je samogoltnež, ker si je služil z inštrukcijo tri goldinarje na mesec; da je slepar, ker se je nekoč peljal na vrtiljaku, ne da bi bil plačal. „In tak lopov naj bi bil vojvoda nas kmetov čistih rok! Nikdar ne!“

In to je šlo tako dalje prav kakor pri „teh vélikih.“

Medtem pa, ko smo se mi med seboj prepirali, koga bi postavili za vojvodo, so se kozli polastili tudi našega dela planote in se pridno igrali Indijance ter bili žogo. Zato nas je strah, da bi ne šla za vedno v izgubo naša posest, končno le iztreznil toliko, da sta se začeli stranki pogajati. In po dolgem ukrepanju sta se slednjič zedinili za kompromisnega kandidata v moji osebi.

Sicer sem imel jaz izmed vseh najmanj sposobnosti za vojvodo. Prvič, ker sem kot tesno-

prsnik imel preslab glas in vrhutega tudi prenežne pesti, da bi krotil upornike v lastnih vrstah; drugič pa tudi, ker pogumnost ni bila ravno najsvetlejša stran mojega bitja. Udrihal sem že rad, ne trdim, da bi ne; toda najrajši iz kakega varnega zavetja, iz kake zasede. Kadar smo pa merili svoje moči na planem, prsi proti prsim, tedaj sem se pa držal zadnjega krdela, ki je v boju najmanj trpelo in imelo za beg pot najbolj odprto. In če se je pokazal polip, sem bil gotovo jaz prvi, ki sem, zagledavši ga, udrl navzdol. Torej za vojvodo me te lastnosti niso mogle priporočati, kvečemu za diplomata.

Vkljubtemu pa sem bil jaz tisti srečnik, ki so se nanj obrnile oči pristašev obeh strank. In to zaraditega, ker sem stal nad strankama. Jaz se namreč nisem križal niti izključno kmetsko, niti izključno gosposko, ampak vedno tako kakor dotični profesor, ki je bil navzoč pri molitvi. Torej kadar je molil katehet, ki se je križal po kmetsko, sem se tako križal tudi jaz; kadar pa kak drug profesor, ki se je samo narahlo pobežal s kazavcem po čelu in prsih, sem se pobežal tudi jaz samo s kazavcem. Sploh sem bil že tedaj zdravega mnenja, da se vozi najlaglje in privozi najdalje, ako se v vsem posnemajo predstojniki in se ima vrhutega še nekaj hofratstva pod srajco.

In da sem imel prav, evo dokaza moja izvolitev za vojvodo!

Poveljnika smo torej imeli ali pravzaprav, so imeli, namreč mene. Toda zdaj pa je nastal punt med prostaki, ker navzlic kompromisu v resnici ni bil nihče z menoj zadovoljen. Eden ne, ker mu nisem dajal nalog prepisovat; drugi ne, ker sem ga nekoč zatožil, ko me je z grško slovnico tako uhrnil po nosu, da se mi je kri pocedila; tretji se je jezil name, da sem jaz tisti izvoljenec, ki nosim profesorjem zvezke domov; vsem se je pa zdelo zamalo, da sem ravno jaz izbran za vojvodo, ko bi bil vendar vsak izmed njih rad poveljnik. In med njimi je tako močno vrelo, da je malo manjkalo, pa bi bil ostal poveljnik brez armade že pri Florijanski cerkvi, kjer smo se zbirali.

Da se to ni zgodilo, je provzročila bojazen, da ne bi naše igrišče za vedno zapadlo nasprotnikom. Nekaj je izdalo pa moje vpitje, med katerim se je izgubil tupatam tudi kak sunek pod rebra puntarjev. Tem okolnostim torej pripisujem, da mi je ostalo še vedno precejšnje krdelo, ki sem se z njim začel pomikati po rebri navzgor in bi sigurno tudi zadostovalo, da bi z njim kozle porazil. Toda hudir je bil to, da se je pri vsakem koraku zmanjševalo, ker je za enim voglom smuknil ta bojevnik iz vrste, za drugim pa oni. Tako se je Janez Podbregar šele sedaj spomnil, da ga čaka doma kava na mizi; Karel Loputnik pa se je domislil, da je pozabil obesiti torbo na klin, zaradi česar bi gospodinja ves večer godrnjala, ko bi jo

našla na stolu. In pod sličnimi pretvezami je popihalo tudi mnogo drugih, vrste pa so se vedno bolj rédčile, čim bliže smo prihajali vrhu.

Ko smo pa, dospevši pod planoto, ugledali, kako so se kozli na našem igrišču nemoteni igrali, se je polastila zadnjih oddelkov neukrotljiva besnost in bojaželjnost. Kar strpeti niso mogli, da bi se lepo v redu, „mož tik moža“, približali nasprotniku. Temuč v svoji slepi strasti so se burno pognali naprej, ne meneč se, da so v tej vihri stopili sprednjim na pete. Nerahlih drgljajev njihovih podkovanih črevljev pa ti kajpada niso mogli mirno prenesti. Kakor na povelje, so se obrnili in začeli srdito zmerjati zadnje. Ker pa tudi ti niso molčali, vnela se je najprej viharina debata; nato so si pa skočili v lase ter se suvali in ruvali v veselje in zasmeh skupnih nasprotnikov, ki so, pometavši žoge in tarče nastran, krohotaje gledali ta bratomorni prizor za bogove.

Na srečo se je v pravem trenutku, ko še niso bili vsi lasje poruvani in hrbti od bunk vsi sivi, prikazal stražnik. Na krik: Polip! pa so se namah vrste razklenile, nakar so se bratomorniki v najlepši slogi in divjem diru, s svojim vojvodom na čelu, spustili po rebri navzdol ter se ozrli nazaj šele, ko so zaloputnili za seboj vrata svojih dijaških lukenj.

Vprašanje pa, čigava da je planota, je ostalo nerešeno tedaj, in če se ne motim, je nerešeno še tudi dandanes.

Grobar Jakež.

Že je izkopal grob za en rod podvinski; zdaj je pa tudi sam dozorel zanj. Ves slok je in trhel, brez mišic, brez moči.

Pa je že prav, da je tako. Utrujen je življenja in počitka potreben. Zato naj le pride smrt; čim prej, tem bolje. Saj si že tako težko služi kruha. In kaj bo, ko si ga več ne bo mogel!

Nekdaj je bilo pač drugače. Krepak je bil ko hrast in raven ko jelka. Tačas je z rovnico zamahaval, da je jek letel po grobišču, in lopato je zasajal v prst, da so se rezale grude ko vosek.

Moj Bog! Turobno je opravilo, ki ga opravlja, eno najturobnejših na božjem svetu. Jokati bi se moral človek pri njem, jokati se in žalosten biti. Pa sčasoma se mu je tako privadil kakor okopavanju repe in korenja. Kopal je in roval, misleč na bogvekaj, izpozabil se celo, da si je zažvižgal in zapel, dokler ga ni opomnil napol trhel ostanek človeškega trupla, do katerega je dokopal, da tukaj ni kraj veselja. Potem pa je kopal dalje, vsaj navidez resnega obraza, dokler ni bila ob zadnjem mahljaju jama gotova.

In ko so drugi plakali ob grobu, malo da se on ni veselil. Saj mu je delo prineslo srebrn goldinar in na sedmini mu je tudi kaj odpadlo. Človek je že tako sebičen, da bi zgolj iz dobička privoščil svojemu bližnjiku največje zlo. In tako tudi Jakež — Bog mu odpusti in Majka Božja! — često ni bil nezadovoljen, da so imeli mrliča v Podvinu.

Ko pa je srebrne goldinarje tako krvavo potreboval! Ped nerodovitne zemlje okoli lesene koče pač ni moglo rediti njega in njegove mnogoštevilne rodbine. Zato je bilo treba delati, trdo delati, da ni revščina potrkala na duri. Pozimi mu je pomagala smrt, ko je češče posegala med njegove sosede, poleti pa, ko so ljudje manj mrlji, je dobival zaslužek v Žovneški graščini.

Da, tam v graščini je spoznal tudi svojo rajno ženo Marjeto. Dninarica je bila, kakor je bil on dninar, pa mlada in lepa, kakor je bil on mlad in lep.

Hoj, kako lepo je bilo, ko jo je peljal k poroki! Ona je imela venec na glavi, on pa šopek na prsih. Njej je sreče in stida žarel obraz, on je pa vriskal, da je odmevalo po polju. Na hišne prage so prihajali sosedge, ju gledali in govorili: „Grobar Jakež se ženi. Lep par je to.“

Pa to je bilo pred davnim časom.

Potem pa je prišlo resno življenje, trud in skrb. Rodbina se je množila od leta do leta, kruh služiti pa so mogle samo štiri roke; pa

še te ne dolgo. Ker podnevi ni mogla, je Marjeta delala ponoči, ko so otroci spali. In kaj je žela zato? Sirovost in grdo ravnanje moževo, ki se je ponavljalo tem česče, čim bolj ji je ginevala svežost z obraza. Pa bila je je sama potrpežljivost in tihost. Molčala je in trpela, kakor da bi moralo tako biti. Še solza ji je le redkokdaj pritekla po velem licu. Toda mnogi porodi, trpljenje in pomanjkanje so ji črpali življenski sok ter ji izsesavali mozeg. Onemogla je slednjič, da je morala leči v postelj, ki iz nje ni več vstala.

Uboga Marjeta! Ravno o svetem Martinu bo dvajset let, kar je ostavila njega in devet otročičev. Kako težko je bilo slovo! Z orjaško silo je zbrala zadnje moči, da je, vzravnavši se v postelji, rekla z medlim glasom:

„Jakež, težko zapuščam male otročiče!“

Potem pa je nagnila trudno glavo k večnemu spanju. In ko so otroci klicali mamo, meneč jo vzdramiti, je stal Jakež z najmanjšim detetom v naročju ob njenem zglavju z nabaljenimi očmi kakor pribit. Strašno ga je tiščalo v prsih, da ni mogel ne govoriti, ne jokati. Le ko je umirajočo streslo ob zadnjem vzdihljaju, da so zaječale posteljne stranice, ter so ji prilezle smrtne srage iz vdratih oči, tedaj je zatulil, kakor obstreljeni volk zatuli v hosti.

In to je bilo delo, ko je kopal grob za Marjeto. Rovnica je bila težka, kakor da bi bila iz svinca, grude pa trde, kakor da bi bile iz kre-

mena. Na srečo so prišli gospod župnik mimo, ki so rekli, videč, kako se trudi:

„Jakež, ti ne boš danes z grobom gotov. Pošljem ti hlapca, da ti bo pomagal.“

In prav tako težka, kakor je bila takrat, je rovnica danes, prav tako nerada kakor takrat se zasaja danes lopata v grude.

Gospod župnik so le vedeli, da bo tako. Poklicali so ga davi k sebi in so mu rekli:

„Jakež“, so dejali, „stari Bolte je umrl. Jutri bo pogreb. Prišla pa je vrsta do groba, kjer je pokopana tvoja rajnca Marjeta. Že enkrat smo njen grob izpustili. Zdaj jo bo pa treba prekopati. To bo zate gotovo prehudó delo; saj veš, ilovica na našem pokopališču slabo prebavlja. Ali naj pošljem po Lukača, da on namesto tebe izkoplje jamo?“

Jakež je nekaj časa pomišljal, nato pa rekel, otrši si solzo:

„Ni treba pošiljati; bom že sam izkopal. V koči ni božjaka, ne soli. Srebrn goldinar bo zelo prav prišel!“

Toda delo mu kar noče iti od rok. Rovnica je težka, kakor da bi bila iz svinca, prst pa trda, kakor da bi bila sam kremen. Le počasi odgrinja grudo za grudo in pri vsakem mahljaju mu je treba seči po sapo.

Moj Bog! Čas bi bil, da bi že tudi njemu jamo izkopali. Tako rad bi umrl, tako rad bi se združil z rajnko Marjeto. Osamljen je, zapuščen. Mlajši otroci so mu pomrli, starejši se pa

razkropili po svetu. Pomožili so se in poženili, imajo svoje otroke in svoje skrbi. Njega pa se le redkokdaj kdo spominja.

In čim globlje je prikopal, s tem večjo težavo je zamahoval, s tem večjim naporom je metal grude iz jame. Ko se je pa dnu približeval, si kar ni več upal zamahniti z rovnico in zasaditi lopato. Bal se je, da ne bi pohodil morebitnih ostankov. Pa tudi mogel ni, ko bi tudi hotel. Mrzličavost se ga je lotila in mu vzela še zadnje moči.

Počenil je in začel s svojimi koščenimi prsti odgrebati zemljo. Tako vsaj ne bo ničesar poškodil in se nad Marjetinim spominom pregrešil. In čepeč, je grebel ter grebel, pred očmi pa mu je postajalo motno.

Slednjič se je začela rédciti prst in pod njim je zahreščala preperela deska. Vedel je, da je prikopal do krste. Pri drugih prilikah si ni dolgo pomišljal. Saj človek se sčasoma vsemu privadi. Krepko zamahnivši, je druge krati razbil krsto ter ravnodušno pometal netrohle kosce iz jame, da je tako pripravil zadnjemu mrliču sveže ležišče.

Danes pa ne more in ne more. Čisto je opešal. Duši ga in roke se mu tresejo, kakor se trese bilje ob vodi. Malo počiti bo treba. Počitek mu bo dal novih moči, da bo mogel grob dokopati. Mudi se že, ker dan se nagiblje, Boltetov pogreb bo pa jutri zarana.

Proti večeru se je stari župnik podvinski, kakor je bila njegova vsakdanja navada, izprehajal po stezi sredi pokopališča ter molil brevir. In ko se je mimo gredoč ozrl po novoizkopanem grobu, je zagledal v njem grobarja Jakeža mrtvega. Čepel je na lopati v kotu, njegove steklene oči pa so štrlele v trohljad, ki je ležala križem po grobu.

Domenek ob valčkih.

Jeza me je kuhala, da je kar vrelo po meni. Vzrok temu pa je bil list Iskra. Sicer ne zato, da bi bil v njem kak napad name. To ne; in tega se mi tudi v bodoče ni bati. Kako tudi? Časopisje se bavi samo z osebami velikih pretenzij, to je z možmi, ki imajo vodstvo narodovo v rokah ali pa se pehajo zanje, medtem ko sem jaz tako skromno revišče, da sem že vesel, če morem samega sebe tako voditi, da je meni prav in drugim ne v spotiko. Temuč jezilo me je, da Iskra tako piše, kakor piše.

Ali se to pravi ljudstvo vzgajati, ga umsko in nravsko dvigati, če se piše o samih osebnostih in pikanterijah? sem rekel sam pri sebi ter v ogorčenem rodoljubju zalučal zadnjo številko Iskre po mizi.

Da bi si pa jezo ohladil in pomiril živce, sem uvidel, da mi je treba seči po sredstvu, ki mi je pomagalo še vsekdar, kadar sem se ga v sličnih slučajih poslužil. In to sredstvo je izprehod po tistem delu Latermanovega drevo reda, ki vodi proti Šiški. Zakaj ravno po tej poti, mislim, da ni težko uganiti. Saj je znano,

da glasba blaži čuvstvenost in pomirjevalno vpliva na razdražene živce. Zdaj pa vprašam: V katerem kotu naše združene Slovenije se pa muzicira toliko in s tako finočo glasbenih nians kakor ravno ob imenovani poti? Tu imaš godbo od jutranje do večerne zarje, navadno še pa čez. Pa kaj godbo! Ne godbo, ampak godbe, in sicer kar po tri naenkrat. In tako je prav; da lahko nadaljuje druga, kadar opešajo godci prve, in da poprime tretja, ko onemoreta prva in druga. Seve najlepše je že, kadar vse tri obenem zastavijo svoje glasove, kar se, vsa hvala in čast trudoljubivosti proizvajajočih umetnikov, dogaja prav pogosto.

Zato pa res ne vem, zakaj se te godbe ne nastanijo v Zvezdi. Tukaj bi bilo za nje pravo mesto. Njih glasovi bi se razdelili po vseh ulicah enako, tako da bi dobil vsak Ljubljčan svoj delež. Če pa že morajo biti v Latermanovem drevoredu, potem pa ne uvidim, čemu se v hotelu Tivoli in v Narodnem domu prirejajo koncerti, ko vendar akordi latermanskih godbá done tako mogočno, da jih na polno uho uživaš, tudi če sediš v Tivoli ali v Narodnem domu. Ti koncerti le motijo in ne puste latermanskim glasom priti do prave veljave. In to je vendar škoda. Občinstvo je prikrajšano na užitku, glasbena umetnost pa na učinku.

Saj vendar ni nič veličastnejšega, ko kadar se morejo glasovi vseh treh latermanskih godbá svobodno razviti. Pete te srbe tedaj in

srce ti poskakuje, ko, stoječ pod kostanji ali ob kraju Šišenskega gozda, poslušáš milobne glasove najnovejših melodij, ki soglašajo tako umetno med seboj. In kaj šele, ko se oglasijo bobni! To vam je užitek, pravim. Kako ti bami, bomi in bumi dobro denejo človeku! Ravno tako kakor da bi te božal kdo z lisičjim repom pod pazduho. Zato pa ni čudno, da se ti razburjenost vidno polega, ozlovoljenost ponehava in da postaneš slednjič, ko se oglase za finale še različni zvončki, tako razposajene volje, da bi kar zaplesal po travniku.

Brez šale, kar zaplesal. Četudi sem zelo resen mož, vendar me je zadnjič ob melodioznih valčkih tako ščegetalo po podplatih, da sem prvo pestunjo, ki je porivala voziček mimo mene, pograbil čez pas, hoteč se zavrteti z njo po strmini. Sicer se je ta preklicana Micka izvijala mojemu objemu, vendar prepričan sem, da bi se bila končno že vdala, ko bi ne bilo slišati ljutih kletev mojega prijatelja Mrkača, ki se je bližal.

„Kaj pa ti je, Mrkač?“ ga sočutno vprašam, bliskoma odtegnivši roko od Micke.

„Hudič!“ je grdo zaklel. „Človek gre v dreved, da bi se razvedril in v svežem zraku okrepil živce, pa to peklenško lajnjanje mu ne da priti do sape. Oglušiti moraš in zavreti ti mora v možganih.“

Jaz sem pa iz tega, da tako noro sodi o glasbeni umetnosti latermanski, takoj uvidel,

da imam opraviti s človekom, ki je hudo bolan na duhu. Zato takoj zažvižgam izvoščeku, ki je slučajno mimo privozil, zgrabim Mrkača za roke, da se ni mogel braniti, ga posadim v voz in ga peljem naravnost na opazovalni oddelek. In tukaj so učeni zdravniki dognali, kakor sem že tudi jaz diagnosticiral, da ima „neuralgia cerebralis acutissima“, kar je po naše povedano toliko, kakor da je popolnoma neumen. In res, čez štiriindvajset ur je Mrkač zbesnel, čez osemindvajset pa je revež umrl.

Mrkačev slučaj nas torej uči, da se čudesa sicer ne godijo v Latermanovem drevoredu, da bi namreč ozdravel tudi tisti, čigar živčevje je vse segnito. To ne! Toda kdor je samo nervozen, razburjen in razdražen, tistemu se pa to zdravilišče ne more priporočati dovolj toplo.

Za svojo osebo že moram reči, da se srečnega štejem, ker imam svoj bureau nedaleč od njega. In kako bi se ne? Saj mi ne uide noben glas latermanske godbe, tudi če imam okna zaprta. Zato so pa moji živci močni ko telefonsko omrežje in moje čelo vedro ko srpanje nebo.

Če me pa le kdaj razdraži kak klientček, takrat pa odprem okna nastežaj, da je učinek krepkejši. In kadar sem prav intenzivnega razvedrila potreben, tedaj grem pa v neposredno bližino sirenskih glasov, da ob njih viru krepim svoje živce.

Tako sem storil tudi oni dan, ko me je razjarila Iskra.

Razburjen in ozlovoljen sem se izprehajal po omenjenem potu, jezeč se, da list, ki sem nanj stavil toliko nadej, prinaša tako malo za občinstvo vzgojevalnega čtiva. Proč z osebnimi napadi, psovkami, pikanterijami in škandal, sem na tihem vzklikal, namesto tega pa pouk in moralo!

Ker so pa k sreči ves ta čas igrale vse tri godbe naenkrat, ena svirajoč „Fischerin, du kleine“, druga „Zu Mantua in Banden“, tretja „Radecki je bil en fajn gospod“, njih fortissimo pa so vrhutega krepili v primernih presledkih mogočni akordi harmoničnih bobnov, se je obračala, kakor drugače ni moglo biti, moja razpoloženost vedno na bolje. In ko so slednjič zabingljali še zvončki, je izginil zadnji sled moje ozlovoljenosti in sem postal vesel, da sem se že začel ozirati, ali je blizu kje kaka pestunja, da bi jo zgrabil čez pas in se zasukal z njo po senožeti.

Toda v tem trenutku mi pride nasproti Iskrin urednik Maks Tintožer. Bil je silno prijazen, čemur sem se čudil, ker je sicer vedno mrk in zamišljen. Jaz pa tudi nisem bil grob, ker sem bil, kakor omenjeno, v najboljšem razpoloženju, torej v stanju, ko sem pripravljen objeti vse, kar je nežnomladega med lepšo polovico človeštva. Sicer ko sem ga zagledal, me je spomin na Iskro in njeno neumno pisavo res zopet nekoliko ozlovoljil; vendar pa, ker so v tistem hipu zaropotali vsi bobni naenkrat, in to s tako

močjo, da je hreščalo, kakor da bi se svet podiral, se je moj obraz zopet razvedril.

„Kaj pa ti tukaj, Makso?“ ga vprašam.

„Izmučen sem; sem se pa prišel semkaj vedrit. Saj veš, urejevanje ni kar za psa.“

„Verjamem, verjamem. No ampak“ — zdaj sem pa že hotel blekniti nekaj proti njegovi pisavi; pa ker so ravnotakrat zabingljali vsi zvončki, sem se zlahka premagal. Nato sem pa rekel:

„Kaj ni tu prijetno in zdravo?“

„Že mora biti, ker mi je dr. Otrovnik ta kraj nasvetoval.“

„Kaj vendar!“ se začudim. „Ti rečem, bela vrana, dober zdravnik je dr. Otrovnik. Drugi pa ali nič ne vedo ali pa iz gole sebičnosti bolnikom ne priporočajo tega zdravilišča.“

Tintožeru pa je ležalo nekaj važnega na srcu; zato ni utegnil zabavljati čez zdravnike. Temuč po nekaterih laskavih opombah o mojem izvrstnem zdravju in cvetočem licu ter o mojih lepih literarnih uspehih mi pravi:

„Da, Jaka Stržen, tebi se godi dobro. Ti imaš na leto po šest mesecev dopusta. Kako bi bil jaz srečen, ko bi ga imel vsaj nekaj tednov. Sicer bi mi ga šef dovolil, samo namestnika bi si moral dobiti. Toda kje naj ga iščem? Izmed vseh mojih znancev bi bil ti edini nalogi kos. Ti si istih političnih in verskih načel, kakor jih zastopa naša Iskra, in kar je glavno, v tebi tiči

več vatlov dolga žurnalistna žilica; le tebi edinemu bi list z lahkim srcem prepustil.“

„Tisto že, tisto“, pravim. „Toda jaz se z načinom tvojega urejevanja ne strinjam.“

„Vidiš, zdaj dobiš priliko, da mi pokažeš, kako naj se ljudstvo vzgaja potom časopisja, kako naj se umsko in nravsko dviga, kakor ti vedno vpiješ. In če se obnese, te bom posnemal.“

„Kaj pa?“ ga vprašam. „Ali se bom pa smel posluževati tudi tvojega uredniškega koša?“

„Kolikor boš hotel; koš je brez dna in stoji vedno pri mizi.“

„In tudi škarij? He!“ ga vprašam nadalje.

„Kajpada! Se razume. Škarje ležijo vedno odprte na mizi.“

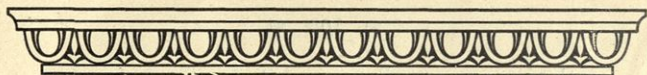
„No potem pa že; pa še nekaj“ — in zdaj sem si zamolklo odkašljal — „veš, jaz bi še pač rad avansiral. Zato pa mi kaže najbolje, da igram nazunaj komedijo političnega netičanemiša, ker le kot tak se morem zatekati k poslancem kateregakoli kluba. Uredništvo Iskre je pa precej izpostavljena služba, in kar je zlasti pomisleka vredno, list ima premalo poslancev za sabo. Saj me razumeš, Makso?“

„Bodi brez skrbi, Jaka! Ker poznam svet in tebe, sem že tudi na to mislil. Tvoje sotrudištvo ostane vsem tajno in tako boš še vedno lahko igral politično vlogo netičanemiša.“

S tem zagotvilom je bil domenek končan in drugo jutro sem že široko sedel pri uredniški mizi, imajoč pri nogah brezdanji koš, pri rokah pa režeče škarje.

Vendar kako sem kot Iskrin začasni urednik vzgajal občinstvo, povem vam pozneje. Poprej si pa moram poživiti živce ob valčkih.

Spominski verz na Kredarici.

Vojteh Režun bi bil že zakonski mož, ko bi ne bil tako neumnoljubosumen. Zbok ljubosumnosti pa se je njegova srčna zadeva zavlekla, da je danes šele na oklicih. In to je zanj vsekako škoda in kvar.

Sicer vem, da pri tej moji trditvi zmaja z glavo ta ali oni, ki se je zakona preobjedel, češ, da razvijam čudne nazore. Pa prosim potrpljenja. Takoj pride dokaz, ki nam pojasni ne samo, da je na škodi Režun, ampak tudi, da se kakor Režun oškodi vsakdo, ki zavlakuje ženitev.

Da je zakon breme, bi si jaz za svojo osebo iz različnih vzrokov ne upal trditi. Pa ker ves svet tako govori, je morda le res in tej splošni govorici se uklonim. Ravno tako res je pa tudi, da je zakon sladak. Sicer res ni ves svet teh misli, pač pa njega prosvetljeni del, namreč pesniki. Kajpada ne pravijo tega izrecno o zakonu, ampak o poljubih in ljubezni. Ker se pa postavno smejo ljubiti in poljubovati le zakonski ljudje, zato je očitno, da imajo na misli le sladkost zakonskih poljubov in zakon-

ske ljubezni. Pesniki so pa, kakor znano, proroki človeštva. In ker je prorokom verjeti, zato je jasno, da se mora verjeti tudi pesnikom.

Sedaj pa dalje! Ker je zakon breme, obenem pa sladak, je torej sladko breme. Potemtakem nekako tako kakor stožec sladkorja, ki mu lahko odgrizneš kosček za kosčkom, kadar te je volja. Noseč ga na rami, sicer občutiš njegovo težo, toda neprijetno čuvstvo, ki bi ga utegnila provzročiti ta teža, se izpremeni takoj v sladko prijetnost, ko potegneš z jezikom po stožcu. Seve, preobjesti se ga ne smeš, ker potem bi občutil zoprnost namesto sladkosti in bi sodil o sladkorju prav tako krivo, kakor sodijo krivo o zakonu oni, ki so se zakona preobjedli. Nastala bi subjektivna prevara, ki bi je pa ne provzročil sladkor, ampak edino le tvoja požrešna nezmernost.

Ta primera, ki res ni bogvekakoli poetična, pa je okusna in ima razentega to prednost, da je nisem odnikoder preplankal, kar vendar tudi nekaj velja v današnjih na originalnostih tako revnih časih, nas pa uči in concreto, koliko sladkosti in abstracto zamudijo tisti, ki odlasajo z ženitvijo.

Medtem pa, ko mi je glede drugih ljudi vseeno, koliko škode da si nakopljejo zavoľo svoje malomarne zamude — kam bi pa prišel, ko bi se za vsakega posameznika brigal! — ni mi vseeno glede Vojteha Režuna. Prvič, ker je Režun moj stari prijatelj, ki ga imam rad;

drugič in zlasti pa, ker sem prav jaz tisti nesrečnik, ki sem zakrivil, čeprav nehote, da Režun še danes ne gloda ob stožcu svojega sladkorja.

Ta moja krivda pa tiči v temle: Nekega soparnega dne sem se izprehajal gori ob Tivol-skem gozdu. In ko sem stavil nogo pred nogo, se stemni nebo in ulije se ploha. Mene, ki navadno nosim dežnik pod pazduho, kadar ga kje ne pozabim, dež sicer ni bogvekako motil. Toda ko napravim nekaj korakov, zagledam Režunovo nevesto Binco Selan sedečo na klopi. Kakor plaha golobica se je stiskala k smrekovemu deblu, da bi se ubranila mokrote. Kaj mi je bilo storiti? Storil sem to, kar bi bil storil vsak galan, kakršen sem jaz. Ponudil sem ji roko in dežnik, ter tako viseča ramo ob rami, sva šla proti mestu. Ker pa sem imel jaz cilinder na glavi, Binca pa svileni krilo na sebi, zato sva se res nekoliko tesneje oprijela, da ne bi trpela škode na obleki. To je bilo pa tudi vse. Saj veste!

V tem trenutku pa prinese sam bognasvaruj Režuna po drevoredu. In komaj naju ogleda ter premotri, kako sva tiščala glavi pod dežnik, se zasuče na peti in nama obrne hrbet, preden sva mogla Binca in jaz, poznajoča njegovo ljubosumnost, nekoliko zrahljati medsebojno dotiko. Drugi dan pa dobiva pismi od njega. Binci je odpovedal ljubezen in zakon, meni pa je pisal, da svojo bivšo nevesto kratkomalo

meni prepušča. Lahko si je misliti nasledek te Režunove furije. Ona se je jokala, da ji je stara Selanka jedva sproti nosila oprane rute, mene je pa pripravil ta zlodej v največjo zadrego. Jejmena! sem si mislil; kaj pa naj počnem z Binco? In kam naj jo denem? Res, da je en stožec sladkorja sladko breme. To vem. Toda ako si kdo naloži dva na ramo, tedaj vrlo čuti njiju težo, razentega je pa v očitni nevarnosti, da se sladkorja kmalu preobje in dobi hude skomine.

Zato pa mi je bilo mnogo na tem, da bi Režuna spet spravil na pot, ki jo je bil tako lepo nastopil, s katere je pa tako furijasto krenil. Iskal sem torej prilike, da bi se mu približal v pravem trenutku in poravnal to, kar sta zakrivila dež in ljubosumnost. In našel sem jo.

Režun je ljubil poceni zabavo, da se je, kadar ni imel kaj dela, kar po cele poldneve vozil po cestni železnici, in to po dolgem in počez, od južnega kolodvora do dolenjskega, od Mestnega trga do bolnišnice in nazaj. Kilo-metre pa, ki jih je prevozil, si je zapisaval, da je vedel koncem leta, koliko sveta je prepotoval v pretekli sezoni. Sedaj pa, ko je prišel z Binco navzkriž, je opustil to svojo navado ter sklenil v resnici odpotovati iz Ljubljane, da bi v tujini laže prebolel svojo rano. Vendar kmalu sem opazil, da tega njegovega sklepa ni resno jemati; zakaj odpravil se je res večkrat na pot, toda kako! Na kolodvor je prihajal ali pre-

pozno, ko je vlak že odžvižgal, ali pa prezgodaj, tako da se je čakanja naveličal in si premislil. In to je bil prvi znak, da Binci ni treba obupati in iz obupnosti skočiti v Ljubljano.

Toda da je še vedno močno razdražen, je bilo spoznati iz tega, da je gledal grozno hudo in pa da se je skrbno ogibal Binčinega stanovanja. In ker je sovražil vse ženstvo povprek, je mrzil tudi Prešernovo muzo.

Vendar pa, da je čas najboljši zdravnik za ljubosumne kaprice, se je pokazalo tudi pri Režunu. Sčasoma so se namreč začeli omiljevati njegovi pogledi, ovinki mimo Binčinega stanovanja so pa postajali vedno manjši. In čez dober teden dni se je že govorilo pri kavnih krožkih častitljivih ljubljanskih matron, da hodi Režun že spet tik pod Binčinimi okni in da se ustavlja že tudi pred Prešernovo muzo.

Zdaj torej, ko je postalo železo mehko, je bilo na meni, da vzamem kladivo v roko.

In res sem ga vzel, ko sem zagledal nekoč Režuna pred spomenikom, zročega v muzo. Približam se mu, ga potipljem po rami in pravim:

„Kaj ne, Vojteh, lepa ženska je tale Prešernova muza?“

„Mh!“ je bil odgovor.

„In pa kake prsi ima! Kakor dve sočni pomaranči. Ali ne? He!“

„Mh!“

Kar sem rekel nadalje, pa ne maram povedati dobesedno, ker ni, da bi zasebni pogovor vlačil v javnost. Zadostuj samo to, da sem napravil sladko primero, pri kateri je imela tudi Binca važno vlogo. In ko sem videl, da se je pri imenovanju njenega imena razjasnil Režunov mrki obraz in zadobil milejše poteze, tedaj sem ga prijel za pod pazduho in ga peljal doli po obrežju Ljubljane, kjer sva se po dolgem pogajanju, posejanem z mnogimi „pa, toda, vendar“, končno pobotala in domenila, da za spravo napraviva naslednjo nedeljo turo na Triglav. Obljubiti sem mu pa moral, da pridobim tudi Binco za turo; vendar pa da uredim tako, kakor da bi Režun nič ne vedel, da bo šla Binca. In ko sem se obrnil na Binco, je stavila tudi ona enako zahtevo, rekši, da je sicer pripravljena iti, toda samo tedaj, če ukrenem tako, kakor da bi ona ne vedela za Režunovo udeležbo. To slepomišje se jima je namreč zdelo potrebno, da sta navidez pokazala svojo brezbržnost eden za drugega, čeprav sta v resnici že kar koprnela po zopetnem zbližanju. In ker sem jaz to dobro uvidel, sem ugodil njuni trmi in uredil, da se sestanemo v Vratih kakor slučajno.

Turo na Triglav sem izbral pa namenoma. Mislim sem: Med dolgo potjo bosta imela prilike dovolj, da se pogovorita do pičice natančno, kako in kaj; težavna hoja bo omehčala njuno trmo in rezki gorski zrak jima bo od-

pihal zadnji sled vsakršne nejevolje. Na gorah tudi ni nič nenavadnega, da na gladki skali komu izpoddrsne, da se padši zvali svojemu nasledniku v naročje. In če se Binci posreči ta nesreča, kar je od nje pričakovati, potem je njena igra dobljena: Ko občuti Režun mehkost in toploto njenega telesa, ga bo zgolj vosek in med, tako da se bo zaroka praznovala že kar na Kredarici.

In nisem se motil.

Naslednjo nedeljo sta se odpeljali Binca in mati s prvim jutranjim vlakom proti Dovjemu, jaz in Režun pa z drugim. V Vratih smo se pa „slučajno“ sešli; in tu je bilo začudenje velikansko.

„Kaj vidijo moje srečne oči?“ je gostolela Selanka.

„Tudi vi tukaj?“ sem jaz hinavsko vzklikal.

„Kak čuden slučaj!“ se je čudil Režun.

In to je šlo tako naprej, kakor se pač igra na odru svetovnega glumišča.

Ko smo se pa odpravili iz Vrat navzgor, se je Režun, dasi se je nekoliko obotavljal, moral pridružiti Binci, ker sem jaz delal družbo njeni materi. Sicer sta pa Binca in Režun od začetka govorila le redke besede. Potoma se je pa njiju pogovor poživil, vendar posebno prijateljski menda ni bil. Da je bilo tako, sem spoznal namreč iz tega, ker je Režun nervozno klatil z rokami, Binca si je pa brisala oči. Jaz sem si pa mislil: Je že v redu tako. Da se nebo trajno izvedri, je treba, da oblaki izgube električno napetost, zrak se pa otrese mokrote.

In res, nebo njiju ljubezni se je kmalu začelo jasnit. Naravno, ker je Režun preveč mehkega srca, da bi mogel brezčutno gledati grenke Binčine solze. Pa tudi nikdar mirujoča nesreča je prihajala spravi vprilog. Binci je namreč na gladki skali nekaterikrat izpoddrsil, in kar je bila sreča v nesreči, vsekdar tako, da je zdričala Režunu v naročje. Ko pa je on občutil toploto in mehkost njenega telesca, je postal zgolj vosek in med.

Ker je njena mati videla pri Režunu učinek hčerkinega dričanja, se ji je začela pripetevati ista nesreča. Jaz sem jo nekolikokrat sicer pobral. Ko sem pa videl, da ji drsi vedno pogostneje, sem se slednjič uprl, rekši, da me roke bolijo, ker sem pri snočnji predstavi v cirkusu, kamor naše lepo umetnost ljubeče občinstvo vsak večer kar trumoma dere, tekmoval s svetovnim rokoborcem; zato da jih ne morem vzdigovati. In glejte čudo! Od sedaj naprej ji ni nič več drselo.

Brez hujših nezgod smo prisopli slednjič v kočo na Kredarici. In tu je prišlo tekom večera, ko je tulila burja okrog voglov, do slovesne Režunove in Binčine zaroke. Režun je bil vesel, da je bil kar iz uma, Binca je bila pa lepa kakor potonika. In v tem kipečem veselju je bilo, ko se je Režun skobacal na Pegaza, ter plazeč se po njem, tole zapel:

Okrog voglov burja piska,
od veselja srce vriska;

kakor se bere v ondotni spominski knjigi.

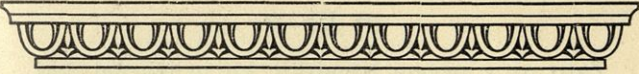
Je že res, da verz sam na sebi ni bogve kako duhovit po vsebini in dovršen po obliki. Vendar ko bi bili tisti planinci, ki so ga pozneje opremili z različnimi slanimi in neslanimi opazkami, vedeli za okolnosti, v katerih se je spočel, bi ga izvestno milejše sodili, to tem bolj, če jim povem, da Režun sicer ni rojen pesnik, pač pa bo, kakor vse kaže, izboren zakonski mož. To je pokazal, ko smo se spravljali spat. Ta šment je bil tako navdušen za zakon, da bi bil najrajši že kar tisti večer skočil vanj in smo imeli mi drugi, kar nas je bilo pametnejših, mnogo truda, preden smo mu dopovedali, da zaroka še vendar ni poroka.

„Ne bodi tak nestrpnež!“ sem mu govoril na srce; „saj ne gori voda. Če mora toliko drugih čakati, še boš že tudi ti počakal kak teden, zlasti ko si sam kriv in tista tvoja neumna ljubosumnost, da še nisi poročen! Tvoja krivda, tvoja škoda! Vidiš!“

In ko sem slednjič še pristavil: „Pomisli, Vojteh, da predujeme jemati ni lepo v nobeni službi, najmanj pa v službi zakona“, se je zavedel svojega dejanskega položaja in šel z menoj spat na slamo v podstrešje, kakor se spodobi za ženina, čigar nevesta je spala v pri-tličju. Preden pa mu je sen zatisnil oči, so njegove zaljubljene ustnice še enkrat šepnile v nočno tmino:

Od veselja srce vriska.

Janez na razpotju.

Med zaklanškimi fanti, ki so letos spomladi stopili pred naborno komisijo, je junačil tudi Ulčnikov Janez. In ker je imel vse ude v redu, visokost in širokost pa, kakor zahtevajo vojaški predpisi, so tudi njega potrdili v vojake. Iz njemu in nam neznanega vzroka ga pa niso uvrstili med tiste izvoljence, katerim so odprta pota k raznim zvezdatim dostojanstvom, ampak so ga pridejali kratkoinmalo onim nesrečnim napolcivilistom, ki, služeči po osem tednov, ostanejo vse svoje življenje brez svetlih zvezd in rumenih vrvic. Ali kakor se je bralo na pozivnici, ki jo je nosil Janez za svojim zajčjim klobukom, Janez Ulčnik iz Zaklanca, hišna šte. 5, se mora 2. oktobra ob sedmih zjutraj zgласiti kot nadomestni rezervist v cukrarni za Ljubljano.

Sicer je res, da uglednost nadomestnega rezervista ni niti med civilnim, niti vojaškim svetom tolika, da bi se z njo kdo lahko ponašal pred cerkvijo, kadar dero iz nje našopirjena vaška dekleta, in brezdvomno je res, da bi se slišalo lepše, ko bi šel glas po Zaklancu: Ulčnikov Janez je potrjen v dragonce, ki jezdiyo konje, ali v topničarje, ki streljajo s topovi.

Zato pa v prvem trenutku, ko je izvedel, kaj da so z njim ukrenili vojaški gospodje, ni zanjuckal nič kaj z veseljem, kakor se spodobi v takem imenitnem slučaju. Šele polagoma so mu prihajali juheji iz srca, in sicer potem, ko je prišel toliko do sape, da je pretehtal svoj položaj in uvidel njega izjemno zamotanost.

Ta je pa tičala v tem, da Janez ni bil več samosvoj in bi se zato ne mogel brez posebnih neprilik kar za tri leta zadati cesarju; ampak njegovega bitja oni nežnejši del, kamor so položena ljubezenska čuvstva, je pripadal v izključno last Potokarjevi Marijanici izpod Jeljega vrha. Zdaj pa pomislite, kak križ bi nastal, ko bi se moral od nje za tri dolga leta ločiti. On bi ji že ostal zvest, to je gotovo, je mislil, ko se je presodil v naglici in površno; toda bi li tudi Marijanica ohranila ves ta čas zvestobo, to pa ni tako gotovo, je sodil. Da, ko je globlje premotril njeno veveričjo narav, se mu je zdelo celo maloverjetno. No in pa hentaj, je modroval, tudi ni tako lahko ljubiti tri dolga leta, od ljubezni pa ne imeti ničesar! Kdor ne verjame, naj le poskusi! Bo že videl.

Take in enake misli so zakrivile, da jo je še osemtedenski osamelosti prepuščal prav iz srca nerad, in pri slovesu mu je morala za trdno obljubiti, da se ne bo kar nič odzivala, ko bi hodil kdo trkat na njene spalnice okno. Nasprotno se je pa tudi on sveto zaklel, da tam v mestu tako izpod čela ne pogleda nobene, in Bog ga

varuj in vsi svetci, da bi se spuščal s katero v kake ljubimske domenke.

Tako sta slovesno govorila pri slovesu. De-janski je seveda bilo nekoliko drugače; vsaj kolikor vemo iz zanesljivega vira o Janezu iz Zaklanca. Sicer je tudi o Marijanici raznašala različne potajne govorice Žgančkova Meta, to je tista, ki nosi jajca v mesto. Pa ker je ta babnica zelo opravljiva in mnogokrat sliši, česar ne sliši, in še češče vidi, česar ne vidi, zato ji ne smemo slepo verjeti, da bi vlečili kar na njene blebetave besede Marijanico med je-zike in zobe.

Pa da smo pravični, moramo priznati, da tudi Janeza ne moremo postaviti kar pred naglo sodbo; ker tudi o njem vsega ne vemo. Zakaj v resnici ga na opolzli poti moremo spremiti samo do razpotja, s tem hočemo reči, do tja, ko je najbrže krenil stranpota. Od tu naprej pa smo za tisti večer, ki prihaja tukaj v poštev, izgubili vsak sled njegovih korakov, tako da smo o tem, s čimer je baje rušil prisego, na-kazani le na domneve; seve, ker je njegova ta-časna dejanja zakrivala nočna tmina, on sam pa o njih ni nikdar nikomur črnil besede.

Pa bodi tako ali tako, gotovo je, da je za-bredel v hude izkušnje, ter kakor vse kaže, tudi v zmote, in gotovo je tudi, da bi bil za-bredel že prej, ko bi gospod korporal Surovej ne bili njegov neposredni predstojnik. Ta gospod so bili pa silno vestni in natančni go-

spod in so vsekdar, kadar se je Janez zglasil pri njih, ponižno javljajoč, da bi šel rad na izprehod, tako dolgo stikali po njem in ob njem, da so slednjič iztaknili kak gumb, ki se ni svetil dovolj ali pa se je držal sukna prerahlo. To opazivši, pa so zarenčali nad njim, kakor da bi jih bila pičila osa, ter ga spodili v cukrarno nazaj, spremljajoč njegov pospešeni povratek z imeni čudnih, Janezu popolnoma neznanih živali. In tako je moral, na slamnici sedeč, drgniti in prišivati gumbe, medtem ko so se njegovi tovariši vozili na vrtiljaku ali plesaje s petami bili ob tla po gostilnah.

Na srečo pa so se gospod korporal Surovej čez teden in dan popolnoma izpremenili napram njemu. Njih prevrat pa se je mogel zasledovati od tegale časa in dogodka: Nekoč je Janez opazil, da bi gospod korporal radi kadili, pa niso imeli kadila, in drugič, da bi radi pili, pa niso imeli pila; tedaj jim pa skoči sam in za svoj denar po kadilo in pilo. In glejte! Odslej naprej je bilo pri njem vedno vse v redu, čeprav so bili včasih gumbi na plašču motni ko jesensko nebo, na hlačah pa potrgani vsi zapored; seve, ker jih Janez ni potreboval, ko je nosil hlače na pasu. Odtedaj pa je nemoten zapuščal cukrarno in hodil, kamor ga je vlekla radovednost in sla.

Ko je hodil po svojih prvih izprehodih, se ni mogel dovolj nagledati mesta in načuditi mestni gospodi; ker marsikaj, kar je opazil, se

mu je zdelo préprosto in narobe. Hiše so mu bile vse previsoke in ni mu hotelo v glavo, kako ti zeleni in pretrgani mestni gospodiči hodijo zvečer pod okno klicat svojih predragih. To morajo, je mislil, imeti preteto dolge lestve, če hočejo k ljubim, ki bivajo v drugem ali tretjem nadstropju. Pa lestve že morajo imeti, ker zaljubljenih ljudi se le precej vidi v mestu. Saj ti morajo vendar zaljubljenici biti, ki se tako čudno drže za podpazduhe in pa se stiskajo kar javno na cesti, tako da človeku vroče prihaja. Je pa že lepše in bolj po kristjansko tako, kakor on vodi svojo Marijanico, kadar gresta skupaj v cerkev. Za dlan roke jo prime, ona pa njega, pa gresta; vmes med sabo pa puščata vedno še toliko prostora, da se vsakdo izmed njiju lagotno izogne kamnu in mlaki, ne da bi bilo treba rok izpustiti.

Potem pa, se je vprašal, zakaj vendar te mestne ženske tako pritegujejo svoja krila tam zadaj pod križem? Kakor da bi imele pokazati bogve kako čudo! Zlasti še, ko navadno nimajo pokazati ničesar ali pa, kar je preveč in čezmerno. Marijanica pa krila nič ne priteguje, pa se le vidi, da je pri njej vse v redu tako, kakor je prav in potrebno.

Pa bolj nedoumnega še ni opazil nikjer kakor zadnjič na plesu, ki so ga priredili vsi ljubljanski korporali, in kamor je Janez po ukazu gospoda Suroveja prinesel zanj šopek cvetlic od vrtnarja. Tu na plesišču je videl,

kakor je pravil, vse polno razgaljenih žensk in kar ni doumel, kaj delajo tukaj te mestne do-
jilje. Saj drugega ne morejo biti kakor dojilje,
je menil, ko se zaklanške matere javno raz-
galjajo samo tedaj, kadar jemljejo dojenčke na
prsi. Če se pa niso zato razgalile, da bi dojile,
kakšen razlog morajo vendar imeti! Saj toliko
modre so že tudi mestne gospe in gospodične,
je sklepal, da kar na slepo ne kažejo svojih go-
lot pregrešnim v pašo in pobožnim v spotiko.

V taka in enaka modrovanja vtopljen, je
hodil Janez prve dneve po mestu. Čimvečkrat
pa je šel in čimdalje je hodil, tem bolj so ga
zanimala mestna dekleta; sicer ne vse, to ne;
ker one s klobuki so se zdele zanj vendar pre-
več našemljene in pa pretrhle; pač pa je takole
po strani pogledal kaj rad kako zastavno dekle,
ki je imela ruto na glavi. To pa menda zato,
ker je bila njegovi Marijanici še najbolj po-
dobna. Da se mu je pa v takih slučajih vrinila
kaka misel odveč, je sicer že res; res pa je tudi,
da tako posvetna ta misel ni bila, da bi si moral
zastran svoje prisege kaj hudega reči.

Vendar izkušnjav je vse polno povsod prav
kakor muh v zgodnji jeseni, in jedva se srečno
izmuzneš eni in drugi, preti že tretja in četrta
nate, da te omreži. Toda ker Janez ni bil samo
po telesu junak, ampak tudi po duši, se jim je
dolgo časa z uspehom ustavljal, dokler ni sled-
njič ena prišla, ki ji je — ne rekli bi dvakrat,
da ne — grdo podlegel.

To pa je bilo neko nedeljo popoldne o mraku. Šel je, kakor že večkrat, v Latermanov dvored, da bi si privoščil na gugalnici nekaj kratkočasnih gugljajev. In ko je, potegnivši iz žepa mošnjiček, začel polagati vinar za vinarjem na dlan svoje roke, da bi naštel, koliko bi ga veljala zabava, tedaj se vstopi pred njega ženska, ki je bila zares prav hudo zala. Čisto gosposka je bila pa klobuk je imela na glavi. In kakšen klobuk! Kar šest voglov je imel, eno plat pa nagnjeno poševno navzdol, menda zato, da se je mogla odtekat voda, kadar je nanj deževalo; na njegovem oglavju so pa kanarčki imeli gnezdo. Izpod klobuka pa je valoval tako bujno namršen frufu, da bi se vanj kar zapredel. Bluze pa še tudi ni videl enake; vsa rdeča je bila in čipk je viselo na njej kakor pajčevin na srobotju. To je že res, da kako pozre ta gospodična ni bila, ker tiste svežosti na njenem licu ni bilo kakor na Marijaničinem licu. Sicer je že bilo belo in rdečecvetoče; toda belilo in rdečilo je bilo videti nanje nametano nekako tako kakor vapnasti omet, ki se lušči od stene.

Pa vkljub raskavim licem je bila le lepa in pa gosposka tako, da bi Janez iz Zaklanca nikdar ne mislil, da je tudi tako ponižna in prijazna, ko je vendar mestnih gospá sama prešernost in ošabnost. Saj mestne gospe nosijo glave pokoncu, kakor da bi vsaka izmed njih dobivala gažo kar treh gospodov korporalov

naenkrat, in Janez v svoje nemalo začudenje še ni bil nikdar opazil, da bi se bila katera teh nadičenih dam ozrla kdaj tudi nanj, čeravno velja v Zaklancu za najlepšega fanta.

Ta gospodična pa se ni samo ozrla, marveč še nasmehnila se je in mu prijazno ponudila besedo.

„Janez, ali vzameš tudi mene s seboj na gugalnico?“ je rekla tako sladko in zvonko, kakor da bi pela pri maši.

„Kako me pa poznate, žlahtna gospa, da sem Janez?“ jo Janez začuden vpraša.

„Seveda te poznam. Onegav Janez si in v cukrarni za Ljubljano služiš vojake.“

„Kaj pa! Res je! Ulčnikov sem iz Zaklanca. No, in ker me poznate, le kar sedite v čoln, bom pa jaz plačal, če se vam ne zamerim.“

In res, Janez je plačal kar več gugalnih tur zapored, ker je bilo tako lepo in prijetno. Je pa že stokrat bolj fletno, je mislil, če se guncaš v takile družbi, kakor pa če se sam razviraš po čolnu.

Saj se pa tudi ni mogel načuditi, kako je bila gospodična pogumna in moška. Medtem ko se je on stiskal v kot in trdno držal za vrvi, da bi se ne omahnil in padel, se je ona stoje zibala, obenem pa prešerno svalke kadila. Kadar je pa sedla, je sedla tako, da se je s svojimi rumenimi čreveljčki upirala v podkovane podplate Janezovih škornjev. In to mu je delo tako

dobro, kakor da bi ga kdo ščegetal po obeh petah naenkrat.

Zato bi se pa Janez zibal kar naprej in naprej, ko bi ne bila ona izpregovorila:

„Janez, zdaj bo pa dovolj! Pojdiva rajša kam na izprehod ali pa k Brložniku v gostilno!“

„Pa pojdiva!“

In šla sta. Pa prav po gosposko sta šla, vi-seča drug ob drugega rami.

Vendar ko prideta tja do razpotja, kjer se drevoredi križajo po dolgem in počez, tedaj naenkrat, ko je bilo najmanj umestno, se Janez spomni Marijanice in njej dane prisege. In zdaj mu je korak zastal, da kar ni mogel naprej, čeprav mu je gospodična zelo zgovorno govorila na srce.

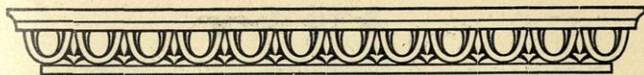
Pa tudi nam je tukaj nitka potekla, tako da zanesljivo ne moremo reči, na katero stran jo je končno krenil in ali sam ali v družbi. Nekaj časa smo ga sicer opazovali od strani, ko se je na razpotju boril z vestjo in izkušnjo. Ker se pa predolgo ni odločil, smo se slednjič naveličali ga dalje opazovati ter smo ga prepustili gospodični in nočni tmuni.

Samo nekaj značilnih podatkov še vemo, ki utegnejo nekoliko posvetiti v to temno zadevo. Naknadno smo namreč izvedeli, da je Janez prišel šele proti jutru domov v cukrarno ter da je drugi dan na vežbališču tako klaverno pre-

metaval puško z rame v roke in iz rok na ramo, da so gospod korporal kričali nanj, kakor da bi bili od besa, in se navzlic darovanemu kadilu in pilu niso mogli zdržati, da bi ga ne bili nekatерikrat sunili v rebra.

Njegov tovariš v vrsti Jože Ožbè pa je pravil okrog, da je slišal, ko je Janez večkrat poluglasno vzdihnil: Bog je že modro uredil, da Marijanice ni ustvaril vsevedne!

Budoar naše Minke.

Oh, saj pravim, to vam je pozre, ta naša Minka! Da nikdar take! Pomislite, naenkrat, kar čez noč, ji naš loži ni bil več pogodu; elegantni naš loži, ki sem v njem prebil, ne vem, koliko srečnih let!

„Ti trije borni kabinetki! Vsak obrtnik jih šteje več. Potem pa tu v podstrešju! Bah! To vendar ni za ljudi iz boljše hiše! In pa še celo na robu mesta! No prosim te, papa, ali te ni nič sram sprejemati posetov tu na kmetih?“

Tako je čebetala dan na dan. In nič ni pomagalo, če sem ugovarjal: „Minka, glej, ti hudo pretiravaš! Prosim, tri meščanske sobe imamo. In za nas je to popolnoma dovolj. Saj so še te navadno prazne, ko sem jaz v uradu, ti v šoli. In kaj segečeš o podstrešju? V nadstropju tretjem smo. Pa kaj zato? Gor prihaja manj prahu in manj ropota. Če pa stanujemo v predmestju, še to nikakor ni na kmetih. Pa ko bi tudi bilo. Imamo pa čistejši zrak in pa zelenje naokrog. Li ni tako?“

Toda opravil nisem nič, prav nič. Samo nasek se ji je obesil. Veste, tisti fini nasek, ki, kakor izklesan iz belordečega kristala, v svet štrli izzivnodrzno. Pa jamici v nosku sta se ji napeli; pravzaprav napeli ne, ampak napenjali sta se, enako snežnobelim popkom v zgodnjem mladoletju, preden počijo.

Drugi dan je pa že zopet pela staro pesem: „Ti trije borni kabinetki —“

In jaz, kaj češ? Vdal sem se. Sicer ne njej. Bog me varuj! To bi bila lepa vzgoja, kaj? Ampak vdal sem se svojemu treznemu razsodku.

Mh! sem si mislil, s tremi sobami res težko izhajaš. To se pravi, niti ne izhajaš ne, ker samega sebe v resnici nimaš dati ni kam, ni kje. Kaj ne? V spalnici se spi, v jedilnici se jè, v posetnici se sprejemajo poseti. Torej kadar ne spiš, ne ješ in posetov ne sprejemaš, tedaj si pravzaprav brez strehe. In če se hočeš pri svojem ognjišču greti, moraš iti naravnost k ščedilniku v kuhinjo, nota bene, ako kuharica nima nič zoper to.

Potemtakem je nedvomno, da bi potreboval še ene sobe, takole sam za se. Pa preprosta bi morala biti, brez tiste lepotečne navlake, ki je samo v sitnost in spotiko. Pred vsem naj se ob njenih stenah brez prerekanja vali tobačni dim, in pa noge naj imajo neomejeno prostost v njej, da nisi primorán jih polagati samo na tla, ampak da jih položiš lahko prav tako na stol in kanape, če ti prija bolj tako.

Tako, da naša Minka ima le prav. Saj pravim, soli pa ima, soli, dekle in pa jeziček na pravem mestu.

Zato pa, ko je spet nekoč odvila svoje orgelce, ustavim njihovo drdranje, rekši: „Minka, potolaži se! Sicer ne, ker ti tako želiš, temuč ker je naš loži zares neroden in nepripraven, ga mislim premeniti. Pravkar listkam po anon-sah, če bi bilo kje kaj ugodnega za nas!“

Zdaj bi pa morali videti, kako se je zablislilo v njenih plavih očkih. Kakor kadar se v lepi, jasni noči utrne zvezdica na neizmernem, modrem nebu. Pa poskočila je ter tlesnila z ročico ob ročico, da je kanarček v kletki tam ob oknu ves preplašen sfrfotal s perutmi, kužek Rjavček pa, ki je dremal na preprogi pod pisalno mizo, privzdignil glavo in s svojimi velikimi očmi začuden gledal njo in mene. Pa Minka ju je kmalu pomirila. Najprej je vlekla h kletki stol, ter stopivši nanj, je začela kanarčku pripovedovati novic novico, nato pa se je spravila k Rjavčku pod mizo, ter ga gladeč po mehki dlaki, obvestila o nameravani selitvi. In ko je kanarček zopet zapel, Rjavček pa zadremal, tedaj sem prišel jaz na vrsto. Okrog vratu se me je ovila ter me poljubila, kakor zna samo naša Minka. Nato pa mi je rekla:

„Veš, papa, po anon-sah ti pa ni treba kar nič listkati. Jaz že vem za stanovanje. Včeraj sem si ga ogledala.“

„Pojdi no! Ti si si ga ogledala! Kje neki!“

„Res, res! V Osojnikovi vili. Osojnikova Lada mi ga je pokazala, ko sva šli domov iz šole. Pa prav pripravno je in prav moderno. Veš, v mezaninu je in jaz bom imela ondi svoj budoar. Veš!“

Na glas bi se ji bil porogal; toda pri izgovoru besed mezanin in budoar je tako ljubko zaokrožila svoje rožnate ustnice, da nisem mogel kaj, da bi ji ne pritisnil nanje gorkega poljuba.

„Kako pa veš, kaj je budoar?“ sem jo nato smehljaje vprašal.

„Seveda vem. Kako bi ne? Saj sem čitala v maminem žurnalu. In tam sem brala, da ga ima vsaka dama, comme il faut.“

Tako sva se pomenkovala, ona z važno resnostjo, jaz pa šaleč se z njo. Pomenka konec pa je resen bil za oba. Kar naenkrat namreč mi posadi klobuk na glavo, sileč, da naj grem najemat stanovanja, sicer da bo sama šla. Jaz sem se ji seve uprl. Toda ko je, porabivši vse razloge, ki so govorili njej vprid, segla po solzah, katere so, debele kakor grah in svetle kakor rosne kapljice, kadar jih oblije solnce z zlatimi prameni, začele lesti po baržunu njenih rdečih lic, tedaj je strla moj upor, ker vse drugo prenašam laglje, samo solzá ne, zlasti onih naše Minke ne.

Zato sem šel ter stanovanje res najel. Pa moram reči, da ne nerad, ker je v resnici šik bilo in komfortabel. Saj pravim, okus pa ima dekle!

Predvsem mi je ugajala četrta soba. In ta, sem mislil, bo kakor nalašč za te. Poseben vhod! Tako je prav! To je, kar sem si že odnekadaj želel. Ker včasih je presneto sitno, če drugi vedo, kdaj da prideš v postelj, ko niti sam za to ne veš natančno. Za kadalnico jo pa prirediš na ta način, da vanjo ne postaviš ničesar, čemur bi škodil dim; pa bo. In iz podstrešja privlečeš tisto staro zofo, ki ji tudi blatni črevlji ne morejo storiti kvara. Na kratko, v novem stanovanju si uravnaš življenje po vzorcu mnogoopovanih idil brez svilenih vezi oblizane kulture.

Tako sem obračal jaz, papa; toda obrnila je Minka, hčerka.

Preselili smo se res v mezanin Osojnikove vile. Pa kaj hudir, ko sem v novem stanovanju prav tako ostal brez strehe, kakor sem bil brez strehe v starem stanovanju. Sicer je bilo jasno in odločno moje mnenje, da bodi četrta soba zame. Pa vse zastonj! Minka jo je hotela za budoar pa je bilo. Seve kar sama od sebe ji tudi ni padla v naročaj, ker besedni boj je bil srdit in je trajal dokaj časa. Toda ko se je spustila v jok, je zaplakala tako milo, da bi se moral pesoglavec omečiti, kaj li jaz, ki imam Minko tako neznansko rad. Iz nebesnomodrih očesc se ji je ulil potok solzá in glasek se ji je od ihtenja tresel kakor srebrnočisti zvok žalujoče strune. Tedaj se pa nisem mogel dalje ustavljati. Tako čudnomehko mi je postalo tam

nekje pri srcu, da sem se komaj premagoval, da nisem sam omahnil iz ravnotežja.

„No, Minka, no! Nikar tako!“ sem nekam votlo rekel. „Oči si pa ni treba izjokati. Ravno-
kar sem si domislil, da se zame v istini ne iz-
plača lastna soba, ko sem redkokdaj doma. Pa
imej vbožjeime svoj budoar, če ni drugače.“

In res, kakor se po aprilski plohi namah
izvedri, tako in še nagleje se je izjasnil njen
obrazek. In ko je obrnila v me pogled, motreč,
li resno mislim, kar sem ji obljubil, so na nje-
nih žametnih trepalnicah še sicer viseli rosn
biseri, toda srnji očki nje sta že bliščali v pol-
nem svitu vedrega neba. Nato pa se je zavrtela
od veselega presenečenja, da ji je kratko krilce
zafrlelo v kolobarčku, zlatorumeni laski pa so
se ji usuli po ramenih, da so bili kakor bajni
žarki lunine svetlobe, kadar se ulijejo čez
snežno plan.

Obenem je pa tudi že zapela:

„L' amour est un p'tit gamin,
p'tit gamin, p'tit gamin.“

„Minka, Minka! Ali ne znaš nobene lepše!“
sem ji nato ogorčen rekel.

Sedaj pa je stekla h glasovirju, udarila na
tipke, da so reve bolestno zajecale, ter nagnivši
svojo kodrasto glavico nalik nedolžni grlici,
ki, zibaje se na brezovi vejici, zapoje pomlad-
njemu solncu svojo prvo himno, je dražestno
pričela:

„Kako te bom ljubila,
ko me srček boli — boli?
Ta lanski moj šocek
pozabljen še ni — še ni.
Pozabljen bi bil,
ko b' tako luštkan ne bil;
ker je luštkan tako,
pa pozabljen ne bo.“

Jaz revež pa, ki bi se bil od ginjenosti skoraj zjokal, pevcico pa objel najrajši in poljubil, sem moral čelo nagubančiti in reči s karajočim glasom:

„Kaj pa je to zopet, Minka? Ali te takih pesmi učijo v šoli?“

„O ne; v šoli pa že ne. O ne! Ali veš, od koga sem se je naučila? Kaj? Ali ne veš? — Od tebe.“

„Pojdi no! Kdaj neki?“ sem jo začuden vprašal.

„Ali res ne veš? Oh jej! Snoči. Z dr. Brlezovega godovanja si prišel tako vesel domov, da si jo ves čas prepeval, ko si se razpravljaj. Pa tudi mene si zbudil, da sem poslušala, ker je lepa. Ali ni? Čuj!

„Kako te bom ljubila,
ko me srček boli — boli?“

„Vidiš, Minka!“ sem rekel nejevoljen, „ker nimam svoje sobe, pa je tako. Zares bi mi je bilo treba.“

„Čemu neki? Kadar bom v budoarju, te itak ne bom slišala. No pa, če boš ravno hotel, boš pa lahko hodil vanj razpravljat se in pet.“

To izrekši, pa je takoj pričela z urejevanjem. In hitela je z največjo naglico. Med delom pa je tiho pela, venomer ponavljajoč refren:

„Boli — boli.“

S pohištvom, ki ji je bilo na razpolago, je izhajala za silo. Samo nekaj pavovih peres in velikih, pisanih pahljač sem moral še nabaviti, da jih je razobesila po stenah in po kotih. In ko je bila soba po njenem okusu urejena, se je izselila vanjo s svojo punčko. Pa tudi kanarčka s kletko je prenesla. Rjavček pa je sam od sebe šel za njo.

Tako ima sedaj svoj budoar ter se igra veliko damo. In dela ima, o joj! Čez glavo; ali pravzaprav čez glavico. Danes se ji to ne zdi na pravem mestu, jutri ono ne, tako da vedno preureja in prestavlja. V nedeljo je toaletna mizica na sredi sobe, ob steni v ponedeljek, v kotu v torek. Stojalčno ogledalce pa nasprotno: v nedeljo v kotu, na sredi sobe v ponedeljek, ob steni v torek. In isto je s kanarčkom; kar na vednem potovanju je ta revež. Sedaj visi pri oknu njegova kletka, sedaj stoji med vazami na cvetlični mizi. Še celo Rjavček mora iz kota v kot, če noče dremati na golih tleh.

Potem pa punčka, ta daja dela, ta! Kakor da bi Minka res ne imela nobenega drugega opravila nego ukvarjati se z njo. Ker komaj jo previje in osnaži, pa že za prsmi hlasta to pozre. Pa mislite, da je zadovoljna, kadar se

nasiti. Kaj še! Zdaj hoče, da bi se igrala ringaraja z njo; če ne, pa veka, da je joj! In zviija, lomi jo togota, da jo kar duši.

„Moj Bog!“ vzdihuje takrat Minka, držeč jo v naročju; „otroci, to so skrb in pa pokora. Li nimam prav, papa?“

Kanarčku pa nikakor ni pogodou, če se predolgo mudi pri punčki. Takoj preneha žvrgoleti. Pri vratcih svoje kletke semtertja skaklja in iztega kljunček vun iz nje. Pa tako milo, milo gleda. Minka pa že ve, kaj to pomeni. Sladkorčka bi rad ta mali sladkosnedež. Treba mu je torej ustreči.

„Nič ne bodi žalosten, moj ljubi ptiček! Veseli se in poj! Pa malce časa še potrpi! Ko zopet pride rajsko mladoletje, bom prosila papana, da ti kupi družico. Jaz ti pa gnezdice napravim za drobna jajčeca. Iz teh pa bodo izlezli ptički goli, majhni kakor mali žgančki. Potem pa boš imel dovolj skrbi in dela. Boš že videl. Še žvrgoleti ne boš utegnil. Jaz že vem, ki imam svojo punčko, koliko dela je z otroki.“

Da je pa s kanarčkom tako prijazna, to zopet Rjavčku ni po volji. Od ljubosumnja zarenci in z repom tolče po preprogi. In ko bi tudi to ne pomagalo, tedaj se kvišku vzpne in glasno laja proti kletki. To pa izda. Rada ali nerada se mora Minka posloviti od kanarčka, da Rjavčka potolaži. Najprej mu je treba prinesiti kosček torte. Potem ga pa vzame v naročje, ter po glavi ga gladeč, mu govori:

„Saj si priden, kužek! Pa mene rad imaš. Kaj ne? Zato boš pa šel v nedeljo na lov. Ti boš gonil zajčke in kljunače, papa jih bo pa streljal. Pa lajati boš smel, kolikor te bo volja. Oj, to bosta vesela, ko prideta domov z bogatim plenom obložena. Ali ne? Kaj, Rjavček?“

Tedaj pa Rjavček ves vesel privzdigne gobček, da se strne z noskom Minkinim.

In zdaj šele, ko je budoar pospravljen, družinica pa mirna, more Minka misliti tudi nase. Dvakrat, trikrat se zasuče pred zrcalom, si oblečico premeri ter si pogladi razmršeno kodeljo rumenih las.

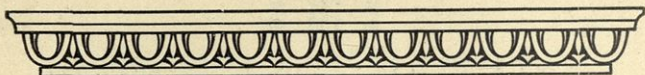
Za kujanje pa že skoro nima časa. Pač včeraj ga je imela. Bilo pa je takole: Pri kosilu je čebetala kakor sračica. Zato ni pazila na žličko, tako da si je krilce okapljala. In ko sem rekel: „Minka, kako pa ješ? Pazi vendar!“ je naenkrat šobico napela, ter od mize vstanši, odhitela v budoar in se zaklenila vanj. Tu se je na zofo naslonila pa je jokala in vzdihovala, češ, da ji ni dalje prestati v hiši, kjer jo vse sovraži: „Še danes pobegnem kam, da me ne bo nihče več videl!“

Meni se je pa res začelo smiliti dekle. Zato sem šel, in trkajoč na vrata, sem ji prigovarjal, naj vendar gre h kosilu. In ko je zopet prišla, je buknila v glasen smešek, da se je kar zablisnilo od bleska njenih snežnobelih zobkov, pa z ročicama je tleskala.

„O joj, papa! Kaj misliš, da sem bila v resnici huda?“ je nato sočutno rekla. „Saj nisem bila. To je bilo samo tako, zaradi kujanja. Čemu pa imam svoj budoar, če ne za to!“

Oh, saj pravim, to vam je pozre, ta naša Minka!

Bolezen profesorja Omahna.

Lala je pel in žvižgal fifi profesor Karel Omahen, kadar se je, kakor je bila njegova vsakdanja navada, izprehajal po samotnih potih Tivolskega gozda. Lala je pel in švrkal s palico po obpotnem grmičevju. Tupatam je postal, se ozrl po zelenju in s polnim požirkom vase potegnil vonjavi vzduh jelovine. Potem pa je zopet nadaljeval svojo pot ter prepeval lala ali pa žvižgal fifi. Mislil pa ni nič in bil je zadovoljen.

Modroval je takole: Karel, če hočeš kaj imeti od prostega časa, moraš biti popolnoma prost, telesno in duševno. Niti spominov ne jemlji s seboj na izprehode, zlasti ne neprijetnih. Naj le ostanejo doma ali kjerkoli! Čemu bi vlačil za sabo še to nepotrebno prtljago?

Tako si je mislil Omahen in to modrovanje se mu je obneslo. Lala je prepeval in si žvižgal fifi ter se veselil življenja. Pa zakaj bi se ne? Služba toliko nese, da samcat lagotno živi; več pa ne potrebuje. Da ga pa glavobolje ne muči, za to že skrbi. Če ima rešiti kak težji pedagoški problem, si pač tako uravna, da ne prihaja preveč premišljevanja naenkrat. In srce? No,

smešno! Saj so njegova leta že sredi med tretjo in četrto desetko in tako je umevno, da je boleznim, ki jih, kakor pravijo, provzroča srce, že zdavnaj odrastel.

Sicer ne, da bi ne videl rad ženskih. Tega ni mogel trditi. Še prav rad jih je imel. Toda rad jih je imel samo tako in toliko, da pri tem srce ni imelo nič opravila. In tako je ostal ne-
oženjen ter je brezskrbno prepeval lala in žvižgal fifi pa se o skrbih tožečim zakonskim mo-
žem škodoželjno nasmihal.

„Ha, ha, ha! Prav vam je, bebeci! Zakaj ste pa šli in si obtovorili hrbet? Kdo vas je silil? Jaz že ne in kdo drugi tudi ne. Sami ste hiteli pod jarem. Pa še kako se vam je mudilo! Kar strpeti niste mogli. Sedaj pa le tovorite, norci! Potem si pa še navlečete tiste drobnjadi, ki ji pravite deca! Pa še koliko! Kakor da bi šlo za stavo. Čemu pa? Zdrava pamet, ko bi jo imeli, bi vam bila povedala, da se z otroki breme obteži. Saj pravim! Prav kakor da bi bil na vas mislil tisti modri Rimljan, ko je pisal: ‚Kar v sužnost drve.‘ No zdaj pa imate: Jaz prepevam lala in žvižgam fifi v kratkočasje samemu sebi, vi pa, da zazibljete v spanje svojo kričavo deco.“

Tako sakriležno je govoril o zakonu profesor Karel Omahen, tako sakriležno o njega svetih dolžnostih ter njih neizogibnih nasled-
kih. Seve, ker je v svoji samski prešernosti mislil, da je on z nasrčnim oklepom zavarovan

proti tisti edinopravi ljubezni, ki vodi po zložni, z drobnim peskom posuti poti sladkostim zakona naravnost v mehki naročaj.

Toda z nasrčnim oklepom ni bil zavarovan, o tem se je motil. Le samoljuben je bil in previden. Zato se je pa tudi snoči tako dolgo pomišljal, preden se je odločil, da je šel k trgovcu Peharju na domačo veselico.

Vendar pa mu ni bilo čisto nič žal, da se je je udeležil. Ravno nasprotno! Prav ljubo mu je bilo snoči in danes. Saj se je zabaval izborno. Še celo plesal je pridno, čeprav je bil menil, da je nad takimi otročarijami, kakor je ples, že sklenil svoje račune. No pa s Peharjevo Maro plesati je res tudi veselje. Ne bi si mislil, da se ta drobni otročaj tako dobro razume na plese. Tako se lahko vrtil kakor vrtalka in fino, da ti je prava radost, ko jo k sebi privijaš, sukaje se z njo po dvorani.

Pa o plesu bi še ne rekel toliko; saj znajo plesati tudi druge. Vendar tako milobnih pogledov pa nima kmalu katera. Gotovo, da ne. Ko je v Omahna uprla svoji plavi očesci, mu je kar gorko postajalo okrog srca. Potem pa, kako ti čebeče! Šaljivo in resno, kakor nanese, vendar pa ljubko tako, da bi jo poslušal naprej in naprej. Prav res, tale Peharjeva Mara bi pa že bila zmožna zmotiti glavo in razruti srce tudi treznemu možu. Se pravi, marsikateremu; njemu pa ne. Za to je profesor Karel Omahen prestar in premoder.

Ali ni smešno, kakšne nazore ima njegov prijatelj, zdravnik dr. Znojilšek! Misli, da je to že ljubezen, če Omahen nekoliko več občuje z eno ko z drugo. Sicer se je pa hotel itak samo pošaliti, ko je podražil snoči njega in Maro. Poznati je treba tega Znojilška. Ljudi v zadrego pripravljati, to je njegova zabava.

Kako je že bilo? Kako! Promenirala sta Omahen in Mara. Ona je čebetala, on jo poslušal. Poslušal jo je; toda kaj mu je pravila, bi danes ne mogel povedati, ker je bil nekam raztresen. In ko sta se tako šetala, viseča drug ob drugega roki, stopi pred nju dr. Znojilšek, in s prstom kažoč proti onemu delu dvorane, ki je bil umetno prirejen v nekak cvetličnjak:

„Le pazita!“ pravi. „Nocoj je na vaju pomeril. Sicer se mi pa zdi, da je moje svarilo prepozno. Kakor se vidi, že tičita njegovi puščici v vaju.“

Nato pa je odšel, hudomušno smeje se, pravivši v zadrego Omahna in Maro. Ona je povabila oči in zardela, on se je pa ponovno ozrl tja proti cvetlicam, med katerimi skrit se je nahajal Amorjev kip, iz mramorja izklesan. Široko razkoračen je stal poniglavi božec, v ročici držeč lok slonokoščeni. Svilena tetiva je bila močno napeta, ob njo pa je tiščal ostro puščico, v sladki strup namočeno, ter prežé na nov plen, je iz svoje cvetlične zasede meril z njo po plesni dvorani.

In kadarkoli se je Omahen ozrl, vsekdar se mu je zdelo, da je ost puščice obrnjena proti njemu. Pa se ni motil. Ko bi imel božanske oči, kak strašen prizor! Videl bi bil, kako je puščica najprej prodrla mehko srčece Mari, iz rane pa ji je kapljala rdeče krvce kaplja za kapljo. Potem pa bi bil videl, da je božec s smehom na ustnah vzel iz zlatega tulca najmočnejšo in najbolj ostnato puščico, kar jih je hranil, in ki je imela grozno zakrivljeno kljuko. In ko jo je dolgo namakal v srebrni skodeli, polni sladkega strupa, jo je z največjo močjo zalučal proti zakrknjenim prsim samca Omahna, da se mu je globoko zasadila v srce. Takoj se je ulil iz njega curek krvi, s krvjo pa se je strup pomešaval ter se razlival po vsem telesu.

Seve tega groznega klanja, ker ni imel božanskih oči, Omahen ni videl; videl ga ni, pa hudo je občutil njega učinek. Neka skeleča sladkost mu je začela razjedati drobje, njegovega bitja se je polaščal nemir in ginevala mu je samska brezskrbnost.

In ko se je naslednjega dne izprehajal po Tivolskem gozdu, se mu prav nič ni ljubilo, da bi prepeval lala ali žvižgal fifi po svoji stari navadi. Čisto druge reči so mu vršele po glavi. Kar tja v Peharjev salon so mu silile misli, v Peharjev salon k Peharjevi Mari. Ravnotako kakor večče okrog luči, so se vrtele okrog njenega cvetočega obrazka, njenih plavih oči in rožnatih ustec.

Pridružile pa so se jim tudi skrbi, katerih Omahen niti poznal ni do današnjega dne. Skrbelo ga je, kako je kaj plesal; ali se je vedel tako, da je bilo prav in spodobno, in ali ni bil kaj neroden; potem pa, je li bil okusno opravljen; se mu li je frak dobro prilegal in ali je med plesom klak dovolj elegantno držal v roki. In pri tem je, ne da bi se bil zavedal smešnosti svojega ravnanja, z očmi sam sebe premeril, pazno motreč, kako se mu prilega površnik in ali imajo črevlji moderno fasono. Tako neumnovažno se mu je danes zdelo vse to, da bi se bil sam sebi krohotom smejal že Karel Omahen, kamoli učeni profesor Omahen, ko bi mu v srcu ne tičala otrovana puščica.

Pa Amorjev strup je učinkoval z naglim uspehom. To je bilo videti iz vsega njegovega razpoloženja. Zakaj živo so ga zanimali danes prizori, za katere je imel, če jih je sploh bil opazil, v prejšnjih časih samo banalen zasmeh in porogo.

Tam na veji starega gabra je videl parček divjih golobov. Bila sta on in pa ona. Samec se je kakor zamaknjen vrtel, z repkom mahljal in zaljubljeno grulil, samica pa mu je nastavljala kljunček, tleskajoč ob telesce z napol razprtimi perutmi. Zagrlivši se, sta pa zletela z vejice na tla, pobrala mehko suhljad ter jo nesla na rogovilasto vejo na gabru, kjer sta si gnezdece pletla. In to je šlo neutrudno naprej. Zagrlila sta se, potem sta pa zopet pohitela na delo.

„Ljubko je to!“ si je mislil Karel Omahen. „Pa že naprej skrbita za posteljco mlademu zarodu, dobro vedoč, da njuna ljubezen ne ostane neplodna.“

Tako je sam pri sebi govoril, opazujoč to zaljubljeno ptičjo dvojico, pa mehko mu je bilo v duši, da je sentimentalen postajal, sentimental on, ki je štel že vendar precej nad trideset zim in spomladi. In bliskoma, ne da bi vedel kdaj in kako, mu je švignila misel od golobčkov na gabrovi veji čez vrhove dreves in slemena poslopij naravnost v mesto ter se ustavila v Peharjevem salonu. In gnezdice, to mu je šele zbujalo nenavadne predstave! Spomnilo ga je nečesa, nakar že leta in leta ni mislil, spomnilo je zakrknjenega samca — čujte! — zibelke.

In ko je šel dalje po poti, ves vase zamišljen, mu pride nasproti tovariš profesor Stanonik s svojo družino, štejočo njega, gospo in triletnega sinčka. Oh ta Stanonik! Kakor otrok je! Tako se s sinčkom igra. Meče mu žogo, teka za njim, se smeje in šali. Sinček pa skače, se mu ovija okrog nog in ga vleče za brado. Smešno in malodostojno za profesorja bi se zdelo Omahnu tako početje včeraj; danes pa ne, ampak čisto naravno in prijazno. Če oče ne bo imel s sinčkom veselja, kdo ga pa imej! si je mislil na tihem.

Pa kako je Stanonikova gospa častitljiva in lepa! Tako častitljiva in lepa se mu še nikdar

ni zdela. Počasi hodi za možem in sinkom, medtem ko ji dvojna sreča odseva z obraza, sreča zakonske žene in materinska sreča. Seve ona ne more z njima igrati, ko bi tudi hotela; treba ji je paziti nase, ker nosi dete pod srcem. Nelepe in mesene so bile misli, ki so drugikrat vstajale v Omahnu, kadar je videl žensko v blagoslovljenem stanju. Danes pa je čutil neko posebno spoštovanje do Stanonikove gospe, kakor še nikdar poprej. In duška je dal temu svojemu čuvstvu, da se ji je priklonil nenavadno globoko, pa tudi Stanoniku se je prijazno nasmejal in sinčka je pogladil po laskih. Ko se je pa, mimo prišedši, nazaj ozrl po srečni družini, se mu je v srcu porajalo nekaj takega kakor zavist, dasi sicer ni bila njegova lastnost, da bi bil kdaj koga zavidal.

Pa danes je že bilo tako, da bi bilo težko spoznati „starega“ Omahna. Ves drugačen je bil, včerajšnjemu malo podoben. Kaj še, da bi bil tiste razposajene volje kakor navadno, ampak pošteno siten je bil in zlovoljen. Iz zavisti, ki jo je naenkrat občutil do Stanonikove zakonske sreče, mu je vzknila nezadovoljnost z dosedanjim samskim življenjem. Uverjal se je, da nima prave postrežbe doma, ne v gostilni; sentimentalno je tožil, da ga nihče nikoli ne vpraša, ali si česa želi in kako se počuti; in čudil se je, da še nima bolj pokvarjenega želodca, ko mora vendar tako slabo hrano uživati po zakajenih krčmah.

„Kakšno življenje je to! Vsak pes ima boljše!“ je vzkliknil, ko mu je zlovoljnost vzkipela do vrha.

Ravnokrat pa, ko se je tako hudoval nad tujo postrežbo, nad gostilniško hrano in bogsigavedi nad čim vsem, mu pride nasproti doktor Znojilšek.

„Kaki počutki, profesor? Ali si se dobro naspal po snočnji soareji?“ vpraša Omahna.

Ta pa čemerno: „Tako, tako! Nič dobro mi ni. Duši me nekaj tu notri.“

Nakar ga Znojilšek važno potiplje za žilo, potem pa sumljivo z glavo zmaja ter pravi: „Bolan si, prijatelj! Hudo bolan, in sicer na srcu. Prav snoči si se nalezal bakterij. Saj sem te svaril, pa mi nisi verjel. Hu! In kakšnih bakterij si se nalezal! Povem ti, ti bakterije so od vraga, kadar se zarijejo v človeški organizem. Ne odpraviš jih z nobeno miksturo, nobeno masažo. Zato pa ne išči zdravil po lekarnah in zdravja po kopelih. Škoda denarja! Zanj si rajši kupi široko zakonsko posteljo, čez leto in dan si pa steži zibelko. Seve prej je treba, da stopiš v zakon. Moja zdravniška častna beseda, da je to edina, pa — hvala bodi Bogu! — tudi gotova pomoč zoper te vrste bolezni. Pa kmalu ga skleni, in sicer —. Toda kaj ti bi pravil, s kom naj ga skleneš? Saj ti bolezen sama daja čutiti. Vedi pa, da tudi Mara boleha na tej hudimasti kugi. Ravnokar prihajam od nje, priporočivši ji isto zdravilo ko tebi. Zdravilni

proces je pa tale, poslušaj: Tvoji bakcili bodo imunizirali njo, njeni pa tebe in zopet bosta zdrava.“

To izgovorivši, pa je naglo odšel, rekoč, da se mu mudi k nekemu bolniku v Šiško.

In prav je, da je odšel. Če ne, bi se bil profesor Omahen navzlic svojemu dostojanstvu izpozabil, da bi bil javno pred šetajočim občinstvom objel in poljubil bradatega Znojilška. Tako neznansko se je vzradostil, ko je slišal ime medikamenta in izvedel o načinu zdravljenja. Zato je pa tudi takoj sklenil, da se hoče čisto natančno ravnati po njegovem nasvetu. Seve, kaj je pa tudi drugega hotel, ko mu je Amorjeva puščica tičala globoko v drobju, njen strup mu pa razkrajal mozeg in kri!

Ko bi pa imel profesor Karel Omahen toliko božanstva v srcu, kolikor ima učenosti v glavi, bi bil pri tej priči videl silno smešen prizor. Tam ob potu za rožnim grmom je stal razkoračen poniglavi božec. Z ročicama je strgal Omahnu korenček pa se tako hehetal, da je bil ves solzen od smeha; škodoželjno se je hehetal, ker se mu je zdelo dobro in koristno, da je z otrovano puščico zavdal smrtni udarec neplodnemu samskemu življenju prešernega in zakrknjenega samca.

Vaška idila.

Tedaj je bilo, ko so leški očetje sklenili, da nasujejo peska na razrite kolovoze v vasi. Namreč tedaj je bilo, da je Predovnikov France vozil gramoz iz potoka Trnavce za posipanje cestnih mlak in globeli. Pa na težkem parizarju ga je vozil, s širokimi platišči. V voz pa je bilo vpreženih dvoje visokih, prsatih konj. In ker daljava med Lečami in Trnavco ni bila velika, je zapeljal vsak dan po večkrat. Vozeč pa ni sedel na vozu kakor drugi vaški vozniki, temuč na legnarjih je stal, z levo nogo naprej, z desno nazaj razkoračen. Pa moško je stal in si brke vihal.

Zlasti se je pa ponosno vzravnal na ovinku pri lipi. Tu je konjema zaklical hijó, da sta potegnila močnejše ter zaškrebbljala z medenimi ploskami na črnosvetlih komatih; potem pa je z očmi premeril brinov bičevnik ter s palcem in kazavcem potipal nitkasti konec na biču, nakar je zapokal pikpok, da je vršelo po zraku pa desetkrat pikpok priletelo nazaj od leških pristav in kozelcev. In čim močnejši je bil pok ter mnogoternejši jek, tem ponosnejše se je

razkoračil France na vozu. Po ušesih pa ga je prijetno ščegetalo, in sicer prijetno tako, kakor kadar je Pušnikov Štefan ob nedeljah popoldne harmoniko vlekel in so se pari leških fantov in deklet v divjih kolobarjih vrteli po Jurčkovem podu, plesaje hitrico polko.

Pa piki in poki Francetu niso božali samo ušes, ampak so deli tudi njegovemu srcu zelo dobro. In kaj bi mu ne? Ker tam ob ovinku pri lipi je stala Ovinškova hiša. V Ovinškovi hiši pri oknu pa je sedela Ovinškova Julika in predla. In kadar je Julika zaslišala pikpok, pikpok, vsekdar je potajno pokukala skozi okno na cesto, v tem ko se je s ceste proti oknu France ozrl, tako da sta se njuna pogleda križala ravno sredi med hišo in cesto, kjer sta se strnila v nerazdružno celoto. Potem pa je France, junaško razkoračen, pokal naprej, Julika pa je gnala brneči kolovrat, da so se niti ovijale vretenca, na preslici se pa zmanjševalo povesmo prediva.

Toda pogledi, četudi goreči, na daljavo več sežnjev vendar niso mogli imeti moči, da bi bili Franceta in Juliko docela utešili. Zato je bilo treba tesne bližine in ozkega stika, ki je omogočil, da sta si zrla iz oči v oči in pa da sta izpregovorila kako prijazno besedo. Pa iznajdljivost ljubečih ljudi tudi njima v tej težnji ni odrekla svoje pomoči. Če je le mogla — in kdo bi ne mogel, če hoče? — je Julika ravnokrat zapazila, kadar je France pokal proti ovinku.

da je prazna na ognjišču kebluca. „Kako naj se povrelim loncem prilije, če ni v kuhinji kapljice vode?“ je materi rekla, ter od kolovrata vstanši, stekla s kebluco k vodnjaku.

Vsakikrat pa, ko je Julika zajemala vodo, je začutil France suhoto v grlu. Zato si pa ni dolgo pomišljal. Urno je skočil z voza ter stopil s ceste k vodnjaku, da si je žejo pogasil. Potem je pa vedno še malce postal, da sta si povedala to in pa ono, kar jima je bilo ravno na srcu. Oh, in povedati sta si imela toliko, da nista nikdar docela končala s pomenkom! France je komaj še utegnil, da je poravnal Juliki svitek na glavi in ji pomagal privzdigniti kebluco, nato pa je moral odhiteti za konjema in vozom. Po Juliki se je pa tudi že ozirala mati, godrnjaje sama pri sebi: „Kaj neki zajema preteto dekle tako dolgo!“ Zato se je pa tudi Juliki mudilo.

Vzravнала se je, ter razgaljeni roki uprši v bok, je nesla na glavi polno kebluco; pa nesla jo je tako spretno in fletno, da ni polila niti kapljice vode po sebi. In prav ponosna je bila na to, kakor je bil France ponosen, da je, na vozu stoje, pokal pikpok, ne da bi bil omahnil na desno ali levo. In ravno zaraditega po vsej vasi slovečega dejstva, da je izmed vseh leških deklet, kar jih je bilo godnih in vrednih, da so jih hodili klicat pod okno, Julika umela najlepše nositi na glavi kebluco, France pa med vsemi leškimi fanti, kar jih je v tistem letu fantovalo, znal najimenitnejše pokati z bičem,

se je začel Predovnikov France ozirati po Ovinškovi Juliki in Ovinškova Julika po Predovnikovem Francetu.

To je bilo pa že več tednov poprej, preden je France vozil pesek iz potoka Trnavce; ker v tem času, ko so nasipali kolovoze v Lečah, je njuna ljubezen že dosegla svoj višek. Vzknila pa je bila, ko je še samo od časa do časa in po daljših presledkih imela Julika priložnost, da je slišala Franceta pokati z bičem, France pa priložnost, da je videl Juliko nositi vode polno keblico.

Po njenem vzklitju pa je kaj rado naneslo, da sta se pogosto sešla. Pripetilo se je namreč neredko, da je ravno takrat, ko je Julika v zelniku trgala vehe za svinje, France kosil na meji pri zelniku prilast za krave; da je ravno takrat Julika prala perilo na trnavskem perišču, ko je France tik ob rečišču klestil grmovje živini za steljo; da je ravno takrat nesel France vrečo žita v mlin, ko je nesla Julika moko iz mlina. Pa tudi iz cerkve grede, sta se kaj pogosto sešla, seve po samem, golem naključju. Trinajsto nedeljo po binkošti je France opazil, da so mu hlačnice zdrknile izza mehikajrastih škornic. Zato je postal in jih tako dolgo zatikal, da ga je Julika došla, ki je bila zaostala za družbo leških deklet, ko si je pri kramarici Neški nakupovala čipk za rokavce. Štirinajsto nedeljo pa so se Juliki odvezali jermenčki na šigrinastih čeveljčkih, in preden jih je spet za-

vezala, je porabila ravno toliko časa, da jo je France dohitel, ki je bil zaostal za družbo vaških fantov, ker je poslušal občinskega slugo, ko je klical pred cerkvijo, kdaj da bodo letos vojaški nabori. Kajpada, če sta se pa že naknadno sešla in po golem naključju, potem jima umevno ni drugače kazalo, kakor da sta še ostali pot skupaj hodila.

Kakor so bili pa taki sestanki vsečni Francetu in Juliki, tako malovšečni so bili leškim ženščetom. Zato bi pa čudno bilo, ko bi Lečanke, stare in mlade, ne začele stikati glav in iztegovati jezikov, češ, da se Predovnikov fant in Ovinškovo dekle rada imata. In res, do semkaj njihovo besedičenje ni bilo zvito iz trte. Toda če so še dalje razpredale marnje, klepetajoč o njiju to in pa ono, s čimer se blati dekliško ime, tedaj je treba odločno, četudi hudo sodbo izreči, da so govorile tako, ker so Franceta in Juliko sodile po sebi. Zakaj istina je, da je bilo šele pozno na jesen, in sicer v nedeljo po svetem Martinu, ko je France prvič prišel k Juliki pod okno, izpod okna na okno in z okna v sobo.

Pa še tedaj bi ne bil prišel, ko bi se ne bil tako dolgo zamudil v Gorjakovem hramu za Gradom, kjer so pokušali mošt in ga krščevali za vino. Šele pozno zvečer se je odpravil domov pa vesel je bil in na Juliko je mislil. Pa sam ni vedel, kdaj je bilo in kako, da je s pota zavil in krenil vstran mimo Ovinškove hiše.

Tu mimo idoč, pa ni prav nič zavriskal; zavriskal pa ni, da bi se ne zbudila stara Ovinšca, ki je vedno sitnjala na Juliko. Pač pa se je ozrl proti sobi v podstrešju, kjer je spavala Julika. Ozrl se je in postal ter gledal košati rožmarinov grmiček, ki se je v mesečnem svitu videl doli z okna. In prav res zavidal je tej nežni rastlinici, ker je dehtela tako blizu Julikine posteljice. „Oh, ko bi bil jaz rožmarin, kako bi dehtel!“ je globoko vzdihnil ter gledal in gledal, kakor da bi hotel z očmi steno prodreti. Od hrepenenja je pa kar koprnел, noge pa niso hotele naprej. Kaj mu je bilo storiti? K sreči je videl tam ob skladnici drv lestvo sloneti. To je vzel ter tiho, čisto tiho prislonil na napustek pri oknu Julikine sobe. Potem je pa splezal po njej ter rahlo potrkal na okno. In ko je bil slišal, da se je zamajala posteljica v sobi, tedaj je zamolklo zaklical:

„Julika! Ali spiš ali bediš ali sinka dojiš?“

Pa šele, ko je tretjič zaklical, se je Julikin obrazek steklu približal. Nato pa je okno odprla.

„France, ali si ti?“ se je oglasila ter nadaljevala: „Spim, ne bedim; kako bi pa sinka dojila, ko nisem še nikdar ljubila?“

Medtem pa, ko sta govorila ta uvodni pomenek, se je bližalo fantovsko petje.

„Fantje prihajajo, France! Kaj bodo rekli, ko te tukaj zagledajo!“

„K sebi v sobo me pusti“, ji je France odvrnil, „da se odtegnem njihovim radovednim pogledom!“

„Kako naj te pustim, ko je okno zastavljeno z rožmarinom?“

„Lonec rožmarina deni v sobo na tla, da lahko zlezem skoz okno!“

Pa takoj ni bila pri volji. Obotavljala se je in pomišljala ter bi se še bila, ko bi fantovskega petja ne bilo slišati vedno bliže in bliže. Tako ji pa ni drugače kazalo.

Ko je pa z oknic lonec jemala, se ji je zlomil najlepši vrh rožmarinov.

„Jojmene, France!“ je vzdihnila Julika. „Kaj porečejo mati, ko bodo videli vršiček polomljen? Oh!“ in zopet se ji je izvil vzdihljaj iz prsi.

France pa je ravno v pravem času smuknil skoz okno. Ker kmalu nato so prikorakali fantje. Za vrat se drže, so hrupno stopali v vrsti pa mogočno so peli:

„Moj ljubček 'ma tako navado,
da si zmeraj kaj druž'ga želi:
Ponoči mi krancelčke krade,
podnev' ga pa glav'ca boli.“

Stopnikov Tine je peval naprej s svečanim glasom, Modičev Janko pa je jemal počez v nebotični višini, medtem ko so basi bučali enako votlemu gromu, ki pretresa breg in dol, kadar se kopičijo hudourni oblaki nad Veliko planino. V rednih presledkih pa so se oglašali

poskočni juheji in vmes so zveneli škripajoči akordi ročne harmonike, ki jo je Pušnikov Štefan vlekel. In ko so bili brezskrbnoveseli fantje že onstran leških pristav in kozelcev, se je še razlegal popevke refren v Julikino sobo:

„Ponoči mi krancelčke krade,
podnev' ga pa glav'ca boli.“

Natančno je slišala Julika pa dobro umela pomen in tesno ji je bilo pri srcu.

To je bilo pa tisto nedeljo po svetem Martinu, ko se je bil France navzel poguma in hrepenenja v Gorjakovem hramu za Gradom. Zato so pa delala leška ženščeta Ovinškovi Juliki in Predovnikovemu Francetu krivico, če so že prej enako in ovako govorila o njiju. Od sedaj pa ne več; ker od nedelje po svetem Martinu je France često polomil kak vršiček rožmarina, ko je nerodno skočil skoz Julikine kamrice okno. In sreča je bila, da Julikina mati ni nič zapazila, v kakšnem razmršenem stanju se nahaja ta nežna cvetica; ker sicer bi bila stršansko sitnjala.

Tako je torej bilo v dolgih zimskih večerih. Čez dan pa je Julika predla pri oknu, France pa vozil mimo Ovinška gramoz na cesto. In ker se je France vsekdar ozrl proti Ovinškovi hiši, Julika pa ravno takrat pogledala skoz okno na cesto, sta se njuna pogleda križala sredi razdalja, kjer sta se strnila v nerazdružno celoto. Če je pa nedostajalo v kuhinji vode, je šla Julika s keblico k vodnjaku, nakar je za-

čutil France suhoto v grlu, da je tudi on pri-
tekel k vodnjaku. Potem pa, ko sta se v naglici
kaj pomenila, je Julika dela keblico na glavo,
in roke uprte v bok, je nesla vodo v kuhinjo,
ne da bi le kapljice polila po sebi. France pa
je skočil na voz, ter na legnarjih moško stojé,
je pokal pikpok, ne da bi se omahnil na desno
ali levo. Pa ponosna sta bila: France nase in
na Juliko, ki je znala tako lepo vodo nositi;
Julika pa nase in na Franceta, ki je razumel
tako junaško pokati z bičem.

Toda ta Julikin in Francetov medsebojni
ponos je pri leških fantih in dekletih provzro-
čal hudo zavist in pridušeno jezo. Kaj vse bi ne
dala tista krivogleda Celarjeva Tekla, ko bi se
Juliki kdaj nagnila keblica na glavi, da bi se
ji voda razlila pa krilu! In kaj vse bi ne dal
tisti kozasti Lešnikov Tone, ko bi se France
kdaj z voza omahnil, da bi telebnil na cesto!
Krivogleda Celarjeva Tekla bi dala svojo naj-
lepšo svilenó ruto z rdečimi čopki, kozasti Leš-
nikov Tone pa svoj najlepši zajčji klobuk z
dolgim krivcem za okrajkom.

Toda česar se v resnici nista nadejala ne
Tone, ne Tekla, se je končno res pripetilo.

Bilo je na dan Francetovega godu, to je
tretjega grudna. Veljalo se je torej ponesti še
bolj kakor navadno. Zato pa se je France, ko je
privozil na ovinek mimo Ovinškove hiše, po-
sebnó moško vzravnal, z levo nogo stojé na
levem obodu legnarjev, z desno na desnem

obodu. In ko je zagledal cvetoče Julikino lice pri oknu, je brinov bičevnik mogočno zavihtel, da bi bil pikpok tem močnejši. Toda nesreča ni spala. Ker sta namreč konja potegnila naknadno hitrejšje, je Francetu izpoddrselo z oboda; obenem se je pa bičev nitkasti konec zapletel med prečke v sprednjem kolesu in je potegnil Franceta za sabo. In ker se ni mogel v pravem času uloviti za vozno ročico, je grdo telebnil na cesto; tako da pikpoka ni bilo, pač pa huda sramota.

Udaril se sicer ni nič, ko je telebnil na cesto; toda stokrat rajši bi se bil do smrti pobil, da bi ga le ne bila videla Julika. Pa videla ga je, ker se je ravno takrat ozrla skoz okno. In padec se ji je zdel tako neroden in smešen, da se je na glas nasmejala, in France je dobro slišal njen smeh, ko se je valjal po blatu.

Vendar tej nemali nezgodi je imela slediti še hujša nesreča. Namreč od časa, ko je France padel z voza, se je Julika kar vidno začela obračati od njega. In naj je France še tolikanj postopal za njo, njene prejšnje ljubezni si ni mogel več pridobiti. In ne samo, da mu ni hotela več odpirati okna, še celo po drugih fantih se je ozirala, kadar je šla v nedeljo iz cerkve.

Oh, to je bilo Francetu hudo! Sram ga je bilo zaradi padca in ponesrečenega poka; in srce ga je peklo, da ga Julika zapušča. Kozastemu Lešnikovemu Tonetu pa se je želja izpolnila, ne da bi mu bilo treba dati zajčjega klobuka z dolgim krivcem za okrajkom.

Ni pa preteklo trideset dni od Francetove nezgode, ko se je tudi krivogledi Celarjevi Tekli uresničila želja, ne da bi ji bilo treba dati svilene rute z rdečimi čopki. Bilo je proti Božiču in mraz je pritiskal, da je z drevja ivje viselo, mlake pa so se z ledom prevlekale. Zopet je peljal France gramoz po ovinku mimo Ovinškove hiše; pa potrtn in klavrn je bil, ker ga ni več marala Julika. Zato pa ni stal na vozu kakor navadno, ampak ponižno je sedel pa pokal ni nič in kislo se je držal. Slučajno pa je Julika ravno takrat zajemala vodo pri vodnjaku. In nalašč pa Francetu v zasmeh se je hotela ponesti, češ: Ti si se s pokanjem grdo osramotil! Zdaj pa mene poglej, kako fletno nosim keblco na glavi! — Vendar ko je napravila osem korakov, joh! naenkrat ji na ledenih tleh izpodrse, da pade, voda pa pljusk! po njeni jopici in krilu, da je bila namah vsa mokra! France je videl, kako je po vseh štirih kobacala in si otresala vodo z obleke, pa ni ji tekel pomagat. Kaj še! Ravno nasprotno! Široko se je zakrohotal in dobro se mu je zdelo. In pri tej priči, ko je ugledal ta smešni prizor, mu je izginila iz srca vsa ljubezen do Julike.

In ker odtedaj ni nihče več lomil rožmarinovih vršičkov na oknu Julikine sobe, so kmalu zopet pognali sveže mladike. Brsteli so in zeleneli, toda tako nežni kakor poprej pa le niso več zrastle; seve, ker zgodnje brstiče je bil France polomil, ko je lazil skozi Julikine kamrice okno.

Ženin Mirko.

Gospod Mirko je bil ženin in se je tega tudi zavedal. Pa kako bi se ne, ko je imelo poteči le še nekaj tednov, da potegne za vrv in odzvoni svojemu samstvu. Zato se mu je mudilo, da te kratke dneve prostosti kolikortoliko uporabi po svoje. Ne sicer, da bi v zadnjem trenutku delal skoke in preobračal kozelce, česar ženin ne sme pod nobeno pretvezo. To ne; ker takih skakljajev se je po možnosti izogibal že prej, ko je zevala še nedoločna daljava med njim in zakonom. Privoščiti si je hotel le čisto nedolžno zabavo; v gore se je namenil, in sicer na goro Strmico.

Tolikrat in tolikrat je že plezal po njenih čereh, da se mu je v resnici tožilo, če ni bil vsako poletje večkrat na njej. Letos pa še enkrat ni utegnil; seve, ker kot ženin je imel obveznosti silno veliko. Pravzaprav ne, mnogo jih ravno ni imel; imel je le eno, toda ta je izdala: Dan na dan naj bi posedal pri nevesti Katinki. Tako je namreč Katinka želela in tako je hotela njena mati; pa tudi njemu samemu je delo tako najbolje. Ali vendar, na Strmico ga

je pa le še vleklo. Je bil pač planinec; planinca pa odvrne od planinske navade le dvojje: starost in zakon. Da, zakon!

Gospod Mirko je sklepal torej čisto pravilno, ko je sam pri sebi govoril: Vidiš, prijatelj, posihmal se bo treba planinstvu odreči, ker tvoja Katinka pač rada stopica po gladkih alejah, ne pleza pa rada po čereh in pečinah. Potem pa pride tudi dečad! In zakaj bi ne prišla? — In pri tej misli se je Mirko nalahno nasmehnil ter s palcem in kazavcem potipal ondi pod nosom, kjer je pri moških prostor za brke, kjer pa je Mirku štrlelo samo nekaj ostrih kocin. — No, in dečadi, je dalje govoril, pa vendar ne moreš vlačiti s seboj po hribovju!

Tako si je mislil in mislil ni napačno. Zato si je želel v gore vsaj še enkrat, preden se zveže v zakon.

In odpravil se je. Katinki so se res s solzami zalile oči, ko mu je prtila nahrbtnik na rame, ter ni mu mogla dovolj priporočiti, da naj se pazi čeri in prepadov pa naj nje ne pozabi. Njena mati, prihodnja Mirkova tašča, stara Ambroška, pa je še druge nevarnosti imela na misli. Spominjala ga je, da je ženin, in opominjala, da naj častitljivemu ženinskemu stanu ne dela sramote. In po svoje je imela prav tudi ona. Vedela je namreč, da planinsko kočjo na Strmici oskrbuje Ježunka in njena hčerka Marica. Staro Ježunko je pa že od nekdanj črtila, zlasti hudo od takrat, ko je bila doznala, da ji

je rajnega moža premotila. Bog mu daj dobro! Njemu je pač odpustila, a Ježunki odpustiti ne more. Sicer se ni bala, da bi Mirko za staro zbežljal; to ne, ker stara je bila že vendar preveč v letih. Toda izpozabil bi se lahko, da bi se dal preslepiti od mlade, ki je takisto polna izkušnjav. Seve, ker jabolko ne pade daleč od debla.

Take in enake pomiselke je imela Ambroška, ko je Mirko na Strmico odhajal, in reči se mora, da niso bili čisto iz trte zviti. Priznamo celo, da bi jih Mirko, ko bi videl v prihodnost, ne bil tako omalovaževal, kakor jih je. Ker pa prihodnosti ni videl, se je pa le posmehoval opominom preskrbne Katinkine majke. Pa ni imel prav.

Čez čeri in prepade je pač skakal z lehkoto ter plezal po skalah, ne da bi bil mnogo premišljal, ker je bil pota navajen. Imel pa je drugih misli dovolj, ki so mu polnile glavo, misli, ki so se tikale njegove zaroke.

Čudil se je, kako je neki prišlo, da se je izneveril svojim načrtom in se zaročil, ko vendar poprej ni imel nikdar tega namena. Nasprotno, za pribito je smatral, da se nikoli ne oženi, temuč ostane tako, kakor je.

„Prostost je že nekaj! Ali kaj nekaj! Pre-teto mnogo je vredna! Zlasti za te, ki si bolj neredne naravi. Dolgega časa in samske samote se ti pa tudi ni bati, dokler so krčme na svetu; ker pri kupici vina je tako kratkočasno sedeti,

da ti nevidno in neslišno poteka ura za uro. Da, vinski duhovi so kaj prijazni duhovi. V njih družbi se brez zakona prav lahko izhaja.“

Tako je sodil Mirko pred svojo zaroko; pa ne samo sodil, tudi ravnal se je vestno po tem. Zato je pa pridno zahajal v krčme; zlasti marljivo je pa hodil v gostilno k Ambroški, kadar je bil doma na dopustu. Ker Mirko je bil državni uradnik in je imel postavno izgovorjen dopust za nekaj tednov na leto.

Tega Mirkovega nagnjenja, ki ga je imel za gostilne, pa Ambroška in njena hčerka Katinka ali nista dovolj dobro poznali ali pa nista poznati hoteli. Dejstvo je, da nista mogli verjeti, da bi samo zaradi pijače tako pogosto k njima zahajal: „Nekaj že tudi zaradi mojega dobrega vina“, si je prigovarjala Ambroška; „vendar pa, če me izkušnja ne moti, nič manj zavoljo Katinke. To je brati že iz njegovih pogledov, ko se z njo pogovarja. Sicer je res, da Katinka ni več bogvekako mlada, toda tudi Mirko ni več mladenič, da bi si s punčkami igral. Med njima je ravno pravo starostno razmerje, da bosta lepo v zakonu živela, ne da bi se bilo bati izvunzakonskih skokov od desne ali leve.“

In pri tem se je spomnila tistega preklicanega znanja med njenim rajnim možem in Ježunko ter izvil se ji je iz prsi globok vzdih. „Bog mu odpusti! Jaz sem mu že; Ježunki pa ne“, je rekla sama pri sebi in potem nadaljevala: „To je

kajpada res; da Mirko nekoliko preveč ljubi pi-jačo! Toda, ko stopi v zakon, pride tudi v redne razmere. Za to bo že Katinka skrbela; saj jo poznam. — Pa lepo plačo vleče na mesec, na stara leta pa dobi pokojnino. To pa, mislim, že tudi odtehta kako marogo, ki je najti na njem.“

Tako premišljevaje, pa je prišla Ambroška do sklepa, da bi Mirko ne bil napačna možnost za njeno Katinko.

Pa tudi Katinka je prišla do istega sklepa ko mati, četudi iz drugih razlogov. Njej je namreč v prvi vrsti bilo za zakon kot zakon. Po njem je koprnela kakor riba po vodi. In kar je največ vredno, njeno navdušenje zanj je bilo popolnoma pristno, bolj pristno celo kakor rožnata barva njenega lica. Umevno, ker ji je navdušenje prihajalo naravnost iz srca, rožnatost svojega lica pa je kupovala v drogeriji. Tako da je neredko imela trenutke, ko si je na tihem želela: Naj bi zdajle prišel kdorkoli, kar vzela bi ga! In to iz prepričanja vzkliko hrepenenje ji je vrhutega še podžigala misel, da so se njene vrstnice že vse pomogle. Pa res, kar po vrsti vse: Bobenčkova Leni, Fratova Mara, Brlezova Lina in druge, čeprav vse skupaj niso imele toliko lepote in dote kot ona, Katinka.

In kaka sreča jim je sijala z obraza, ko so bile neveste! Kar dočakati niso mogle, da je duhovnik tisto vprašanje izgovoril do konca, tisto nepotrebno vprašanje: Ali je tvoja resnična volja stopiti v zakon? Vsaj Bobenčkova

Leni se je že kar vmes oglasila in tudi Fratovi Mari bi bil odgovor skoro ušel, preden je duhovnik končal vprašanje. Brlezova Lina, oh, ta koketa! je res nekaj pomišljala, prejko je rekla svoj „da“; pa le, ker je koketa in pa ker je sama počasnost. To je pribito, da ni prijetnejšega, kakor je zakon. Glejte, in ravno ona, petične Ambroške lepa Katinka, naj nje-govih naslad ne okusi! Kaka sramota za njo in pa kaka nesreča!

Gospod Mirko je pa še zlasti vsega vpoštevanja vreden. Li ne? Le pomislite! Milostiva gospa postane, ko jo vzame Mirko za ženo. In to je vendar priimek najlepšega zvoka, priimek, ki ne raste za plotom ob cesti. Potem jo bodo gledale Leni, Mara in Lina! Pa kaj gledale? Še same jo bodo milostivo gospo imenovalе, rade ali nerade. Imenovalе jo bodo, ker tako zahteva višja olika.

Pa kako jih bo vila zavist! Zlasti še, kadar bo Mirko v uniformi nastopil. In po pravici; ker v uniformi je res tudi postaven. Pa da bi ne bil? Tako se ga tesno oprijemlje, da je v njej kakor povit. In kar blišči se od žlahtne kovine. Ni čudno; saj je na njej srebra in zlata za bogve koliko dukatov. Sicer pravi Brlezova Lina, da je tisto, kar si deva na glavo, poveznjeni kadunji podobno. Pa to pravi le iz zavisti, ker njen mož nima takega pokrivala. — O sablji bi bila pa kratkomalo odveč vsaka pohvalna beseda. Da vam povem, prav vsaka!

Le eno je škoda, da vsak dan ne nosi te imenitne obleke. Toda to pa že pravim, da jo bo moral potem po poroki vsekako večkrat obleči. To se bodo jezile Leni, Mara in Lina. Pa naj se le; saj ne brez vzroka.

Okrog tega točišča so se sukale Katinkine misli. Mirko je pa pridno zahajal k Ambroški v gostilno; pa ne tolikanj zaradi gostilničarkine hčerke kakor zaradi dobre pijače. Katinka mu je bila ljuba in draga samo, ker mu je vztrajno delala družbo. Nič več in nič manj.

Toda pripetil se je dogodljaj, ki je to razmerje korenito premenil. Ali na dobro ali na slabo, o tem ugibati ni naša naloga, čeprav bi morebiti ne bilo težko dognati resnice.

Bilo je namreč nekega deževnega dne, ko je kar curkoma lilo iz oblakov. Niti čez prag se ni moglo; kaj li, da bi kak pametnik mislil na šetnjo. In tako tudi Mirko ni mislil; rajši je sedel pri Ambroški v gostilni ter praznil četrta za četrto. Pri kapljici dobrega vina, je menil, se najlaže pretolče pusto vreme. In morebiti ni sodil napačno; osobito če se pomisli, da je vstric njega Katinka sedela in pletla. Sicer nje ni smatral ravno bistvenim delom svoje zabave, pa vendar mu je bila potrebna, da se je z njo razgovarjal; zakaj z vsako četrto je rastla tudi njegova zgovornost. Nazadnje ni mogel niti ono ped časa molčati, kadar mu je tekla po vina in je sam ostal v sobi. Ker pa

tedaj ni imel za pomenek nikogar, je govoril sam s sabo ali si je pa kako okroglo zažvižgal.

Takole pri sedmi četrtniki pa že ni bil samo zgovoren, marveč tudi mehak je postal in ljubezni navdahnjen. To se je dalo sklepati iz njegovih mokrih pogledov, ki so veljali Katinki, in pa po tem, da je včasih pogladil njeno belo ročico.

Toda to je bilo pa tudi vse in pri tem bi bilo ostalo, ko bi slučaj ne bil nanesel drugače.

Slučaj je bil pa nanesel takole: Ko je Mirko ponovno posegel po Katinkini roki, je zadržela Katinka in roka se ji je stresla, da ji je iglica, ki je z njo pletla, padla pod mizo. Zato se je priklonila, da bi jo pobrala. Pa tudi Mirko se je sklonil ter praskal s prsti po tleh, da bi iglo ugrabil. Pri tem se je pa tako približala Katinkina kodrasta glavica Mirkovi plešasti glavi, da so Katinkini svileni lasi poščegetali Mirka po raskavem čelu. To je pa Mirka silno prijetno pogrelo tam doli v srcu. Kar pamet je izgubil od same ljubezni in iz zdravega uma je prišel; ker samo tako je umeti dejanje, ki ga je učinil. Naenkrat je prijel Katinko z obema rokama za lica, ter nagnivši jih k sebi — sicer nasilno ni ravno ravnal, to moramo njemu v čast pripoznati; ker Katinkin obraz se je kolikortoliko že sam od sebe k njemu nagibal — je tlesknil na njene rožnate ustnice gorek poljub. Pa kakšen poljub! Pravcati cmok je bil to, kar ji je na usta pritisnil, ker cmoknilo je, kakor če vržeš počeno žogo v vodo, in od sten

se je slišal zamolkel odmev. Prvemu cmoku pa je drugi sledil, drugemu tretji, četrti, in to kar pod mizo, ter bogvekdaj bi bilo tega podmiznega cmokanja konec, ko bi se ne bila nena doma odprla vrata, med vrati pa kakor angel pokore prikazala stara Ambroška.

„Mirko! Gospod Mirko!“ je zajaskala, hlinič se, kakor da bi sapo lovila; „to je pa vendar preveč, kaj vse se drznete početi z našim nedolžnim dekletom!“ Več pa od navidezne ogorčenosti ni mogla; curek prihlinjenih solza se ji je ulil iz oči in glasno je zaihtela.

Mirko pa se je prestrašil do mozga. S tako naglico se je zravnal izpod mize, da je z glavo treščil ob rob in mu je bula na čelu zatekla. Vendar od strahu bolečine ni čutil, od samega strahu pa tudi ni čisto nič mislil, tako da mu je izza škrbinastega zobovja ušel silno usodepoln medklic.

Namreč ko se je Ambroška dovolj naihtela in spet toliko prišla do sape, da se ji je izvil iz prsi vzdih, združen z gorupim očitkom: „Kdo bo pa naše nedolžno, nepokvarjeno dekle še jemal v zakon, ko ji vi dobro ime kradete s takim ravnanjem!“ tedaj je Mirko, vsak preudarek izgubivši, nepremišljeno bleknil:

„Jaz! Nihče drug!“

Ta kratka Mirkova izjava pa je napravila na Ambroško silno prijeten vtisk. Prejšnja ogorčenost je je minila; namah je postala prijazna in je rekla:

„To je kaj drugega, Mirko! Potem pa ni treba poljubovati pod mizo! Svoji nevesti lahko daste poljub pred menoj in pred komersibodi!“

Mirko je bil pa še vedno toliko v ljubezenskem ognju, da si ni dal tega dvakrat veleti. Obrnivši se proti Katinki, ki je že spet sedela na stolu in pletla, ji je kratkomalo pritisnil na lice poljub. S tem pa je bila de facto zaroka izvršena, tako da uradna formalnost, ki je sledila še tisto popoldne, je bila zgolj le formalnost.

Tako je torej prišlo, da je Mirko danes kot ženin lazil po rebri Strmice. In čisto dobro je lazil, čeprav vreme ni bilo nič kaj prijazno. Mrzel veter je bril čez slemenca, med gorovjem pa so se kopičili hudourni oblaki. Vendar do planinskega zavetišča je srečno priplezal, ne da bi ga bila kaplja zmočila. Toda komaj je stopil čez prag, je nastala prava gorska nevihta. Dež se je s snegom boril, med snegom je tleskala toča, okrog sten pa je tulil vihar, da je koča kar poskakovala.

Mirko je tem vremenskim nezgodam res srečno utekel, usedši se k ognjišču v koči. Toda ko se je nasrkal vročega čaja in obral mastni bedrci ocvrtega piščanca, ki mu ga je bila Katinka pri odhodu vtaknila v nahrbtnik, tedaj je prežala nanj druga nevarnost, hujša od hudourja, in ki bi bila v svojih posledkih za Mirka pogubonosna zlasti zato, ker je bil ženin.

Bilo je namreč takole: V vsem prostranem zavetišču in bogvekakoli daleč naokrog sta bili tisti večer samo dve bitji človeški, to je bil Mirko in pa Ježunkina hčerka Marica. Maricina mati je šla namreč dopoldne v dolino in se zaradi vremena ni mogla vrniti. Iz istega vzroka pa tudi drugih turistov ni bilo na gori. In tako je Marica sama gospodarila v koči, Mirko pa sam gostoval.

Pregovor pa pravi, da nevarnost in nesreča približuje ljudi. Torej ni čudno, da je, ko je zunaj razsajal vihar, da so se tresli tramovi ter je mrzli snežinec silil skozi špranje pri vratih in oknih, približala tudi Marico in Mirka. Kakor dva plaha goloba sta se stiskala v kot pri ognjišču, pred seboj imajoč steklenico zavrelega vina in svalke pušec. Da je njun začetni pomenek veljal vremenu, je pač naravno. Prav tako je pa tudi naravno, da je zavoljo posebnosti položaja kmalu zadobil drugo poprišče.

Ko je namreč Mirko nekaj kupic vina izpraznil, je opazil, da je Marica neprimerno mlajša in lepša od njegove Katinke. To opazivši, pa je postal na vso moč ljubezniv. Kar na ves glas je hvalil razne lepote, ki jih je, ko mu je mrena padla z oči, eno za drugo odkrival na njenem telescu: svilene laske, sinji očesci, labodji vrat in končno celo njenih prsi valovito okroglost. Vendar Marica se je vedla, kakor da bi imela za take sladke besede popolnoma gluha ušesa. In ravnodušna je ostala tudi, ko

jo je Mirko po roki pogladil. Šele potem, ko jo je hotel objeti, se mu je uprla, rekoč:

„Tega pa ne, gospod Mirko! Saj imate vendar svojo nevesto! Ženin in tako vedenje! Zakaj se pa greste zaročat?“

Ta opomin, združen s pikrim očitkom, pri Mirku ni ostal brez učinka. Streslo ga je, kakor da bi ga kdo s snežnico polil. In vase je šel ter se vdal v svojo ženinsko usodo.

Sedši nazaj v kot pri ognjišču, pa je poplaknil gorupost svojih čuvstev z globokim požirkom iz steklenice zavrelega vina. In ravno vino je bilo, ki ga je rešilo vsake nadaljnje izkušnjave. Prevzelo ga je, da je začel kinkati kar pri ognjišču in vpričo Marice. Slednjič je bil lahko vesel in Marici hvaležen, da je z njeno dejansko podporo zlezel v postelj, kamoli da bi se še dalje pulil za njene objeme.

Tako je, kakor smo videli, sicer srečno utekel izkušnjavi; toda tega bi pa tudi najboljši prijatelj njegov ne mogel trditi, da ji je utekel po svoji zaslugi. Grešil je torej vsekako, četudi ne z dejanjem, pa ker je imel voljo grešiti. Potemtakem tudi pokora ni smela izostati. In ta mu je res za petami sledila. Je pa bilo takole.

Nevihta se kar ni hotela poleči in vihar je divjal, da je sčasoma zrahljal koči streho, jo slednjič vzdignil izza tramovja in navzdol odnesel po rebri. Seveda Mirko, ker ga je imelo preveč vino v oblasti, tega poloma ni čutil, ki

je nastal, ko mu je odneslo streho iznad glave. Ampak ko je začelo kapljati nanj in na postelj, se je pač počasi zdramljal.

Naenkrat je namreč začutil mokroto v znožju. Nakar je edino pametno storil, da je skrčil noge in se po ježje zamotal v klopčič. Ko mu je pa kmalu nato debela kaplja priletela na plešo, se je po glavi popraskal. Pa tudi še, ko mu je kanilo na desno stran lica, si je vedel pomoči: Globoko je vzdahnil, potem se je pa na desno obrnil. Vendar miru, ki ga je bil tako silno potreben, pa tudi še zdaj ni imel. Ker komaj se je dobro prevrgel, pocedi se mu curek naravnost v uho. Hoj! kako mu je zabobnelo v glavi! Mislil je, da se Strmica pogreza, in zato je prestrašen skočil po koncu. Pa vendar se še ni dobro zavedal, pri čem da je in kako. Še hujše je moralo priti, da se je izčajmal. Ko je namreč v lahki nočni obleki stal ob posteljnem robu, maneč si zaspane oči, zacurlja mu naenkrat iz viška, in sicer za srajco v tilnik, odtod so pa ledene kaplje počasi, počasi polzele ena za drugo po plečih in hrbtu. Brr! kako ga je streslo! Sedaj se mu je pa tudi zavest namah povrnila. Takoj je bistro uvidel svojega položaja mraz in mokrotnost. Nič drugega ni rekel, kakor arduš je zaklel, potem se je pa naglo oblekel in se spustil po rebri, ne da bi se bil spodobno poslovil od Marice, ki je bila takisto v največji zadregi, ko je ostala brez strehe. Grede navzdol v dežju in mrazu, pa si je sveto pri-

segal, da ne bo nikdar več silil ne na Strmico, ne v Marico.

In res ni več silil. To pa ne tolikanj zavoljo svoje prisege, ki jo je itak brez preudarka izustil in bi ga torej ne mogla vezati; ampak iz drugih razlogov.

Domov je prišel namreč hudo nahoden; tako da mu je Katinka morala pripraviti več lončkov kamiličnega čaja, preden mu je odpravila nahod. Zato je pa rekla, da odsihdob ne bode dopuščala, da bi si kvaril zdravje po gorah. In Katinka je bila že take naravi, da je, če je hotela, znala svojo besedo držati. V tem slučaju pa je hotela, posebno še, ker je tudi slišala o malospodobnem Mirkovem flirtu z Marico.

Marica je imela namreč navado, da ni mogla trpeti skrivnosti. Kar dušilo jo je, če je morala kdaj katero dalje časa s sabo nositi. Zato pa je pri prvi priliki, ko je prišla v dolino, povedala Bobenčkovi Leni, kako je bil Mirko v koči vsiljiv in nadležen. Leni pa je to povedala Fratovi Mari in Mara je pravila Brlezovi Lini; Lina pa se ni mogla zdržati, da bi ne nesla te sitne novice še gorke h Katinki. In prav rada jo je nesla, ker se je na Katinko jezila, da bo dobila moža, ki mu pravijo gospod in sme uniformo nositi.

Z Mirkovim planinstvom je torej, kakor vse kaže, pri kraju. Da se pa, ko bo poročen, navadi reda in zmernosti v pijači, za to je pa imela Katinka že tudi dobro premišljen načrt.

„Ključ od kleti“, je dejala, „bom vedno nosila pri sebi; nad Mirkovo mošnjo bom pa tudi jaz gospodar. Od začetka se bo ustavljal, kled in robantil; toda ko uvidi, da ne odjenjam, se bo pa vdal rad ali nerad, kakor se je vdalo že toliko drugih. Oh, to se bodo jezile potem Leni, Mara in Lina, meni se bo pa srce smejalo, ker bom imela zglednega moža, kakršnega nima nobena daleč naokrog!“

Moj Rjavček.

Dobil sem ga brez vsakega truda in troškov. Samo za motvoz sem prijel, pa je postal dragocen del moje skromne lastnine.

Bilo pa je, ko sem, vračajoč se z nekega zimskega izleta, čakal na kranjski postaji vlaka. Ne dolgo in v čakalnico vstopi gospod dobroznanega imena, ki ima nedaleč od Kranja svoje poletno posestvo, vodeč na vrvi rjavega kužka male jazbečarske pasme. Po običajnih pozdravih in vprašanjih okrenem pogovor na njegovega spremljevalca.

„V Ljubljano ga peljem“, pravi gospod, „da ga izročim kaki pošteni rodbini. Sam ga ne utegnem negovati, v tuji oskrbi pa ne bi vrha dorastel.“

In res sem opazil, da je v precej zanemarnem stanju. Mršav je bil ter vse bolj ko rejen, da so mu rebrica štrlela izza majčknih bokov.

„Veste kaj?“ pravim gospodu; „ako smatrate mene za pošteno rodbino, odstopite ga meni!“

„Tukaj ga imate!“ In rekši, mi je že podajal motvoz in kužka.

„Pa Rjavček mu je ime! Da veste!“ je skrbno pripomnil.

„Hvala lepa!“ sem rekel in sem bil vesel naknadnega lastninskega prirastka.

Toda ko poredno pripomni: „Kako vaju sprejmejo doma, bodi pa vajina skrb! Jaz si roke umijem“; sem pa že začel omahovati.

Ali še nimaš sitnosti dovolj, sem si na tihem očital, da si še novo nakopavaš! Saj si že tako vsestransko zaslužnjen in zdaj hočeš postati še suženj četveronožca! Da pa postaneš, je čisto gotovo; to vem, ker si mehek ko vosek.

In tako bi bilo šlo izvestno naprej, z mojim ravnokaršnjim veseljem pa istočasno navzdol, ko bi v tem trenutku ne vstopili dve dami v čakalnico.

„Kje ste pa dobili tega ljubkega psička?“ so bile malodane njune prve besede.

Namesto mene pa odvrne njegov prejšnji lastnik:

„Jaz sem mu ga odstopil. Prej bi bili prišli, bi ga bil pa vam.“

„Škoda! Ali ga zdaj ne morete več?“ pravi starejša gospa in pogladi kužka po hrbtu.

„Ne morem; ni več moja lastnina.“

Da je pa damama ugajal, to sem smatral za dobro znamenje in prejšnji pomisleki so se spet razkadili. Zato sem pritegnil vrstico tesneje k sebi, s čimer sem hotel pokazati, da se mu ne maram odreči. In pri tem je ostalo.

Med vožnjo mi sicer ni delal neprilik; toda ko sem izstopil v Ljubljani, pa že. Uprl se mi je, da ga nisem mogel spraviti z mesta. Močno je razkoračil svoje kratke, zveržene

nožice, izzivalno me je gledal pa kar premakniti se ni hotel. Kaj mi je bilo storiti? Vleči ga vendar ne moreš! sem si mislil. Zato sem si pa pomagal, kakor sem vedel in znal. Vzemši ga v naročje, sem ga stisnil pod suknjo ter ga nesel, kakor se nosijo bebeji.

In tako bi ga bil nesel v miru, ko bi ne bilo mitnic. Mitničar me pa ustavi in vpraša, kaj da nosim pod suknjo.

„I kaj nosim! Psa nosim!“

„Gospod, jaz sem uradna oseba in tu niso šale umestne!“ pravi z resnim obrazom; nato pa pristavi: „Vi hočete vtihotapiti zajca! Saj vidim njegova ušesa.“

„Kaj? Vi me sumničite kaznivega dejanja! Mene, ki sem še vedno do vinarja natančno izpovedal davčni oblasti, koliko znašajo moji pisateljski honorarji. Taka sumničenja si odločno prepovedujem! Pa pogledjte pod suknjo!“ In rekši, mu jo odgrnem.

Ko psiček zagleda možev uradni obraz, se pa ni mogel zdržati, da bi se ne oglasil: Bev, bev!

„Torej zdaj vidite in slišite obenem! Lastnim očem in lastnim ušesom pa boste vendar verjeli, ko niste mojim besedam.“

In res je verjel; toda svojega ravnanja ni opravičil. Kaj še! Še vnovič me je razžalil. Porogljivo se je namreč nasmehnil in rekel:

„Kako naj bi vedel, ko psa vendar ne nosi pameten človek v naročju!“

„Kaj vam to mar, pameten ali nespameten! Kot svoboden državlján in ljubljánski meščan povrhu lahko tudi konja zadenem na rame, če ga morem in imam; toda vaše kolibe pa ne, to vem.“

S tem sem pri mitnici opravil ter sem nadalje nemoten korakal skoz mesto, samo da je živalica nemirno gomezljala pod suknjo in nekaj čvekala, zakar pa nisem pomaral.

„Dva sva!“ sem zaklical, ko sem prišel domov.

„Mh! Že vemo!“ se mi je odgovorilo.

„Res, res! Prav dva, v pravem, ne v prenesenem pomenu!“ ter v dokaz svoje trditve sem izpustil kužka iz naročja. Toda neprijetno sem bil iznenaden nad tem, kar sem zdajci opazil na suknji. Znotranji nje del, kjer je imela živalica glavo, je bil ves razcefran in razgrizen.

Oho, lepo si začel! sem si mislil, rekel pa nič; pač pa sem si oprezno zapel suknjo, da bi zaenkrat prikrl, kar je psiček učinil. Sodil sem namreč, da je dobro v prvem hipu prikriti njegova slaba nagnjenja. Sčasoma, ko se priljubi in prilizne, sem sklepal, bo to drugače: Tudi očividna zlodejstva se mu bodo štela v dobro. In nisem se motil; ker trajalo ni dolgo, pa si je tako korenito pridobil srca vseh, osobito pa moje, da danes dela, kar hoče, pa vkljub temu žanje zgolj ljubezen in hvalo.

Sicer pa nikakor ni čudno, ko ga je sama ljubkost in lepota. Da je rjav, to Rjavček pove;

toda svetlorjav je, da se kar sveti na solncu. Majčken pa kakor kaka večja podgana. Tehta pač pet do šest kil; šest, če mnogo leži, pet, kadar več teka. Ušesa mu pa ne služijo samo za sluh, ampak obenem v ponos in okrasek; ker so predolga za njegov šibki životek, mu, kadar bezlja, mahadrajo po zraku liki mala banderca. In kako kobaca! Svoje zvite in podvite nožice meče navzkriž in od sebe, tako da si misliš: Zdaj, zdaj mu bodo padle iz sklepov.

Pa širokost njegovih prsi vam kaže, da je junak, in to je tudi v resnici. Vrabcev se sto ne boji, če še tako vrišče v grmovju. Kakor besen laja in razgraja nad njimi, odskakuje od tal in hlasta po njih s svojim dolгим, koničastim gobčkom, medtem ko mu repek z velikansko hitrostjo niha na desno in levo. Njegov revir je sicer povsod, kamorkoli pride; najbližji in vsakdanji pa je tisti eksotni borovec v parku ljubljanskega deželnega dvorca.

Oči so mu velike in rosne. Pa vse se zrcali v njih, veselje in žalost, vdanost in skrb, pred vsem pa brezmejna ljubezen do mene. In koliko inteligence sije iz njih! Zlasti kadar si česa želi ali je na kaj radoveden. Koketno nagnivši glavico na stran, zre ves zamaknjen; punčice se mu napno, izza krajev mu pa gleda robček beline.

Zato pa ni čudno, da si je prilastil pravic, ki bi mu sicer ne šle po neumnih človeških postavah. Tako naprimer mu nikakor ne ugaja,

da bi po pasje čepel na tleh; zaraditega si je pa prisvojil pravico, da po človeško seda na stol ali pa lega na zofo; preproge mu pa služijo za telovadne blazine. Kadar je mraz, si pa poišče najtoplejše mesto pri peči; in če sem ga jaz prej zasedel, me tako dolgo duva v hrbet, da se mu odmaknem rad ali nerad.

Sploh je strasten ljubitelj gorkote. Solnce ne ceni nič manj kot kranjske klobase in bedra pečenih piščancev. To troje in sladkor v kockah je zanj ideal, ki po njem koprne, kakor kak jokav poet koprne po svoji breztelesni in zato tudi brezsrčni ljubimki.

Očividno se je v tej točki oklenil materialistnega filozofskega sistema. Pravim, filozofskega sistema, ker je njegovo mišljenje in dejanje treba presojati z zvišenega znanstvenega stališča. Sicer ni izumil lastnega filozofskega sestava, niti ne prisega izključno na prapor tega ali onega modrijana. Temuč zlato srednjo pot je ubral in iz vsake „šole“ vzel, kar se mu vidi dovolj utemeljeno. Ali z učeno besedo rečeno: Moj Rjavček je eklektik.

Tako si je iz materializma izbral klobase, bedra in raznovrstne sladkosti; ter priznati se mora, da je imel prav, ker to so materije, ki so res vredne, da se jih oklepa kužek in človek.

V marsičem pa posnema budiste, zlasti kar se tiče vere v nirvano. Po cele ure leži, seve kje na toplem, najrajši na solncu, pomežava in dremlje, se zdajci vrže na stran, zdajci na

hrbet, ter napol spe, napol bde, premišlja o ničevosti vesoljstva. Ves zamaknjen je tačas in kakor brezčuten; le če se mu zdi kaka stvar preneumna, tedaj nejevoljen zarenči ali pa jezno zalaja. Prvo stoří, ako mu sitna muha sede na gobček, drugo, če sosedova Marta kleplje po glasovirju in poje. Ko pa muha odbrenči in Marta utihne, se pa vnovič iztegne ali pa zvije v klopčič ter dalje modruje in dremlje.

Za čast in denar, zakar se bore človeštvo tolikanj peha, ima pa zgolj zaničevanje.

Greva po ulici. Nasproti prihaja mož imenitnik; v svesti si časti in dostojanstva, umerjeno stavi nogo pred nogo kakor petelin, kadar brska po gnoju in vabi kokoši. Ocilindrano glavo pa nosi visoko pokoncu, tako da se v resnici bojim, da bi revež ne izgubil ravnotežja in padel znak na kamenje. Jaz se mu vkljub pritajeni zavisti, ki mi drobje razjeda, kajpada ponižno približam in globoko priklonim, seve, ker si sebično želim, da bi žarek njegove milosti padel tudi na malenkost moje osebe.

Kaj pa Rjavček? Ravnodušno kobaca proti njemu, in ko pride tik njega, smrček v zrak pomoli in sumljivo okrog sebe povoha, nato pa meninič, tebinič eno zadnjih nožic privzdigne.

Ali, pot naju pelje mimo bank in menjalnic, kjer imajo cvenka na stote. Jaz se poželjivo oziram po svetlih dukatih, ki so za vado občinstva in izkušnjavo tatov lepo po vrsti nanižani v razložnem oknu. Kar ločiti se ne morem

od njih, s tako silo me vlečejo nase. Oj, da bi mogel z očmi steklo prodreti, na tihem vzdihujem, in bi dukati sami od sebe dričali v moje žlahtne kovine nevajene žepe!

Toda moj spremljevalec je drugačnih nazorov in teženj. Za dukate se niti ne zmeni; mar mu je le, da si poišče pripraven prostorček, kjer lagotno prisloni nogo ob steno. In prisloni jo, mu je li treba ali ne, samo da svetu pokaže, kako on sodi o tistem zlatem teletu, ki okrog njega kakor blazno pleše človeštvo ves čas življenja, dokler omotično ne pripleše do groba.

Rjavček bi kupček bankovcev, ko bi jih sploh trpel v svojem pesjaku, uporabljal kvečemu v to, da bi se, kadar je mraz, v nje zakopaval, kakor se zakopava v listje in resje. Li ni to skrajnji cinizem?

Potemtakem je umevno, da svojega prepričanja ne prodaja časti in denarju naljubo; nasprotno, drži se ga krčevito, kar je tem več vredno, če se pomisli, da je dan na dan v dotiki z ljudmi vetrnjaki.

Ne vem, kdaj in kako se je uveril, da je za moje noge bolj zdravo, ako nanje natikam luknjičaste ko cele copate. To uverjenje ima; ker kadar le pride do njih, jih grize in cefra, čeprav sem mu že stokrat zabičal, da naj jih pušča pri miru. Toda zastonj! Ko nanj zakričim, zasačivši ga in flagranti, res da odneha od svojega početja; prihuljeno zleze v kot, odkoder nezaupno zre vame, obenem pa z repom

tolče ob posteljno nogo, najprej začenshi piano, piano, potem pa vedno bolj forte in allegro. Toda ko mu hrbet obrnem, se pa spet spravi nad nje. V sprednji šapki jih prime, z zobmi pa stresa in trga, da kar franže lete okrog njega.

Ali, meni se mudi po opraviilu, da bi rajši tekkel, ko šel. Pa kaj je njemu mari to neumno drvenje? Počasi raca za menoj, medtem pa povoha vsak vogel in s slehernim sobratom, ki ga sreča na ulici, sklepa prijateljstvo, četudi je ta deset let starejši in desetkrat večji od njega.

Zadnjič me je zaraditega prav pošteno ujezil in za las je šlo, pa bi jo bil izkupil kakor še nikdar. Da je ni, pripisati je le njegovemu pravicoljubju; ker očividno ga je to napotilo, da je na jasen način dal duška svoji ogorčenosti, provzročeni po krivicah, ki se godijo meni kot literatu.

Bilo je neko popoldne, ko so me moji klienti, ki so sami mladi, hrupni ljudje, že silno nestrpno pričakovali. Tepli so se in kričali, da so se bunke in kriki slišali kilometer daleč naokoli. Umevno je torej, da je bila moja navzočnost nujno potrebna. Zato bi bil rad kar nagleje pospešil korake. Pa kako, ko me je moj spremljevalec zadržaval! V vsak kupček smeti na cesti je vtikal svoj gobček in slehernega brata, ki ga je srečal, je objemal. Jaz sem ga klical in mu žvižgal, mu pretil in se mu laskal. Pa vse ni nič izdalo.

Počakaj, svojeglavnež, sem si mislil; če jih še nikoli nisi dobil, zdaj jih pa boš! In že sem s palico zamahnil.

Toda v tem trenutku nama pride nasproti oni lažiestetik, ki je v zadnji oceni zapisal črno na belem, da so moje povesti grozno neumne. Pomislite, grozno neumne je imenoval moje povesti, ko vendar vem, da je v njih sama izcizilirana pamet! In o svojih spisih sem, mislim, pred vsem jaz pristojen, da sodim, ker jaz jih moram vendar najbolje poznati.

Ta udarjeni mož — Bog mi je priča, da mu ne morem reči drugače — se nama torej približa. Ko ga Rjavček zagleda, najprej zarenči; nato pa steče h kosčku papirja, ki je po naključju ležal na tlaku, ter se postavi nad njim v ono njemu tolikanj priljubljeno pozo, pri kateri služijo samo tri noge naravnemu smotru, četrta pa ne. Ali da razločno povem: Prav tako je napravil pred učenim gospodom kritičarjem, kakor dela pred možmi imenitniki in razložnimi okni denarnih zavodov.

Naravno, da me je ta Rjavčkova antikritika močno razveselila. Ne samo, da ga nisem udaril, ampak še pohvalil sem ga in prijazno pogladil. Kaj zato, da so klienti, preden sem prišel, polomili polovico klopi! Naj so jih le! Da se je le onemu nazoviučenjaku v brk pokazalo, koliko so vredne njegove ocene mojih umskih proizvodov!

Sploh je Rjavček poln sočutja z menoj v vprašanju, ki se tiče mojega slovstvenega delovanja. Iz marsičesa je to možno posneti, zlasti pa iz njegovega vedenja, kadar greva mimo razložbe knjigotržca Loparja, kjer so lepo po vrsti razpostavljena moja slovstvena dela. Prav mnogo jih je, hvala Bogu! Toda dasi imajo kričeče naslove, pikantne silhuete in platnice z zlatim obrezom, je vendar število posameznih proizvodov v oknu vedno enako.

„Kupca ni in ga ni,“ toži Lopar, kadar ga vprašam, koliko iztiskov je že poprodal.

„Jaz temu nisem kriv“, mu odgovarjam; „o tem sem dodobra prepričan. Kriva je zabitost občinstva, ki mojih globokih idej ne umeje, in pa njegov gorjanski okus, ki zavoljo njega ne more prenesti fine vsebine mojih povesti. Bog se ga usmili! Občinstvo res misli, da je pisateljeva dolžnost se ravnati po občinstvu. Kaj še! Ravno narobe je res! Občinstvo je zaradi pisatelja na svetu in ne pisatelj zaradi občinstva! Zato je sveta dolžnost občinstva, da čita, in kar je glavno, da kupuje vse povprek, kar kdo nakvanta in namaže. Kaj je na tem, če se mu pri čitanju želodec obrača in možgani mehčajo, zaradi nakupovanja knjig pa zadnja kravica roma iz hleva! Narodna dolžnost zahteva tako in pa prava kulturnost. Li ne?“

Zato je naravno, da me jeza pograbi in se me loti otožnost, kadar korakam mimo tega neporabljenega skladišča mojih umskih zakladov.

Vidno pa je, da ista čuvstva navdajajo tudi pravično Rjavčkovu dušo. Povešene glave mahadra za menoj in rep med nogami; pa tako nasajen je takrat, da bi najrajši vsakega, ki se mu bliža, zgrabil za bedro in ga, zanje držeč, vlekel v knjigarno tja k tistemu pozabljenemu predalu, kjer praznujejo moja slovstvena dela.

Ni čudno, da mu spričo teh mojih literarnih neuspehov nikakor ni všeč, kadar opazi, da, sedeč sklonjen nad mizo, v potu obraza čečkam po papirju. Pred me se usede pa pomilovalno me gleda. In če še le ždim ter nervozno grizem držalo, da bi kar največ duhovitosti iztisnil iz njega, tedaj sočutno zmaja z glavo, ravno tako kakor sem jaz navajen storiti, kadar kateri mojih klientov napravi kako gorostasno neumnost ali mi daja bedaste odgovore na moja vprašanja.

Nedvomno je, da hoče s tem reči: Prijatelj, ne bodi neumen in ne trati zlatega časa s prismodarijami, ki ti ne nesejo počenega groša! Je bolje, da greš ceste pometat! Vsaj kaj za-slужиš, obenem pa svojim sobratom pomoreš, da se otepejo prahu in se izkopljejo iz blata, ki po njem gazijo do gležnjev.

Zlasti je danes nezadovoljen, videč, da praskam po potrpežljivem papirju, čeprav iztresam duhovitosti kar na debelo. Težko, težko, če ne slutim, da o njem govorim in ga mečem javnosti med zobe. Mislim, da se ne motim, ako sklepam, da je prav ta slutnja kriva njegove neobi-

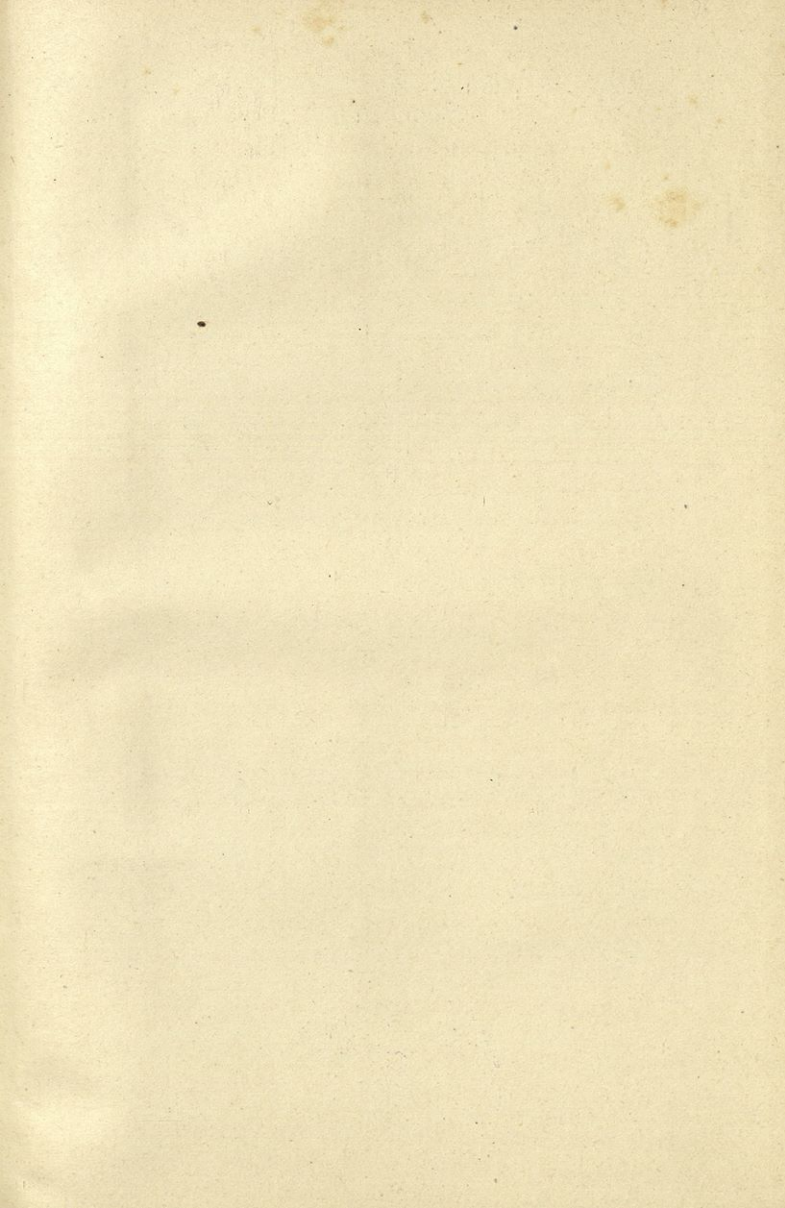
čajne nejevolje; ker ne samo, da sočutno maja z glavo in se pomilovalno vame ozira, kakor dela vsekdar, kadar me vidi orati ledino našega slovstva, marveč danes jezno renči in se vzpenja po meni, hlastajoč za držalom.

Rjavček, meni se zdi, da te je strah javnosti! In prav imaš, moj ljubi Rjavček! Javnost, to ti je strašna pošast, pošast z neštetimi glavami in jeziki, pa — čudom se čudi! — brez vsakega srca. In kakšna godlja se cmeradi v teh glavah! Hu, hu! Glasila te godlje so pa oni brezštevilni jeziki. Zato tako in toliko blebetajo. Boš že videl, kako bodo sikali nate, ko se izve, kako sodiš o imenitnikih, bogatinih in učenjakih. Sikali bodo, da bodo kar pljunki brizgali vate.

Tvoja sreča je le, da o politiki nisi izrekel nikakršne sodbe. Tedaj bi si šele natvezil pravega vruga! Priimkov: ljudski slepar, propalica, lopov, bi kar deževalo. In čeprav te v Ljubljani pozna vsak kužek od najmanjšega kodra do največjega bernhardinca, je najmanj, kar bi se reklo: Neki Rjavček, ki ga noben pes ne pozna, se drzne vtikati v politiko svoj gobec.

Zato pa o politiki pst! In da ne zdrkneva na to močvirnato polje — o joj, sem že zinil preveč! — je najpametnejše, da ustrežem tvoji zahtevi in odložim pero.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIJNICA

00000476269

